

**İLKÖĞRETİM DÖRDÜNCÜ SINIF FEN BİLGİSİ
DERSİNİN YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE
ÖĞRETİMİNİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK
BAŞARILARINA ETKİSİ**

**Yüksek Lisans Tezi
Nilgün YALIM**

Eskişehir, 2003

2003

**İLKÖĞRETİM DÖRDÜNCÜ SINIF FEN BİLGİSİ DERSİNİN
YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE ÖĞRETİMİNİN
ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİ**

Nilgün YALIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı

Sınıf Öğretmenliği Programı

Danışman : Yard. Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Aralık 2003

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

İLKÖĞRETİM DÖRDÜNCÜ SINIF FEN BİLGİSİ DERSİNİN YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE ÖĞRETİMİNİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİ

Nilgün YALIM

İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aralık 2003

Danışman: Yard. Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK

Bu araştırma, yaratıcı drama yolu ile Fen Bilgisi öğretiminin etkililiğine dikkati çekmek ve bu yolla yapılacak olan Fen Bilgisi öğretimine ışık tutmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma; deney ve kontrol kümesinde bulunan denekler aynı çevre, benzer sosyo-ekonomik durum ve aynı okulda bulunduklarından ön koşulu öğrenmeleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sayılıtlarına dayanmaktadır.

Araştırma öntest-sontest kontrol kümeli modele göre desenlenmiş ve deneysel olarak alanda gerçekleştirilmiştir. Uygulama 2003-2004 öğretim yılının birinci döneminde Nevşehir İli Acıgöl İlçesi Karapınar Kasabası Karapınar İlköğretim Okulu'nda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada okulun 4-A ve 4-B şubelerinden biri kontrol, diğeri deney kümesi olmak üzere yansız olarak belirlenmiştir.

Verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgiler anketi uygulanmıştır. “Çevremizi Tanıyalım” ünitesine ait hedef ve

davranışlar belirlenip bu hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını kontrol etmek için öntest ve sontest olarak kullanılmak üzere bir başarı testi hazırlanmıştır. Hazırlanan bu başarı testinin önce “geçerliliği” araştırmaya katılmayan öğrenciler üzerinde denenmiştir. Uzman görüşleri de alınarak gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, başarı testine son biçimi verilmiştir. Araştırmanın uygulamasına geçilmeden önce başarı testi, deney ve kontrol kümelerine öntest olarak verilmiştir. Denkleştirilmiş küme yöntemiyle kümeler; dördüncü sınıf fen bilgisi karne notları, anket uygulaması sonucu elde edilen veriler ve öntest uygulaması sonucu aldıkları puanlara göre her iki kümede 30’ar olmak üzere toplam 60 öğrenci olacak biçimde denkleştirilmiştir.

Fen bilgisi dersinde yürütülen bu araştırmada, üniteye başlamadan önce iki hafta boyunca deney kümesi öğrencilerine yaratıcı drama yöntemi ile fen bilgisi dersi işlenerek, örnek çalışma yapılmıştır. Kontrol kümesinde ise böyle bir çalışma yapılmamıştır. Uygulama başladıktan sonra kontrol kümesinde geleneksel yöntemlerle, deney kümesinde ise yaratıcı drama yöntemi ile bir öğretim gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın bitiminde her iki kümeye de ünite başarı testi sontest olarak uygulanarak öğrenme düzeyleri ölçülmüştür.

Verilerin çözümlenmesinde; elde edilen öntest, sontest ve kalıcılık testi puan ortalamaları ile puan dağılımlarının standart sapmaları hesaplanmış, kümeler arası karşılaştırmalarda t testinden yararlanılmış ve kümelerin puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı .05 düzeyinde yorumlanmıştır.

Yapılan bu araştırma sonunda elde edilen bulgu şöyledir:

1. İlköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinde yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılan deney kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları ile yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılmayan kontrol kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları arasında deney kümesi lehine anlamlı bir fark vardır.

ABSTRACT

INFLUENCE OF TEACHING PRIMARY SCHOOL RADE 4 SCIENCE COURSES USING THE CREATIVE DRAMA METHOD ON ACADEMIC ACHIVEMENTS

Nilgün YALIM

Anadolu University Teaching Sciences Institute, Primary School Teaching
Department, December, 2003

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ali ÖZTÜRK

This research has been carried out with the aim of attracting attention to the effectiveness of science education through drama and showing the way to science education which will be made throuht this way.

It was assumed that the subjects included in the test and control set of this study belonged to similar socio-economic classes and that there was no significant difference between their levels of learning as they belong to the same school.

The study was conducted in the form of preliminary - final test control set and performed in the field experimentally. The study took place in the prvince of Nevşehir, Acıgöl district, Karapınar town, Karapınar Primary School. The set of subjects were determined from the branches 4.A. and 4.B., ona being the control and the other being the experiment group.

In collecting the data, personal information questionnaire, developed by the researcher was given to the subjects. The targets and behaviors concerning the unit “Let’s know our Environment” were determined and an achievement test to be employed as preliminary and final test was issued. First, the “applicability” of the achievement test so issued was tested on the attending subjects. Before starting to apply the study, the achievement test was given to test and control sets as a preliminary test. With the aid of matched set method, the sets were matched totaling to 60, i.e. 30 in each according to the points they received after the preliminary test.

In the study conducted within the science course, for to weeks, the students within the experiment set took science course including creative drama method as a test study, while no such thing was done for the control group. After the start of application, the control set took conventional lessons while test group took creative drama aided lessons. At the end of application, each set was subjected to unit success test and their level of learning was measured.

For interpreting the data, preliminary test, final test and permanency test grade averages and standard deviation of grade distributions were calculated. using t test in comparing the sets and the significance of the difference between the point differences of sets were interpreted at the level of .05.

The findings obtained at the end of the study is as follows:

1. A significant difference was found between the primary School 4th grade science class students who took creative drama aided courses and who did not, with regard to their academic achievement, in the favor of experiment set.

ÖNSÖZ

Bu araştırma, ilköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmamda akademik ve manevi desteğini esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım sayın Yard. Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK'e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Araştırmanın düzeltme aşamasında görüş, öneri ve yardımları için hocam sayın Prof. Dr. Şefik YAŞAR'a, sayın Yard. Doç. Dr. Kıymet SELVİ'ye, sayın Yard. Doç. Dr. Handan ANIL'a ve Öğr. Gör. Ayşen SARIYER'e, istatistik işlemlerde ve karşılaştığım diğer sorunlarda yardımlarını esirgemeyen sayın Öğr. Gör. Feridun SEZGİN'e ve arkadaşım Arş. Gör. Nil YILDIZ'a teşekkür ederim. Uygulama sırasında gözlemci olarak benimle birlikte çalışmaya katılan ve yardımlarını esirgemeyen sınıf öğretmeni Mustafa TUĞRULELÇİ'ye, desteklerini benden hiç esirgemeyen dostlarım Feyzal ÖZTÜRK ve Demre KARAŞAHİN'e görüş ve önerileri için Eyüp ORHAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmanın izin aşamasında yardımcı olan müfettişlerim sayın Rahmi ARITÜRK ve İbrahim İLHAN'a bana olan inanç ve destekleri için çok teşekkür ederim. Araştırmanın gerçekleştiği Karapınar İlköğretim Okulu Müdürü Nail DEMİRTAŞ'a, 4-A ve 4-B sınıfı öğretmenleri Fazıl EKİCİ ve Kadir DURMUŞ ile 4-A ve 4-B sınıfı öğrencilerine içtenliklerinden dolayı sonsuz teşekkür ederim. Burada adından söz edemediğim pek çok kişiye destekleri ve emekleri için teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca olduğu gibi, bu araştırma boyuncada büyük sabır, fedakarlık ve duaları için annem Habibe DURMUŞ, Babam İsmail DURMUŞ, kardeşlerim Burçin, Hanife ve Emel'e, bana olan inanç ve her türlü desteği için eşim Yalçın YALIM'a, onlara ayırmam gereken zamanlarından çalmama anlayış gösterdikleri için oğullarım İsmail Tayra YALIM ve Bora YALIM'a yürek dolusu teşekkürler.

Nilgün YALIM
Eskişehir - 2003

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun	1
1.1.1. İlköğretimde Fen Bilgisi Dersinin Yeri ve Önemi	3
1.1.2. İlköğretim Birinci Basamak Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Gereksinimleri	5
1.1.2.1. Fiziksel Gelişim	7
1.1.2.2. Bilişsel Gelişim	8
1.1.2.3. Psikososyal Gelişim	9
1.1.3. Oyun ve Oyunun Çocuğun Hayatındaki Yeri ve Önemi..	11
1.1.4. Yaratıcı Drama	14
1.1.4.1. Yaratıcı Dramanın Amaçları	16
1.1.4.2. Yaratıcı Dramanın Özellikleri	19
1.1.4.3. Yaratıcı Dramanın Öğeleri	21
1.1.4.3.1. Lider/Öğretmen	21
1.1.4.3.2. Katılımcı	24
1.1.4.3.3. Ortam	25
1.1.4.3.4. Program	26
1.1.4.4. Yöntem Olarak Yaratıcı Drama	28
1.1.5. İlgili Araştırmalar	30

1.2. Araştırmanın Amacı	34
1.3. Araştırmanın Önemi.....	34
1.4. Sayıtlar	36
1.5. Sınırlılıklar	36
1.6. Tanımlar	36
2. YÖNTEM	38
2.1. Araştırma Modeli	38
2.2. Denekler	39
2.3. Veri Toplama Araçları	43
2.3.1. Anket	43
2.3.2. Ünite Başarı Testi	43
2.4. Uygulama	45
2.5. Verilerin Çözümlemesi	47
3. BULGULAR VE YORUMLAR	48
4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	52
4.1. Sonuçlar	53
4.2. Öneriler.....	53
4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	53
4.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler	54
5. EKLER	55
6. KAYNAKÇA	141

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
1. Deneklerin Özellikleri	41
2. Deney ve Kontrol Kümelerinin Ünite Başarı Testi Öntest Puanlarına İlişkin Bulgular	49
3. Deney ve Kontrol Kümelerinin Ünite Başarı Testi Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular	50

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1 :Deney ve Kontrol Kümelerinin Öntest ve Sontest Puan Ortalamalarındaki Artışı Gösterir Çizgisel Grafik	51

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın sorunu, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları açıklanmıştır.

1.1. Sorun

Bir toplumda eğitimin en genel amacı o toplumun bireylerini topluma yararlı hale getirmektir. Bu amaca uygun olarak bireyin yetişmesine canlı cansız elemanlarıyla tüm çevre etki yapar. Bu çevre kavramı içerisine bireyin ilişkili olduğu, aile kurumu başta olmak üzere iktisadi, siyasi, kültürel vb. kurumlar katılır. Ancak bu kurumlar içinde çocuğun yetişmesinde resmen sorumlu olanı eğitim kurumudur (Küçükahmet, 1999, s.1).

Eğitim kurumlarımızda temel amaç, öğrencilere bilgileri aktarmaktan çok bilgiye ulaşma becerilerini kazandırmak olmalıdır. Başka bir deyişle ezberden çok kavrayarak öğrenme, karşılaşılan yeni durumlarla ilgili sorunları çözebilme ve bilimsel yöntem süreç becerilerini gerektirir. Bu özelliklerin kazandırıldığı derslerin başında fen dersleri gelir (Kaptan ve Korkmaz, 2001, s.1). Fen Bilgisi dersinde amaç; düşünen, merak eden araştıran, bilgiye ulaşabilen kişiler yetiştirmektir. Öğretmenin fen bilgisi dersinde seçeceği yöntemler bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır. Öğrencilerin aktif katılımlarıyla gerçekleşen bir eğitim etkinliği onların kolay, öğrenmelerini, öğrendiklerinden sonuç çıkarabilmelerini ve öğrendiklerini kolay kolay unutmamalarını sağlar.

Öğrencilerin çevresini oynayarak tanınması, doğuştan getirdiği bir özelliktir. Öğrenciler büyüdükçe oyun güdüsü yok olmaz, sadece eğitim sistemimizin

yapısı nedeniyle bastırılır. Özellikle ilköğretim birinci basamak çağındaki öğrenci enerjiktir, yerinde duramaz, dikkati çabuk dağılır. Bu öğrencileri, sıralara oturtup 40 dakika boyunca çoğunlukla pasif dinleyici konumunda tutarak; eğitimden istenilen verim elde edilemez. Öğrenci aktif olursa; yaparsa, oynarsa kolay öğrenir. Bu noktadan hareketle oyun okula, derse sokulmalıdır. Böylece öğrenci oyun ortamı içinde çeşitli rolleri deneyen, yaşayan, üstlenen bir öğrenci olur. Sorunlara kendi çözüm yolu üretmeye çalışır. Böylece zihin ve beden gücünü geliştirir. Ayrıca, senteze gider, yaşantı zenginliği kazanır. Bunların hepsi onun yaratıcılığını geliştirir. Yaratıcı kişi bilinenle yetinmeyen, araştıran, ortaya yeni görüşler, düşünceler koyan, herkes tarafından örnek alınan bir kişidir.

Yaratıcı kişiyi yetiştirebilmek için denenen yöntemlerin en yenilerinden birisi de yaratıcı dramadır. Yaratıcı dramadan önce dramadan söz etmek yerinde olur.

Drama, insanın yaşamı boyunca süren eylemdir ve insanın kafaca sağlığına bağlıdır. Kısacası drama, yaşama sanatı, dramatizasyon ise oyunlaştırma, yaşanır hale getirmedir (Kavcar, 1988, s. 32).

İnsanların beyninde tasarlayıp daha sonra da uyguladığı şeyler dramadır. Yaratıcı dramada ise önceden yazılmış bir metin yoktur. Öğrenciler yaşantılarından, bilgilerinden, düşüncelerinden hareketle içlerinden geldiği gibi oynarlar. Yaratıcı drama öğrencilerin oynadıkları oyunlardan hareket eder fakat, bir adım daha ileriye giderek “doğaçlama ve oluşum”larla çocuğun kendinden birşeyleri ortaya koymasını sağlar. Yaratıcı dramanın önemli olgusundan biri öğrencilere empati kurmayı öğretmesidir. Ayrıca yaratıcı drama yöntemi ile öğrenciler küme halinde çalışmayı, yardımlaşmayı paylaşmayı öğrenirler. Yaratıcı drama, kendine ve karşısındakine güven duyabilen, paylaşımcı, eleştirel bakabilen, yaratıcı düşünceye sahip bireylerin bulunduğu toplumun oluşmasına katkı sağlayan öğrenme ve

öğretme alanlarından biridir. İnsanın kendisi ve çevresiyle olan ilişkilerinde olumlu tutum ve davranışlar sergilenmesine katkı sağlayabilir (Öztürk ve Selvi, 2000, s. 3).

Fen Bilgisi dersi ile yetiştirilmek istenen kişilerin özelliklerine bakıldığında, öğrenciye yaratıcı drama yöntemi ile kazandırılan özelliklerin örtüştüğü görülür. Bu bağlamda, fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini ortaya koymak yerinde olacaktır.

İlköğretim 4. sınıf fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin incelenmeye çalışıldığı bu araştırmanın sorununun daha iyi anlaşılması için bu bölümde, ilköğretimde fen bilgisi dersinin yeri ve önemi, ilköğretim birinci basamak çocuklarının gelişim özellikleri ve gereksinimleri, oyun ve oyunun çocuğun hayatındaki yeri ve önemi, yaratıcı drama ve konuyla ilgisi olduğu düşünülen araştırmalar üzerinde durulmuştur.

1.1.1. İlköğretimde Fen Bilgisi Dersinin Yeri ve Önemi

Bilim ve teknoloji her geçen gün ilerlemektedir. Bu ilerleme baş döndürücü bir hıza sahiptir. Çağı yakalayıp aşabilmek için sadece bilim ve teknolojiye ilerlemeleri takip etmek yetmez. Yeni teknolojiler üretmek gerekir. Bunun için düşünebilen, araştırabilen, gördüklerini ve düşündüklerini ifade edip pratiğe geçirebilen, çevrelerine karşı duyarlı bireylere ihtiyaç vardır. Bu da "bireylerin ancak bilim okur-yazarı olarak yetiştirilmeleriyle olanaklıdır. Bilim okur-yazarı olarak yetişen bireyler, doğal ve toplumsal çevrelerinde olup bitenlere daha duyarlı tutum ve davranışlar sergilerler. Günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlara yönelik somut ve akılcı çözüm yolları önerirler. Bu bireyler, bilgiye daha hızlı ulaşabilir, yeni bilgiler üretebilir, çağdaş teknolojileri etkili ve verimli kullanabilir, yeni sistem ve teknolojiler geliştirebilirler. Bu bireyler gerek doğal çevrede gerekse toplumsal

yaşamda karşılaşılan güncel konu ya da sorunlara yönelik görüş ve düşüncelerini, her ortamda yansız olarak, açık ve anlaşılır bir biçimde ortaya koyabilir (Yaşar, 1998, s.155).

Tüm derslerde -özellikle fen derslerinde- öğrencilere; “bilimsel bilgileri kavrama, araştırma, bulma, yaratma, değer verme ve kullanma” temel becerilerin kazandırılması çok önemlidir. Böylece, öğrenci tüm yaşamı boyunca üreten, emek harcayan, emeğe saygılı yeniliklere açık, ileri görüşlü bir birey olarak insanlarda bulunması beklenen olumlu özelliklere sahip olur. Bu özelliklere sahip olan bireyler olumlu davranışlar sergiler. Toplumun gelişmesine ve ilerlemesine katkı sağlar.

Öğrencilere fen bilgisi dersi ile kazandırılmak istenen özellikler ve davranışlara ulaşmak için birtakım amaçlar belirlenmiştir. 2000 yılında yayınlanan “İlköğretim Kurumları Fen Bilgisi Dersi Öğretim Programları”nda sıralanan amaçları İlköğretimin Amaçlarının bir özeti şeklinde olduğu görülür. Yeni öğretim programında Fen Bilgisi dersinin genel amaçları 10 madde içinde toplanmış olup, şu biçimde belirtilmiştir (Tebliğler Dergisi, 2000):

1. Karşılaşılan her türlü sorunun bilimsel yöntemlerle çözülebileceğini fark etmelerini,
2. Yapıcı, yaratıcı, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin temeli olduğunu kavramalarını,
3. Fen bilimine, bilim ve teknolojiadaki gelişmelere merak ve ilgi duymalarını sağlayarak bu konularda belirli düzeyde bilgiye sahip olmalarını, yaptıkları uygulamaları günlük yaşamlarına yansıtmasını,
4. Bilimsel düşüncenin temelini oluşturan gözlem, araştırma, inceleme ve deney yapma becerisini kazanmalarını,
5. Yapacakları etkinliklerle bilgiye kendilerinin ulaşmalarını, edindikleri bilgileri analiz edebilmelerini, bu bilgilerden yaratıcı yönlerini geliştirerek yararlanabilmelerini ve doğru kararlar vermelerini,
6. Saplantılardan uzak, gözlem ve verilere dayalı bilimsel gelişmelerin önemini anlayan, bu gelişmelerin teknolojiye, topluma ve çevreye etkilerini fark edip değerlendirebilen bireyler haline gelmelerini,

7. Edindikleri bilgi ve bulguları başkalarıyla paylaşabilen, ortak çalışmaya yatkın uygun bireyler haline gelmelerini,
8. Çevreyi ve doğal kaynakları tanıma, sevmeye, koruma ve iyileştirme bilinci kazanmalarını,
9. Sağlıklı yaşamının gerektirdiği bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanmalarını,
10. Doğa olaylarını, doğadaki canlılığı, canlılığın çeşitliliğini ve birbirleriyle ilişkilerini kavramalarını, sağlamak.

Ayrıca fen bilgisi dersinin amaçları arasında, çocukların devamlı değişen ve gelişen çevreye uymalarını sağlamaktır. Diğer bir amaç ise “çocukların ve gençlerin her zaman doğaya ilişkin sordukları soruları etkili bir biçimde yanıtlamaktır (Kaptan, Korkmaz, 2001, s. 1).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi düşünen, şüpheli, bilime inanan, araştıran, bulan, yaratıcı bireyler yetiştirilmesinde fen derslerinin önemi büyüktür. Bu özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesinde şüphesiz, seçilen yöntemler büyük önem taşır. “Yaparak yaşayarak öğrenilen fen dersleri öğrencilerin soru sormalarını, yanıtlara kendilerinin ulaşmalarını sağlar. Ezberden uzak deneyerek yapılan fen dersleriyle öğrenciler soru sormayı, problemi belirlemeyi, gözlem yapmayı, hipotez kurmayı, veriler toplayıp analiz yapmayı ve sonuç elde edip genellemelere varmayı öğrenirler” (Kaptan, Korkmaz, 2001, s.1). Yöntem seçilirken öğrencilerin gelişim özelliklerini ve gereksinimlerini de bilmek gerekir.

1.1.2. İlköğretim Birinci Basamak Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Gereksinimleri

Gelişim, çok yönlü karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin sağlıklı olarak devam etmesini sağlamak için öncelikle gelişimin tüm yönlerinin betimlenmesi, tanınması gerekmektedir. Psikologlar, gelişimi, kendi içinde belli özellikler bakımından bütünlük taşıyan ve birbirleriyle de etkileşim halinde bulunan gelişim alanları ve dönemlerine ayırmışlardır (Senemoğlu, 1998, s.26).

Çocuğun gelişimi bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim alanlarının etkileşimlerinden oluşmaktadır. Çocuğun gelişimine bakmak için bütün bu gelişim alanlarının birbirleriyle etkileşimlerinin incelenmesi gerekir.

Bu dönemlerin yaşlara ilişkin kesin rakamlarla sınırlandırılması mümkün değildir. Gelişim dönemlerini birbirinden tamamen farklı, ayrı, kesik bir biçimde görmek mümkün değildir. Her dönem devamlı olan gelişmenin bir aşamasıdır ve kendinden önceki yılların etkisinde kaldığı gibi kendisinden sonraki yıllara da etki yapmaktadır (Varış, 1994, s.75).

Bu alanlar genel olarak biyolojik ki kimi psikologlar bu alanı fiziksel olarak adlandırır bilişsel ve psikososyal olarak adlandırılır. “Gelişim dönemleri ise doğum öncesi dönem bebeklik dönemi (0-2 yaş), çocukluk dönemi (ilk çocukluk) (2-6 yaş), okul dönemi (ikinci çocukluk dönemi) (6-12 yaş), ergenlik dönemi (12-18 yaş), genç yetişkinlik dönemi (20-35), orta yetişkinlik dönemi (35-65), ileri yetişkinlik dönemi (65-) dir” (Can, 2000, s.8). Bireylerin bu gelişim dönemindeki fiziksel, bilişsel ve psikososyal gelişim özellikleri dikkate alınarak eğitim verilmelidir.

Eğitim ise, Varış’a göre (1978, s.15) her gelişim evresinde ortaya çıkan gereksinimlerin karşılanması yönünden önlemler almak ve gerekli her türlü olanağı sağlamak durumundadır .

Eğitimde program geliştirme uzmanı program yaparken ve geliştirirken. eğitimci ise aracından, yöntem seçimine kadar bireyin gelişim özelliklerini dikkate alarak hareket etmelidir. Gelişim psikologlarının okul dönemi (ikinci çocukluk dönemi) olarak belirledikleri dönem günümüz eğitiminde ilköğretim birinci basamakta okuyan öğrencileri içermektedir. Bu dönem öğrencilerin fiziksel, bilişsel ve psikososyal gelişim özelliklerini ve gereksinimlerini bilmek yöntem seçimine ışık tutacaktır.

1.1.2.1. Fiziksel Gelişim

Fiziksel gelişim, bedenin ağırlıkça artması ve boyca uzaması yanında, bedeni oluşturan tüm alt sistemlerin de büyümesini, olgunlaşmasını içerir. Bireyin sağlıklı olması tüm alt sistemleri ile birlikte bedenin sağlıklı gelişmesine ve işlevlerini gereğince yapmasına bağlıdır.

İlköğretimin birinci basamağına karşılık gelen 6-12 yaşlar arasındaki fiziksel gelişim; 0-6 yaşa göre daha yavaştır. Bu nedenle çocukları sürekli etkin halde bulundurarak gelişimlerine yardımcı olunmalıdır.

7-11 yaş çocuklarının fiziksel gelişimi dikkate alındığında eğitimcilere birtakım sorumluluklar düşmektedir. Gürkan ve Gökçe'ye göre (1999, s.89-91) bu sorumluluklar şöyle sıralanmıştır:

- Çocukların tüm vücutlarını kullanarak yapacakları türden oyunların yer aldığı etkinliklere sık sık başvurulmalıdır.
- El göz koordinasyonunun gelişimine katkıda bulunarak etkinliklere yer verilmelidir.
- Çocuğun enerjisini olumlu yönde kullanacak olanaklar yaratılmalıdır.
- Çocukların bol bol spor yapmalarına olanak sağlanmalıdır.
- Sık sık açık hava etkinliklerine yer verilmelidir.

Böylece, bedenlerinin zorlanmadan, sağlıklı bir biçimde gelişmesine yardımcı olunur. İlköğretim birinci basamak öğrencisinin sürekli sırada oturmaya zorlanması kemiklerin çarpışmasına yol açacaktır.

1.1.2.2. Bilişsel Gelişim

Bireyin çevresindeki dünyayı anlama ve öğrenmesini sağlayan, aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime bilişsel gelişim adı verilmektedir. Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi ve dünyayı anlama yollarının daha kompleks ve etkili hale gelmesi sürecidir. Piaget, Bruner ve Vygotsky, çocuğun çevresindeki dünyayı, değişik yaşlarda nasıl ve niçin böyle gördüğünü ve algıladığını belirlemeye çalışmışlardır (Senemoğlu, 1998. s.39).

İlköğretim Birinci Basamak (6-12 yaş) Piaget'in somut işlemler dönemine rastlamaktadır. Çocuklar bu dönemde bilişsel yeterlikler bakımından çok hızlı değişme gösterirler. Mantıksal düşünme yeteneğinde gelişme olur.

Bruner'e göre bilişsel gelişim dönemleri:

- Eylemsel Dönem (0-3 yaş)
- İmgesel Dönem (3-7 yaş)
- Sembolik Dönem (7 yaş -)'dir.

Vygotsky'e göre ise çocuğun bilişsel gelişimine yardım etmek için yetişkinin iki noktayı belirlemesi gerekir. Bunlardan ilki çocuğun yardım almaksızın sağlayacağı gelişim düzeyini belirlemek, ikincisi ise, rehberlik edildiğinde göstereceği gelişim düzeyini belirlemektir. İkisi arasındaki fark çocuğun bilişsel gelişimindeki ilerlemeyi gösterir.

Çocukların 7-11 yaşları arasındaki bilişsel gelişimlerine göre sahip oldukları özellikleri kısaca özetlersek:

- Somut düşünürler,
- Zihin gücü gelişmiştir,
- Toptan algılar,

- Belli bir konu üzerinde dikkatini daha uzun süre toplayabilir,
- Kendi kendine çalışabilir,
- Olaylar hakkında yorum yapabilir,
- Özel yetenekleri kendini göstermeye başlamıştır,
- Seçmek istediği meslek belirginleşmeye başlamıştır.

7-11 yaş arası çocuklarının sahip oldukları bu özellikler çocuklarda bir takım gereksinimler doğurur. Gürkan ve Gökçe (1999, ss. 87-93)'ye göre bu gereksinimler şu biçimde ifade edilmiştir:

- Zihin gücünü geliştirecek çeşitli etkinliklere katılmak,
- Yaparak-yaşayarak öğrenmek,
- Duygularını kontrol etme konusunda yönlendirilmek,
- Olayları objektif olarak değerlendirme becerisi kazandırmak,
- Dili doğru ve düzgün konuşma konusunda beceri kazanmak,
- Mantıklı ve soyut düşünme konularında çeşitli deneyimlere girmek.
- Kendisi ve çevresindeki kişiler ve olaylar hakkında objektif değerlendirmeler yapabilmek için çeşitli durumlarla karşı karşıya kalmak,
- Kendi kendine çalışma, öğrenme ve araştırma yapma becerilerini kazanmak,
- Yazılı ve sözlü anlatımlarda bulunmak,
- Yeteneklerini geliştirmek.

1.1.2.3. Psikososyal Gelişim

Psikososyal gelişim, bireyin başkaları ile olan ilişkileri, duygusal gelişimi ve karakteristik kişilik özellikleriyle ilgili değişimleri ifade eder. Psikososyal gelişim bireylerin özellikle çocukluk yıllarında toplumsal değerleri, davranışları ve inançları kazandıkları alandır (Can, 2000, s. 6).

Kişilik bireyi başkalarından ayıran; bireyin doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin bir bütünüdür. Kişilik insan davranışlarını kapsayan bir kavramdır (Senemoğlu, 1998, s. 78).

Huy, yetenek, inanç, tutum ve davranışlar, görüşler vb. özellikler kişiliği oluşturur. Kişilik gelişimi diğer bütün gelişimlerle etkileşim içindedir. Örneğin; ailesi, arkadaşları tarafından sevilen, aranan bir çocuk, başarılı olur ve olumlu davranışlar sergiler.

İlköğretim birinci basamağa denk gelen dönem "gizil dönem"dir. Bu dönem de çocuklar kendilerini oyuna verir. Oyun kümeleri genelde aynı cinsteki çocuklardan oluşur. (Senemoğlu, 1998, s. 80).

Psikososyal gelişim alanı içinde yer alan ahlak gelişimi ve toplumsal gelişim ikinci çocukluk döneminde hız kazanan gelişim alanlarıdır. Diğer gelişim alanlarındaki gelişimleri de etkileyen sosyal ve ahlak gelişimi, bireyin toplumun uyumlu bir üyesi olmasını sağlayan becerileri kazanmasını sağlar (Türküm, 2000, s. 152).

Bu gelişim alanında çocuğun sağlıklı kazanımlar elde etmesi için sorgulamasına, yargılamasına olanak tanınmalıdır. Öğretmen ve aileler tutum ve davranışlarında buna dikkat etmelidirler.

Piaget'ye göre eğitim aşağıdaki özellikleri taşımalıdır (Senemoğlu, 1998, ss.58-59):

- Eğitim, gelişim ile ilgili teoriler dikkate alınarak verilmelidir.
- Çocuğa zengin bir öğretme –öğrenme ortamı hazırlanmalıdır.
- Çocuğun derse aktif katılımı sağlanmalıdır.
- Okul yaşamın kendisi olmalıdır.
- Çocuğun hazır bulunuşluğundan yola çıkmalı, çocuğun başarabileceğinin üstünde eğitim yapılmamalıdır.
- Eğitim çocuklarla planlanmalı, böylece çocuklarda ilgi uyandırılmalıdır.
- Değerlendirmelerde çocuğun zekası değil, onların içinde bulundukları gelişim dönemleri ve bilgi düzeyleri dikkate alınmalıdır.

1.1.3. Oyun ve Oyunun Çocuğun Hayatındaki Yeri ve Önemi

Çocuklar için oyun bir uğraştır. Çocuklar oynayarak sadece eğlenmezler aynı zamanda deneyim kazanırlar ve öğrenirler. Farklı kimliklere bürünerek farkında olmadan empati kurmuş olurlar. Oyunla çocuk, kaslarını kullanmayı ve geliştirmeyi öğrenir. Bu bağlamda oyun, zaman geçirme aracı değil ileri yaşlara gerekli bir hazırlıktır. Çocuklara ne kadar zengin bir yaşantı sunarsak oyunları da o kadar zengin ve renkli olur.

Adıgüzel (1993, s.34)'e göre oyun aktiviteleri altı başlık altında toplanmıştır:

- Özgürlük ögesi: Hemen hemen bütün oyun teorilerine göre oyun, kendi dışında bulunan amaç ve hedeflerden bağımsız olarak oluşur.
- İçsel sonsuzluk ögesi: Oyunlar özel bir zamansal yapıya sahiptir. Kendi dışlarındaki belli hedeflere yönlendirilmiş olan amaç ve ihtiyaç durumları "iş" bitirmeye eğimli iken oyun ancak bu süreklilik sağlandığında haz verir.
- "Öyle İmiş Gibi Olma" ögesi: Dış amaçlardan bağımsız olma yanı sıra sonsuz biçimde ya da çeşitlemeler şeklinde kendini yineleme eğilimi. oyuncular ya da izleyicilerin yaşantıları açısından olaysaldır.
- İkili Değer (İkili Durum) Ögesi: Oyunlar gerginlikle karışık bir heyecan verir katılanlara: bunu vermezse zaten ya gerçekleşemezler ya da sürdürülmezler.
- Kapalı Bütünlük Ögesi: Oyunların iki değerli açık seçikliğinin sağlanabilmesi için çok özgür bir atmosfer değil, tam tersine oyunun biçimsizliğe başlamaması için bir sınırlandırmaya gereksinme vardır.
- Şimdiki Zaman Ögesi: Oyunlar bir çıkıp bir bitiş (sonuç) durumu arasındaki bir süreçtir; başka bir deyimle oyunlar biçimlendirilmiş zamanlardır.

Çocuk oynayarak kendini ve çevresini tanır. Oynayarak olumlu kişilik geliştirir. Olumsuz davranışlardan uzaklaşır. Çözemediği sorunlara yanıt bulur. Kendini ifade eder.

Çocuk, oyunla öğrenir; bedence, ruhça, zekaca, oyunla gelişir. Büyüme yolundaki basamaklara oyunla tırmanır (Altinköprü, 2000, s.56). Oyun yoluyla çocuk, en derin duygu ve ihtiyaçlarını ifade olanağı bulmakta ve duygusal sorunlarını kendi kendine çözümlemektedir (Yavuzer, 1993, s.170).

Oyun çocuğun kendini ifade etme aracıdır. Çocuk oyun aracılığı ile duygu ve düşüncelerini dile getirir. Bu yolla rahatlar.

Oyun çocuğun en güçlü ve en doğal dürtülerinden biri olan saldırganlık dürtüsünü boşaltmasına da yarar (Yörükoğlu, 1983, s. 49). Oyun, duygusal ilişkilerin başlatılması için bir düzen ortamı sağlar. Böylece sosyal ilişkilerin gelişmesine de olanak hazırlar (Yavuzer, 1993, s. 170).

Sosyal ve duygusal gelişim iç içedir. Duygusal gelişim de başkalarıyla etkileşim söz konusudur. Çocuk oyun sayesinde toplumsallaşmayı öğrenir. Hakkını korumayı, başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı duymayı öğrenir. Hoşgörü, yardımlaşma, paylaşma duyguları gelişir.

Oynayan çocuk kendi hayal dünyasındadır. Ancak oyunda işlediği konular gerçek konulardır. Dış çevrede algıladıklarını evirir çevirir kendine özgü bir yorumda birleştirip bütünler. Başka bir deyişle, oyun çocuğun yaratma ortamıdır (Yörükoğlu, 1983, s 48). Oyun çocuğun bilişsel gelişimini olumlu açıdan etkiler ve onun çevresini keşfetmesine olanak hazırlar (Yavuzer, 1993, s.171).

Çocuk oyun sırasında düşünür, sorun yaratır, çözüm bulur, yapar bozar. Böylelikle bilişsel gelişime yönelik bir çok kavramı da oyunla öğrenmiş olur.

Oyun, çocukların dil gelişimlerini de destekler. “Canlı bir oyun ortamında çocuk yeni sözcükler öğrenir. Öğrendiklerini ifade eder. Başkaları onu dinler ve bu yoldan da dilini kullanmayı öğrenir. Konuşma becerisi artar” (Adıgüzel, 1993, s. 82).

Çocuğun koşma, atlama, sıçrama, tırmanma, sürünme gibi fiziksel güç gerektiren oyunlar oynaması, onun dolaşım, solunum, sindirim ve boşaltım gibi sistemlerinin düzenli çalışmasını sağlamasının yanı sıra, oksijen alımı. kan dolaşımı ve dokulara besin taşınmasını da artırmaktadır (Mangır ve Aktaş, 1993, s. 15).

Ayrıca, oyun sırasında çocuğun kesme, yapıştırma, tutma, atma, giydirme. takma vb. hareketleri sayesinde büyük ve küçük kasları gelişir. Oyun. edinilen olumlu davranışların pekiştirildiği, olumlu davranış ve düşüncelerin de değişmeye uğradığı bir alandır.

Oyun, okul öncesi yaşlarının temel uğraşdır. Ancak, okula başlamakla oyun gereksinimi sona ermez. Okulu oyun çağının sonu gibi görmek yanlıştır. Çocuğu okul sırasında kımıldamadan oturmaya zorlamak kötü eğitimidir. Çocuğu öğrenmeden soğutmanın en kestirme yoludur. Bunun yerine oyunu öğrenmenin yardımcısı ve aracı kılmak gerekir. Oyuna doymamış bir çocuk okuldaki öğretime hazır değildir (Yörükoğlu, 1983, s. 50).

Okul çağına gelen çocuğu oyundan alıp kalıplaşmış, tamamen yabancı olduğu ve -onlara göre- belki de -katı- kuralları olan bir ortama sokmak yanlıştır. Çocuk oynayarak birçok şeyi öğrendiğine göre niçin okulda da oynayarak öğrenmesin? Özetlersek; yetişkinlerin kişilikleri yaşadıkları deneyimlerle gelişir. Çocukların kişilikleri ise oyunla gelişmeye başlar. Oyunun çocuğun hayatındaki önemi ve getirilerini dikkate alarak eğitimde oyuna sıkça yer verilmelidir.

1.1.4. Yaratıcı Drama

Drama, sahnede oynanmak üzere hazırlanmış, konuşma ve eyleme dayalı, kişilerin yaşamını karakterini yansıtan, çatışmalı ve heyecanlı bir öyküyü veren nazım ya da düzyazı yapıt (Demiray, 1988, s.235) olarak tanımlanmaktadır. Drama, insanın tüm eylemlerini içerir. Daha ayrıntılı bir tanımla insanın insanla girdiği her türlü dolaysız, doğrudan ilişki, etki, tepki alışverişi, arada oluşan en az düzeyde bir etkileşim bile bir dramatik an ya da dramatik durumdur (San, 1990, s.573).

Drama, çocuğun yaratıcılığının gelişmesinde ve kendini ifade edebilmesinde önemli rol oynar. Drama çocukların alaydan, yargıdan uzak çeşitli davranışları deneme olanağı tanır. Drama ile çocuklar empati kurmasını da öğrenir.

Drama, insanın yaşamı boyunca süren eylemdir ve insanın kafaca sağlığına bağlıdır. Kısacası drama, yaşama sanatı, dramatizasyon ise oyunlaştırma, yaşanır hale getirmedir (Kavcar, 1988, s. 32).

İnsan doğumundan itibaren kendini ve içinde bulduğu çevreyi tanımaya anlamaya ve kendini kabul ettirmeye çalışır. Doğumundan ölümüne kadar hep bir uğraş içindedir. Yaşam dramının kendisidir.

Dramadan yola çıkarak “yaratıcı drama nedir?” sorusuna yanıt aranırsa, önce yaratıcılık kavramını açıklamak gerekir: “Yaratıcılık kavramının batı dillerindeki karşılığı “Kreativitaet, creativity”dir. Latince “creare” sözcüğünden gelir. Bu sözcük “doğurmak, yaratmak, meydana getirmek” anlamındadır” (San, 1985, s.9).

Yaratıcı dramada önceden yazılmış, bir metin yoktur. Sahneye konmaz. Klasik anlamda seyircisi de yoktur. Katılımcı hem yazar, hem oyuncu, hem de seyircidir.

Yaratıcı drama ortaklaşa yapılan bir etkinliktir ve bütünleşmeye yöneliktir. Bireyi edilgen olmaktan çok etken kılmayı amaçlamaktadır. Drama uygulamalarında katılımcılık, farklı yaşantılar gözlemleyen birey, kendi yaşamının sınırlarını da genişletmeye başlayacaktır (Selvi ve Öztürk, 2000, s.42). Kendilerini başkalarının yerine koyabilecek böylece farklı düşünceler geliştirebileceklerdir.

Yaratıcı drama, doğaldır, yazılı bir metni yoktur, sahnelenmesi zorunlu değildir, olay merkezlidir. Lider tarafından rehberlik edilen katılımcılar, yaşadıkları ve hayal ettikleri durumları yaratıcı drama şekli içinde yansıtırlar. Lider kümenin keşfetmesi, gelişmesi, düşüncelerini ve duygularını dramatik oyunlar yoluyla ifade etmesi için rehber olur (Ömeroğlu, 1991, s.368).

Yaratıcı dramada tiyatrodaki gibi dekor ve kostümlere gerek yoktur. Fakat istenirse bazı aksesuarlar kullanılabilir. Oyun lider tarafından tekrar ettiriliyorsa bunun amacı bir yapım ortaya koymak değildir. Burada amaç katılımcıların anlayışlarının güçlendirilmesidir.

Yaratıcı dramada en önemli hususlardan biri şudur: Ortaya konulanlar o anda yaratılanlardır, ilk kez vardır, dolayısıyla ortaya çıkan şeyler'in doğrusu yanlış yoktur. Sonradan üzerinde tartışıldığında daha iyi yollar olabileceği ortaya çıkarsa, bu yollar denenebilir. Kısaca, drama'da yanlış yapmak korkusu egemen olmaz, olmamalıdır (San, 1992, s. 4).

Yaratıcı drama etkinliklerinde özgür katılım söz konusudur. Katılımcıların eleştirilmesi, yapılanların beğenilmemesi gibi bir durumdan bahsedilemez. Sadece "şöyle olsaydı, şöyle olur muydu?" yaklaşımıyla yeni yollar araştırılabilir.

Yaratıcı drama, bireyin empati kurarak bakış açısının, düşüncelerinin, eğitime aktif katılımının, özgüveninin gelişmesini, araştırmacı ve üretici olmasını, eğitim ve öğretime istekli katılımını sağlayıcı bir yöntemdir.

1.1.4.1. Yaratıcı Dramanın Amaçları

Birey aldığı eğitim sırasında ve sonrasında kendisini ifade edebilmeli, yeteneklerini farkedebilmeli ve geliştirebilmeli, kişiler arası sağlıklı iletişim kurabilmelidir. Ancak, ezberci aşırı bilgiye dayanan bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınmadan yapılan, bireyi pasif kılan bir eğitim sistemi yetiştirilmesi amaçlanan bireylerin gereksinimlerini karşılayamamaktadır.

Bilim ve teknolojiye hızlı gelişme ve değişimler toplumun yapısını ve beklentilerini de olumlu yönde değiştirmektedir. Bunlara paralel olarak eğitimin amaçlarında ve yöntemlerinde de değişimler olmaktadır. İlköğretimde amaç çocukların ufkunu açan, kendilerine güvenen, haklarını savunan, haklara saygılı, olay ve olgulara başkalarının gözünden de bakabilen demokrat bireyler olarak yetiştirmektir. Bunun için olanaklar hazırlayıp ortam sunulmalıdır. Çocuk eğitime aktif olarak katılmalıdır. Burada yaratıcı dramın amacı ile istenen, özlenen eğitimin amaçları örtüşmektedir.

Eğitim sistemi içinde yaratıcı dramın amaçları şöyle sıralanabilir (Ömeroğlu, 1990, s. 44):

- Yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlama,
- Eleştirel düşünme yeteneği kazandırma,
- Sosyal gelişim ve birlikte çalışma yeteneği kazandırma,
- Moral ve manevi değerlerin gelişmesi ve çocukların ahlaki değerleri keşfetmelerine olanak sağlama,
- Kendine güven duyma, teşvik ve karar verme becerilerini kazandırma,
- Dil ve iletişim becerilerini geliştirme,
- Farklı olay ve durumlarla ilgili deneyim kazanma,
- Bireylerin hayal gücünü, hislerini ve düşüncelerini geliştirme.

Eğitimde kullandığımız yöntemlerin bazıları bu amaçlardan birini, bazıları ise bir kaçını içerir. Bu yöntemlerin hiçbirisi tek başına bu kadar amacı içermez.

Bu sebeple "Eğitim sırasında yaratıcılığı ortaya çıkarmak için öğretimi yaratıcılık uygulamaları ile gerçekleştirmeyi esas alan yaratıcı drama yönteminden yararlanmak gerekmektedir" (Selvi ve Öztürk, 2000, s.43).

Eğitimde bireyi aktif kılmak esastır. Yaratıcı drama yöntemi ile birey bire bir eğitimde yer almakta yaparak yaşayarak öğrenmektedir.

İlköğretim birinci basamak öğrencileri henüz somut işlem dönemindedirler. Bu yüzden soyut kavramları anlamakta güçlük çekerler. Yaratıcı drama, öğrenci tarafından anlaşılması güç kavram ve olayları, anlaşılır hale getirir.

Drama uygulamalarında katılımcılık, farklı yaşantılar gözlemleyen birey, kendi yaşamının sınırlarını da genişletmeye başlayacaktır. Uygulamalarda fiziksel, düşünsel, duygusal ve toplumsal kesitler görüp katılım içinde olması bir yandan bireyin özgüvenini geliştirirken, diğer yandan yaşamında karşılaşacağı sorunlara farklı çözümler üretmesinde kolaylıklar sağlayacaktır. Yaratıcı drama çalışmasına katılan bir bireyden genel olarak; kendini tanıma, iletişim becerilerini geliştirme, yaratıcılıkta bulunma, toplumsal gelişimi sağlama, birlikte çalışma, eleştirel düşünme gibi yaratıcı dramanın amaçlarını gerçekleştirmesi beklenmektedir (Selvi ve Öztürk, 2000, s.43).

Öğrenciler kendilerini ve başkalarını daha iyi tanır. Empati geliştirir. Özgüvenleri, yaratıcı güçleri ve kişilikleri gelişir. Her birey farklı özelliklere sahiptir. İçer dönük ortama giremeyen, kendini ifade etmede güçlük çeken öğrencilerin bir olumsuz durumdan kurtulmasını sağlar. Bazı öğrenciler sorumluluk almaktan kaçınırken bazıları da tam tersi bir durum sergiler. Yaratıcı dramanın amaçlarından biri de ekip çalışması yoluyla bütün bireylerin sorumluluk almasını sağlamaktır. Öğrencilerin sevinç ve üzüntüde birlik olma, paylaşma ve yardımlaşma, başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurma, kendini ifade edebilmeyi, toplum içine girebilme yeti ve yeteneklerini geliştirmelerini sağlar.

İlköğretim birinci basamak öğrencilerinin dikkat süreleri, kimi araştırmalara göre ortalama sekiz dakikadır. Öğrencilerin ilgilerini uyandırıp bu ilgiyi canlı tutmak diğer yöntemlerle zorken, yaratıcı drama ile durum farklıdır. Yaratıcı dramada amaç, öğrencileri güdülemek, eğitime aktif katılımları sayesinde dikkat, anlama, anlatım, yorumlama gibi iletişim yeteneklerini geliştirmektir.

Yaratıcı drama kişinin kendi bedenine, duygularına, düşüncelerine ve çevresinde olup bitenlere karşı bilinçli olmasını amaçlar (San, 1990, s. 3). Ayrıca, kişi ileride karşılaşacağı problemler için daha iyi hazırlanır.

İçerdiği oyunsal ve tiyatrosal boyutlar dolayısıyla, katılımcılara "eğlenme ve haz alma" ögesini duyurur. Kümedekilerle ve küme yönlendiricisiyle paylaşılan bu haz, kuşkusuz estetik bir hazdır. Öyleyse eğitimin temellerinden biri olan "estetik eğitimi" de gerçekleştirir (San, 1992, s.4).

Unutulmamalıdır ki yaratıcı dramada rol yapmak, iyi bir oyuncu olmak söz konusu değildir. Doğallık söz konusudur. Çocuklar içlerinden geldiği gibi oynarlar.

Yaratıcı dramanın eğitsel amacı, "bir kavramın, bir ders konusunun, bir metnin daha iyi anlaşılır kılınması, bireyce ve kümece özümseyip içsel yaşantıya dönüşmesi, gözden geçirilerek, üzerinde düşünülerek dışa vurulmasıdır" (Adıgüzel, 1993, s. 153).

1.1.4.2. Yaratıcı Dramanın Özellikleri

Yaratıcı drama etkinliklerine her yaştan birey katılabilir. Yaratıcı dramanın en önemli özelliklerinden biri bireyin zihinsel, sosyal ve psikomotor özelliklerinin hepsine birden hitap etmesidir.

Bu kavram, gerçek dünya ve kurgusal dünya ikilisinin dramada özümsemesi anlamındadır. Drama bu iki dünyanın etkileşiminden örülüdür. Örneğe: Bir tahta parçasını kılıç olarak kullanan çocuk için o anda o nesne hem tahta, hem kılıçtır. Oyunda gerçek bir kılıç kullanılırsa çocuk ya da bu oyunu oynayan birey için o kılıç hala gerçek dünyadaki kılıç değildir. Çocuk ya da birey bu durumun ayırdındadır. Demek ki drama bir zihinsel durumdur bir bakıma, yani dramanın bir eylem bir edim durumu olması yanısıra bir de zihinsel durumu içermesi söz konusudur. Bu da dramanın bir soyutlama olduğunu açıkça gösterir (San, 1992, s. 9-10).

Yaratıcı drama çalışmalarında katılımcının gönüllü ve aktif katılımı söz konusudur. Yaratıcı drama çalışmaları küme halinde yürütülür. Drama liderinin yönlendirmesi ile birlikte birey, konu ya da konuları küme içi etkileşim yoluyla yaşar, dener ve öğrenir. Bireyin kazanacağı ya da kazandığı tüm beceriler onun katılımı ile gerçekleşir. Aktif bir katılım söz konusudur (Adıgüzel, 1993, s.155).

Konuyla ilgili olarak belli sınırlılıkları vardır. Bu sınırlılıklar yaratıcılığı kısıtlayıcı olmayıp asıl verilmek istenenin dışına taşılmasını engellemek içindir.

Olay, olgu, yaşantı ve bilgileri yeniden yapılandırmaya yönelik olan drama çalışmaları, bildiğimiz çocuk oyunlarındaki belli kuralları ve belli kurallar içindeki sonsuz özgürlükleri içerir. Drama çalışmalarında ortaya konulanlar o anda yaratılanlardır, ilk kez vardılar (San, 1991, s. 4).

Eğitimde kullanılan yöntemler duyu organlarından bir veya birkaçını aktif kılmaktadır. Oysa yaratıcı drama çalışmalarında çoğu zaman beş duyuda aktiftir. Bu da yaratıcı dramanın bir başka özelliğidir.

Drama, doğasından dolayı ilkel etkileşim deneyimlerine şans tanır. Çocuğa öğretilmek istenen şeyin ne olduğunu planladıktan sonra drama aracılığı ile bir dünya yaratıp çocuğu aktif olarak konunun içine sokunca, çocuk kendi yöntemleri ile olaya girip dünyayı araştırarak, keşfederek gözlem yaparak olaya katılır (Güneysu, 1991, s. 84).

Öğrenme kadar öğrenilenlerin kalıcılığı da önemlidir şüphesiz. Dramada öğrencilerin aktif katılımıyla öğrenmenin kolay olmasının yanında, öğrenilenlerin kalıcılığı da sağlanmış olur.

Bireylerin biyolojik özellikleri içinde beynin yapısı ve buna bağlı olarak bireylerin doğuştan getirdiği özellikler vardır. Ned Herrmann, beyni sol üst - sol alt, sağ üst - sağ alt olmak üzere dört çeyreğe ayırmıştır. Herrmann'a göre "sol beyin bölümünde mantıksal, çözümleyici, nicel olgulara dayalı, planlı, örgütlü, ayrıntılı bir ardışık düşünme biçimleri yer almaktadır. Çok kabaca bir düşünme biçimleri için bilimsel düşünme biçimleri diyebiliriz. Sağ beyin bölümünde ise coşkusal, kişiler arası, duygulara dayalı, devinim-duyusal, gizemli, sezgisel, sentezci, bütünsel ve birleştirici düşünme biçimleri rol oynamaktadır. Gene çok özetle bu düşünme biçimlerine sanatsal düşünme biçimleri denebilir" (San, 1993, s. 78-79).

Türk eğitim sistemi daha çok sol beyin ağırlıklıdır. Sağ beyni çalıştırmaya, geliştirmeye yönelik programlar eğitim sisteminde yeterli olarak yer almamaktadır. Oysa sağ beyinin sol beyin, sol beyin ise sağ beyin üzerinde olumlu etkisi vardır. Yaratıcı drama ile bireyin hem sol hem sağ beyni çalışmaktadır.

Yaratıcı dramanın başka özellikleri arasında; yazılı bir metin olmaması, ortaya çıkanların bir doğaçlama ürünü olması gelir. Yaratıcı dramada sergilenme zorunlu değildir.

1.1.4.3. Yaratıcı Dramanın Öğeleri

Yaratıcı dramanın öğeleri, lider/öğretmen, katılımcı, ortam, program başlıkları altında incelenmiştir.

1.1.4.3.1. Lider / Öğretmen

Öğretmen, yönetici, yönlendirici ya da en çok kullanılan haliyle drama lideri drama çalışmalarında katılımcılara "rehberlik" eden kişidir. Drama lideri drama sürecinin temellerinden ve önemli öğelerinden biridir. Çünkü drama sürecinde ilk ivmeyi veren, sunan, değerlendiren ve yeniden uygulayan liderdir (Adıgüzel, 1993, s. 167).

Ancak, drama uygulamalarını okul ortamında uygulayan, öğretmendir. Bu nedenle, eğitimde yaratıcı drama etkinliklerinde liderin “öğretmen” olarak tanımlanması ve açıklanması yerinde olacaktır.

Bir drama liderinin bir kümeyle çalışmaya başlamadan önce yapacağı ilk iş: hedeflerini, yöntemlerini, içeriğini ve değerlendirmesini planlamış, kullanacağı malzemeyi sağlamış, çalışma ortamını da çalışma yapabilecek hale getirmiş olmaktır (Adıgüzel, 1993, s. 168).

Lider, program yetişmeyecek kaygısı taşımamalıdır. Önemli olan çalışmanın hızı değil programla verilmek istenenlerin öğrenilmiş olmasıdır. Katılımcılarla kendisi arasında güven ilişkisini drama çalışmalarında kurmalıdır.

Küme liderinin "oyunculuk ve tiyatro konusunda az da olsa bir eğitim almış olması gereklidir. En önemli özelliği iletişime açık, istekli ve hazır olma niteliğini taşımasıdır (San, 1992, s.3). Çocuğun oyun oynama yetisinin korunarak ya da yeniden ortaya çıkarılarak ve geliştirilerek, üzerinde düşünülüp tartışılan ve sorumluluk duyulan bir oynamaya dönüştürülmesi için pedagojik formasyonu olan bir kişiye gereksinme vardır (San, 1991a. s.6).

Lider, mesleki formasyonu olan, çalıştığı kümenin her türlü gelişim özelliklerini bilen katılımcıların seviyesine inebilen veya çıkabilen nitelikte

olmalıdır. Ayrıca, lider, gelişmeye açık olmalı ve kendini daima geliştirmelidir.

Lider, öncelikle yaratıcı drama etkinlikleri sırasında iyi bir gözlemci olmalıdır. Sınıfta ne olup bittiğini bilimsel bir yaklaşımla analiz etmeli, görsel olarak yaklaştığı noktaları, yüksek sesli tahminlerle çocuklara açıklamalıdır (Eğitmen, 1999, s.20).

Lider (ya da öğretmen) drama çalışmalarının her anında gözlem becerisini etkin kullanmalıdır. Yaşanılan olayların çözümünde analizler yapabilmeli, her çocuğun, ergenin ya da katılımcıların duygularının, düşüncelerinin önemli olduğunu kabul etmelidir. Özellikle kültürel farklılıkların belirgin olduğu bir kümede lider elde edeceği sonuçların da farklı olabileceğini kestirmeli ve esnek olabilmelidir (Adıgüzel, 1993, s. 170).

Lider, kümeyle yaptığı çalışma sırasında iyi bir gözlemci olmalıdır. Katılımcıları iyi analiz etmeli, yorumlamalıdır.

Öğretmen sınıfta psikolojik yönden serbest bir ortam yaratmalıdır. Çocukların korkmadan kendilerini ifade edecekleri güvenli hava oluşturmalıdır. Çocukların düşünceleri ve davranışlarını kabul etmelidir. (Eğitmen, 1999, s.20).

Lider, yargılayıcı olmamalıdır. Ortaya çıkan olayları kabul etmelidir. Daha özgün ürünlerin çıkması için çocukların daha fazla deneyim yaşamalarına olanak sağlamalıdır.

Bir lider dramayı ister bir yöntem olarak belli bir dersi daha aktif hale getirebilmek için kullanıyor olsun, isterse bir disiplin olarak saklı enerjileri ortaya çıkarıp bireyin her yönden gelişmesi ve yaratıcı kılmasını amaçlasın, amacı diğer yöntemler ve disiplinler gibi çocuğu ve ergeni yaşama hazır hale

getirip onu olgunlaştırmaktır. Lider çocuk ya da ergende oyuna karşı bir gereksinim duyurmalıdır (Adıgüzel, 1993, s.169).

Liderin çalıştığı küme çocuklardan oluşuyorsa; onları çalışmaya güdülemek zor değildir. Çünkü doğaları gereği zaten oyun çağındadırlar. Ama küme orta yaş ve üstünden oluşuyorsa; başlangıçta çalışmaya katılmakta çekingenlik gösterebilirler. Lider, bu çekingenliği kırmak onları da oynamaya karşı ilgi uyandırmalıdır.

Yaratıcı drama liderinin taşıması gereken nitelikleri özetleyecek olursak;

- Lider, güzel sanatlar, özel eğitim, sınıf öğretmenliği, eğitimde psikolojik hizmetler gibi anabilim dallarından herhangi birinde eğitim görmüş olmalıdır. Yaratıcı drama, tiyatro ve genel kültür alanlarında donanımlı olmalıdır.
- Lider, kümenin yaşı, meslekleri, ekonomik ve kültürel düzeyi hakkında bilgi sahibi olmalı. Çalışacağı mekan tanımalıdır. Gerek küme gerekse mekan göz önüne alınarak iyi bir program yaparak çalışmaya başlamalıdır. Amaçlarını önceden belirlemelidir.
- Lider, kendine güvenen, kendini tanıyan, sevecen, demokrat, kolay iletişim kurabilen, işini seven ve ciddiye alan, yaşamında sanata önem ve yer veren bir kişilikte olmalıdır. Ayrıca küme içi dinamiği sağlamak adına onların tanışma ve kaynaşma, karşılıklı güven duymalarını sağlayacak yeteneğe sahip olmalıdır.

Drama liderinin amaçlarını şöyle sıralayabiliriz (Adıgüzel, 1993, s.170-171): Bir drama lideri,

1. Öğrencinin dramada; küme dinamiğine alıştırmayı, değer ve düşüncelerine yanıt verip, geliştirebilmesi, bir rolü benimseyip oynayabilmesi, rolü, çeşitli durumları söz ve devinimlerle inceleyebilmesi için deneme olanağı sağlamalıdır.
2. Lider, çocuğun ileriki dönemlerinde kendi duygu ve düşüncelerini seçip, bunları drama ile biçimlendirip sunarak, yaşam deneyimini arttıracak cesareti vermelidir.
3. Lider, öğrencilerin sözlü ve yazılı dil kullanım alanlarını genişletmeli, etkili bir dil kullanımına ve gelişimine dikkat etmelidir.
4. Lider, çalışmalarda ve daha geniş çevre şartları içinde hoşnutluklarını ve eleştirel taktirlerini geliştirme, kendilerinin ve başkalarının değerini saptamada etkili ve yardımcı olmalıdır.

Liderin bu amaçlara ulaşabilmesi için birtakım donanımlara sahip olması gerekir.

1.1.4.3.2. Katılımcı

Yaratıcı drama bir küme etkinliğidir. Bu nedenle, birey küme dinamiğinin oluşturulmasında katkıda bulunmalıdır ve en önemlisi drama çalışmalarına niçin katıldığını bilmelidir (Adıgüzel, 1993, s.173).

Her birey farklı özelliklere sahiptir. Bu yüzden her birey kendini rahatlıkla ifade edemeyebilir. Bu da küme dinamiğinin oluşturulmasını olumsuz etkiler. Ayrıca bireyler arası farklılık, beklentilerde de farklılık doğurabilir. Bireyler, çalışmalara katılım sebepleri ve çalışma sonunda ulaşacakları hedefler hakkında bilgilendirilmelidir.

Drama etkinliğine katılanların, en başta küme içi bir çalışmaya hazır olmaları, kendilerini rahat ve güvenli duyumsamaları, kendilerinde yeni ve değişik şeyler keşfetmeye hazırlıklı olmaları gereklidir ve bir bakıma bu yeterli ön koşuldur (San, 1992, s. 3).

Yaratıcı drama çalışmalarına katılan bireylere " çalışmalarda yanlış ya da doğrunun olmadığı" önceden belirtilmeli ve bireylerin rahatlaması sağlanmalıdır. Çalışmanın amacı açık ve net olarak başlangıçta belirtilmelidir.

Kümedeki bireyler, kendilerince saptanmış olan bir genel çerçeve içinde kalırlar, ama bu çerçeve içinde birey, kendi yaratıcılığı, içselliği, önceki yaşantıları, bilgileri ışığında, deneyim ve izlenimlerinin etkisi ve rehberliğinde alabildiğine özgündür, dolayısıyla da özgürdür (San, 1992, s.4).

Yalnız bu özgürlük bazı bireyler tarafından "başıboşluk", "dalga geçme" olarak algılanabilmektedir. "Öğrenmede, yıllarca yapay ortamlar ve rollerle eğitimlerini sürdüren öğrencilerden, "kendileri olmaları" istendiğinde, davranışlarını denetleyememektedirler. Başka bir deyişle özgürlükle dağınıklığı, sorumsuzluğu karıştırmaktadırlar. Oynayarak rahatladıklarını ve hep oynamak istediklerini söylemektedirler. Uygulamaların kuramsal dayanakları ya da düşünme ve düşündürme yanı ikinci öğe olarak görülmektedir (Öztürk ve Selvi, 2000, s.5).

Yaratıcı drama katılımcıları, bu çalışmalarını bir boşalma, rahatlama aracı olarak görmemelidir. Burada da lidere büyük görev düşmektedir.

Yaratıcı drama çalışmaları ile birey "ben kimim? Ne yapıyorum? Devremde ne tür insanlar var?..." sorularından yola çıkarak kendini ve çevresini tanımaya yönelir. Böylece, kendi performansını değerlendirir ve empati kurabilir.

1.1.4.3.3. Ortam

Drama çalışmaları açık-kapalı hemen her mekanda yapılabilir. Ancak, hemen belirtmek gerekiyor ki, açık hava çalışmalarında izleyici fonksiyonunu gözardı etmek oldukça zordur. Planlananın çok üzerinde bir kümeyle çalışma yapılması olasılığı da her zaman düşünülmelidir (Adıgüzel, 1993, s.174).

Yaratıcı drama çalışmaları için çok geniş bir mekân gerekmez. Eğer mekan çok geniş olursa (spor salonu gibi) o zaman küme içi iletişim zorlaşır, liderin verdiği yönergeler anlaşılamayabilir. Çok dar olursa da rahat hareket edilemez. Özellikle rahatlama ve konsantrasyon çalışmaları sırasında bireylerin rahat hareket edebilecekleri bir ortam gerekir.

Drama çalışmaları için bir sınıf ortamına benzer bir uzam (ortam) gereklidir. Ancak, bu ortam geleneksel bir sınıftan farklı olacaktır; Ayakkabısız

çalışmaların yapılabileceği bir zemini; sabit sıraların olmadığı, her türlü eyleme, olası gürültü unsurlarına ve gerekli olduğunda sergileme yapmaya elverişli bir sınıf ortamı olmalıdır. Oda ısısı ve ışığı çalışma yapmaya elverişli olmalıdır (Adıgüzel, 1993, s.174).

Ancak, arzu edilen mekânlara her zaman sahip olunamayabilir. O zaman eldeki mekan çalışma için en elverişli hale getirilmeye çalışılmalıdır. Eğer, çalışılacak mekan bir sınıf ise sıralar duvar kenarlarına dizilmeli. Mümkünse yere halı vb. bir örtü örtülmelidir. Bireylerin çalışmalara rahat kıyafetle (eşofman gibi) katılmaları sağlanabilir.

Çalışmanın yapılacağı mekânı yazı tahtası, sandalye, masa, pano vb. malzemelerle zenginleştirmek mümkündür. Ancak, yaratıcı drama çalışmalarında amaçlardan biri de katılımcının yaratıcılığını geliştirmektir. Bu sebeple yaratıcı drama çalışmaları sırasında konuyla ilgili gerçek araç bulundurulup kullanılması yerine asıl araç yerine geçecek herhangi bir malzemenin kullanılmasına olanak verilmelidir.

Özetle, drama yapılan çevre, çocuğa her yönden güven veren, çocuğun her bakımdan denemeler yapabileceği, rahatlatıcı, fiziksel mekân olarak sınırları olan, ama hayali anlamda sınırları olmayan esnek bir çevredir (Önder, 2000, s. 91).

1.1.4.3.4. Program

Yaratıcı drama programı uygulanacak küme bireylerinin yaşları, gelişim özellikleri, ekonomik ve sosyal durumu göz önüne alınarak program hazırlanmalıdır.

Yaratıcı drama kümeye ilk kez uygulanacaksa program basit çalışmalardan karmaşığa doğru hazırlanmalıdır. Katılımcılar daha önceden tanışmıyorlarsa:

programda önce kümenin tanışıp kaynaşmasına yönelik çalışmalara yer verilmelidir. Katılımcılar birbirlerini tanıyorlarsa bu çalışmaya gerek yoktur.

Katılımcılar, birbirlerini tanıyorlarsa etkinlik sırasında önceden iyi arkadaş olanlar bir arada durmak isteyeceklerdir. Bu da bazı katılımcıların yalnız kalmasına sebep olabilir. Lider bu gibi durumlara fırsat vermemeli, bunun için de eşleştirmeyi kura vb. yöntemlerle kendisi yapmalıdır. Böylece yaratıcı dramada katılımcıların birbirleriyle kaynaşmasına yardımcı olunur.

"Mc Intyre'e göre drama programının yapısı şöyledir: Dramatik gelişmede beş adım vardır (Gönen ve Dalkılıç, 1999, s. 64):

Birinci adım: Beş adımı içeren ve birbirleriyle ilgilerini belirten duygu bilincidir.

İkinci adım: Duyguların hareketlerle ilgisi hakkındadır.

Üçüncü adım: Karakter kazanmadır ve rol yapma becerisinin gelişmesidir.

Dördüncü adım: Hemen söyleme, o anda söyleme yani doğaçlamadır.

Beşinci adım: Bu adım dramatizasyondur. Bu beş adım programın iskeletini oluşturur."

Yaratıcı drama programı uygulanırken kümenin yapısı ve katılımcıların özellikleri de dikkate alınarak izlenen beş süreç vardır. Bunlar:

- **Isınma Çalışmaları:** Çeşitli hareketlerle katılımcıların bedenleri ısınacak, gevşeyecektir. Ayrıca, bu ısınma çalışmaları içinde, tanışma, iletişim, uyum, güven gibi özellikleri geliştirir. Küme lideri tarafından yaptırılır. Oldukça kesin kuralları vardır.

Rahatlama ve hareket çalışmaları olarak da adlandırılabilen ve her ikisini de kapsayan ısınma çalışmaları,

1. Düşünsel ve bedensel açıdan kendini tanıma,
2. Düşünsel ve bedensel açıdan karşısındakini tanıma,
3. Karşılıklı iletişim kurma ve giderek daha çok kişili iletişim ve etkileşime geçme,

4. Küme dinamiğini oluşturma,
5. Sözellendirme ve etkileşim çalışmaları, öykü, anı anlatma,
6. Diğer bir aşamaya geçme, biçiminde süregelir (San, 1992, s.12).

• **Oyun (sözlü, sözsüz rol oynama):** Belirlenmiş bazı sınırlılıklar içinde özgürce oyun kurma çalışmalarından oluşur.

• **Doğaçlama Çalışmaları:** Daha az sınırlılıkları vardır. Belirlenen bir konudan yola çıkılarak amaca ulaşılır. Yaratıcılığın en çok öne çıktığı çalışmalardır.

• **Oluşumlar:** Bu süreç özellikle önceden hiç belirlenmemiş bir çıkış noktasından başlar. Ancak, yönergeler ve program doğrultusunda anlamlı bir sonuca varması beklenir.

• **Değerlendirme:** "Bu aşamaların herbirinin ya da bir kaçının ardından tartışma açılması, "Ne yaşadınız?", "Neler hissettiniz?", "Nerede güçlük çektiniz?", "Nerede haz aldınız?" gibi soruların katılanlarca yanıtlanması genellikle doyurucu bir özellik taşımaktadır (San, 1992, s.12).

1.1.4.4. Yöntem Olarak Yaratıcı Drama

Öğretimde yöntem, öğrencilerin öğrenme etkinliklerine rehberlik sürecidir. Başka bir deyişle, öğretim yöntemi, öğrenciyi hedefe ulaştırmak için izlenen yoldur (Fidan, 1986, s.167). Öğretmen uygulayacağı yöntemle, öğrenciyi rehberlik etmeli, öğrencinin kolay öğrenip öğrenilenlerini de kalıcı olmasını sağlamalıdır.

Yaratıcı drama, nerede uygulanırsa uygulansın bir öğrenme yöntemi, kendini ifade etmede bir araç ya da bir sanat biçimi olarak kabul edilebilir (San, 1990, s. 547). Öğretimde önemli olan öğrenciyi aktif kılmaktır. Aktiflikten

kasıt, bedeni, zihni ve duyu organlarını harekete geçirmektir. Yaratıcı drama yöntemi ile öğrenci hem beden, hem zihnen hem de duyu organlarıyla öğrenme sürecine katılacaktır.

Öğretimde, yaparak, yaşayarak ve duyu organlarının mümkün olduğunca fazlasına seslenme önemli bir ilkedir. Drama, eğitim dizgesinde yer alan disiplinlerin pek çoğunda bir yöntem olarak uygulanabilir. Sözgelimi, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri derslerinin bir çoğunda yöntemsel bir kullanım söz konusu olabilir (Adıgüzel, 1994, s.8). "Rosenberg'e göre yaratıcı dramanın bir öğrenme yolu olarak en önemli varlığı; zihinsel, sosyal, psikomotor yeteneklerle bütünleşmiş olmasıdır. Her öğrenme şeklinde bulunan pek çok beceri yaratıcı drama katılım yolu ile elde edilir (Ömeroğlu, 1990, s.42).

Yaratıcı drama katılımcısı seyirci değildir. Yaratıcı drama öğretmenin aktif öğrencinin pasif olduğu bir yöntem değildir. Bu yöntemle öğrenci yapar, dokunur, konuşur, oynar, düşünür, düşünce üretir, empati kurar. Kısacası yaşar. Yaşanılan bir olay, bir durum kısa zamanda öğrenilir ve kolay kolay unutulmaz.

Yaratıcı drama çalışmaları ile katılımcılar yalnızca öğrenmezler. Aynı zamanda sosyalleşir, kendine güvenir, kendine ve başkalarına saygıyı geliştirir, bağımsız, demokrat bir kişiliğe sahip olurlar. "Bu sayılan nitelikler dolayısıyla, yaratıcı drama ve eğitsel drama çalışmaları örgün eğitimin her basamağında, yaygın eğitimde dersler içinde ve bir öğretim yöntemi olarak ve ayrıca başlıbaşına bir alan olarak yer alabilmektedir (San, 1992, s.10). Tom Stabler de okulda dramının, eğitim programında belirlenen tüm davranışları ve bu davranışların kazandırılması için sıralanan etkinlikleri birbirine bağlayan bir özellik taşıdığını belirtmektedir (Üstündağ, 1996, s.20).

Eğitim programında ulaşılacak istenen hedeflerin sonunda öğrencilerin göstermeleri beklenen davranışlar da belirlenmiştir. Belirlenen bu davranışlar sadece bilginin öğrenilmesine yönelik değildir. Bu davranışlar aynı zamanda öğrencilerin sosyalleşmesine, ileri görüşlü olmasına, kendine güven duymasına, ailesini ve vatanını sevmesine, hoşgörü, saygı, yardımlaşma gibi insani duygulara yöneliktir. Yaratıcı drama yöntemi ile öğrencilerin bu davranışları kazanmaları sağlanır.

Bu yöntemle katılımcılar üstlendikleri rollerle başkaları gibi düşünme, başkalarını anlama olanağı elde ederler. Yaratıcılıkları gelişir, eleştirel düşünme yeteneği birlikte çalışma alışkanlığı kazanırlar, dil ve iletişim becerileri kazanırlar, toplumsallaşırlar. "Eğitsel Yaratıcı Drama yöntemi ile kişi kendi yaşantılarından yola çıkarak daha büyük keşifler yapabilir (Ömeroğlu, 1991; İlhan, 1997, s.19).

Yaratıcı drama yönteminde çocuklar çalışmayı oyun olarak algılayacakları için zorlanmadan, eğlenerek öğrenirler. Oyunda olduğu gibi dikkatli, ilgili ve isteklidirler.

1.1.5. İlgili Araştırmalar

Yaratıcı drama yöntemi ile ilgili ülkemizde ve yurt dışında araştırmalar yapılmıştır. Araştırmacının çalışmasıyla bire bir örtüşen ilköğretim fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretimine yönelik sadece Kamen'in 1991 yılında yaptığı çalışmaya rastlanmıştır. Bu nedenle, farklı yaş ve farklı derslere ait yaratıcı drama yöntemi ile ilgili araştırmalar dikkate alınmıştır.

Çebi (1985) "Aktif öğretim yöntemlerinden rol oynama" konulu araştırmasında rol oynamanın, öğrencinin, öğrenme yaşantıları kazanmasında en etkili yaşantı edinme aracından biri ve sanat yoluyla eğitimin değişik bir boyutunu oluşturan aktif bir öğretim yöntemi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Saab (1987) “Matematik eğitiminde yaratıcı drama yönteminin etkileri” konulu araştırmasında deney grubunda matematik dersi yaratıcı drama yöntemi ile işlenirken kontrol grubunda soru cevap yöntemi ile ders işlenmiştir. Araştırma sonunda yaratıcı dramanın matematikte kullanımının matematik başarı düzeylerinin bir artış yarattığı belirlenmiştir.

Üstündağ (1988), “İlköğretim ikinci sınıf hayat bilgisi dersinde yer alan “Çevremizde Sonbahar” ünitesinin öğretiminde, dramatizasyon ağırlıklı yöntem ile takrir ağırlıklı yöntemin öğrenci başarısına etkileri” araştırılmıştır. Araştırma, TED Ankara Koleji Vakfı İlköğretim Okulu’nda okuyan 84 denek üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, dramatizasyon ağırlıklı yöntem hayat bilgisi dersi “Çevremizde Sonbahar” ünitesinin öğretiminde, takrir ağırlıklı yöntemle göre daha etkin olmuştur.

Aynal (1989) “Dramatizasyon yönteminin yabancı dil öğretimi üzerindeki etkisi” konulu tezini ilköğretim üçüncü sınıf üzerinde deneysel olarak gerçekleştirmiştir. Araştırma sonunda üçüncü sınıf İngilizce dersinin bazı konularının öğretiminde dramatizasyon yönteminin takrir yöntemine göre daha etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Ömeroğlu (1990) “Anaokullarına giden beş-altı yaşındaki çocukların sözel yaratıcılıklarının gelişiminde yaratıcı drama eğitiminin etkisi”ni araştırmıştır. 80 denek üzerinde gerçekleştirilen araştırma sonunda, yaratıcı drama eğitimine katılan çocukların, kontrol kümesindekilere oranla son testte daha başarılı oldukları bulunmuştur.

Kalkancı (1991) “Dramatizasyon yönteminin okul öncesi eğitimde kullanımı” konulu tezinde uygulama öncesiyle, uygulama sonrasında çocuktaki davranış değişikliklerinin sistematik gözlem ve kayıt tutma yolu ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda dramatizasyon yönteminin okul öncesi eğitimde kullanımının etkili olduğu görülmüştür.

Kamen (1991) “İlkokul fen bilgisi dersinde yaratıcı dramanın kullanımı” konulu doktora tezinin sonunda yaratıcı drama kullanımının hem öğrenci hem de öğretmen üzerinde ilgi ve motivasyonu arttırdığı, özellikle kavramların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olduğu sonucuna varmıştır.

Okvuran (1993) “Yaratıcı drama eğitiminin empatik beceri ve empatik eğilim düzeylerine etkisi”ni araştırmıştır. Araştırmanın deneklerini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde okuyan 30 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonunda olumlu sonuç elde edilememiştir. Araştırmacı, bu araştırmada anlamlı sonuç elde edememenin bir nedeni olarak, dramanın etkilerinin hemen farkedilememesi olabileceğini düşünmektedir.

Yağcı (1995) “Müzik eğitimi ve bir yöntem olarak yaratıcı drama ilişkisi” konulu tezini iki aşamalı olarak yapmıştır. Birinci aşamasında müzik eğitimi ve bir yöntem olarak yaratıcı drama ilişkisinin belirlenmesi için genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bir yöntem olarak dramanın müzik eğitiminde etkinliğinin belirlenmesine yönelik ikinci aşamasında ise “tek küme son test” modele göre tasarlanmış bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda çocuğun yaşamında oyun ve müziğin içiçe olduğu, bu nedenle, yaratıcı dramanın etkili bir yöntem olduğu sonucuna varılmıştır.

Dalkılıç (1995) “Anaokuluna devam eden 60-72 aylık çocuklara destekleyici olarak uygulanan eğitimde drama programının çocukların dil gelişimine etkisinin incelemesi” konulu araştırmasını deney ve kontrol kümelerini oluşturan 20’şer çocuğa “peabody resim kelime testi”, drama programının uygulanması öncesi ve sonrasında verilmiştir. Bu program, fen, matematik, sosyal yaşantı, edebiyat alanlarındaki kelime ve kavramları öğretmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Bulgular sonucunda drama programının eğitimde etkili olduğu saptanmıştır.

Öztürk (1996), “Okulöncesi dönem (5-6 yaş kümesi) müzik eğitiminde dramanın kullanımının etkililiği” konulu tezini 28’i deney, 28’i kontrol olmak üzere toplam 56 öğrenci üzerinde uygulamıştır. Örnekleme, Ankara Erken Başarı Anaokulu ile Ankara Kültür Bakanlığı Anaokulu’ndaki öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma sonunda drama uygulanarak yapılan müzik eğitiminin drama uygulanmadan yapılan müzik eğitimine göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

Uysal (1996) “Anaokuluna giden 5-6 yaş çocuklarında yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim alanına olan etkisinin incelenmesi” konulu tezini 24 deney, 24 kontrol kümesi olmak üzere toplam 48 çocuk üzerinde uygulamıştır. Sonuç olarak yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim alanına olumlu yönde etki ettiği belirlenmiştir.

Öztürk (1997) “Yaratıcı drama yöntemiyle işlenen tiyatro dersinin öğretmen adaylarının sözel iletişim becerilerine etkisi” üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinin sekiz programında tiyatro dersi alan 72 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda, sözel iletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı dramadan yararlanılarak işlenen tiyatro dersine katılan deney kümesi ile geleneksel olarak işlenen tiyatro dersine katılan kontrol kümesi arasında, deney kümesi lehine anlamlı bir fark vardır.

Üstündağ (1997) “Vatandaşlık ve insan hakları öğretiminde yaratıcı dramanın erişiyeye ve derse yönelik öğrenci tutumlarına etkisi” konulu doktora tezinde yaratıcı drama ile öğretimin öğrencilerin erişilerine ve derse yönelik tutumlarına etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Koç (1999) “Yaratıcı dramanın öğrenmeye etkisi - sosyal bilgiler öğretiminde bir yöntem olarak” konulu tezinin deneklerini Bolu İli Dörtdivan İlçesi Cumhuriyet İlköğretim Okulu ve Doğancılar İlköğretim Okulu

dördüncü sınıfında okuyan 18'i deney, 26'sı kontrol kümesinde olmak üzere toplam 44 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre yaratıcı drama ile öğretimin daha etkili olduğu görülmüştür.

Girgin (1999) "Türkiye'de okulöncesi eğitim kurumlarında yaratıcı drama etkinlikleri" konulu tarama modelinde düzenlenen betimsel bir tezdır. Araştırma sonunda yaratıcı dramanın eğitimde kullanılırken onların bilişsel ve fiziksel özelliklerinin dikkate alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini belirlemektir.

Bu amaçla bir denence oluşturulmuş ve bu denencelerin sınanması yoluna gidilmiştir. Oluşturulan denence şöyledir:

1. İlköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretildiği deney kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları ile fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretilmediği kontrol kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları arasında deney kümesi lehine anlamlı bir fark vardır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Fen bilgisi, bütün öğretim basamaklarında en çok zorlanılan derslerin başında gelir. Bu zorluğu aşmak ve dersi daha etkili ve verimli bir hale getirmek için fen eğitimi programları öğrenci merkezli, deneye, araştırmaya, incelemeye dayalı etkinliklerden oluşturulmaya çalışılmıştır. Milli Eğitim Temel Yasası'nın bilimsellik ilkesi de, her derece ve türdeki programları ile eğitim yöntemlerinin bilimsel ve teknolojik esaslara göre sürekli olarak geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Yaşar, 1990, s. 29).

Bunlara paralel olarak eğitimin amaçlarında ve yöntemlerinde de değişmeler olmaktadır. İlköğretimde amaç düşünen, tartışan, yorumlayan, demokratik öğrenciler yetiştirmektir. Bunun için olanak sunulmalı ve ortam hazırlanmalıdır. Burada yöntemin seçimi önem kazanmaktadır.

Fen bilgisi dersinde izlenmesi gereken yöntem, bilimsel tutumların ve zihinsel süreç becerilerinin kullanılması yolu ile bilimsel kavram, ilke ve genellemelere varma şeklinde özetlenebilir. Derslerin işlenişi sırasında fen öğretimini doğasından anlaşılacağı üzere, derslerde düz anlatımdan kaçınılmalı, bütün eğitim düzeylerindeki öğrencilerin öğrenme etkinliklerine çeşitli düzeylerde aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır (Kaptan ve Korkmaz, 2001, s. 9).

Çağdaş eğitimciler çocuğun, doğrudan doğruya kendi yaşadığı yaşantılar ile ilgili olarak çalışmasının ve düşünmesinin anlamlı olduğunu, başkalarının yaşadığı ya da anlattıklarının değil, kendi yaşantılarının anlamlı bilgi sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Anlamlı olan bilgi ise, davranışa yansır ve daha kalıcıdır (Önder, 2000, s. 21).

Bu bağlamda yaratıcı drama yönteminden söz etmek gerekir. Bu yöntemle, öğrenci eğitime aktif katılmış, yaparak, yaşayarak kolay öğrenmiş olur ve öğrenilenlerin kalıcılığı sağlanmış olur.

Yaratıcı drama yöntemi üzerine yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu yurt dışındadır. Ülkemizde özellikle ilköğretim birinci basamak fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemiyle işlenmesine yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Yapılacak olan bu araştırma ile yaratıcı drama yöntemiyle fen bilgisi ünitelerinin öğrenciler tarafından daha kolay öğrenileceği ve yöntem seçiminde öğretmenlere ve diğer ilgililere yardımcı olacağı umulmaktadır.

1.4. Sayılıtlar

Bu araştırmada şu sayılıtların doğruluğu test edilmeye gerek görülmeden kabul edilmiştir.

1. Deney ve kontrol kümesinde bulunan öğretmenler pedagojik formasyon aldıklarından; aralarında bir fark yoktur.
2. Deney ve kontrol kümesinde yer alan denekler aynı çevre, benzer sosyo-ekonomik durum ve aynı okulda bulunduklarından ön koşul öğrenmeleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

1.5. Sınırlılıklar

Deneysel nitelikteki bu araştırmanın sınırlılıkları şöyle belirlenmiştir:

1. Araştırma ilköğretim birinci basamak dördüncü sınıf Fen Bilgisi dersi “Çevremizi Tanıyalım” ünitesi ile sınırlıdır.
2. Araştırmadaki deneysel çalışmanın bulguları 2003-2004 eğitim-öğretim yılında Nevşehir ile Acıgöl ilçesi Karapınar Kasabası Karapınar İlköğretim Okulu 4-A ve 4-B sınıfında okuyan 30’u deney, 30’u kontrol kümesinde olmak üzere toplam 60 öğrenciyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Eğitim: Belli bir bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitme işi (T.D.K. 1998, s. 677).

Öğrenme: Yaşantı ürünü ve kalıcı izni bir davranış değişmesi (Ertürk, 1993. s.78).

Öğretme: Öğrenmeyi sağlama etkinlikleri (Fidan ve Münire Erden, 1991. s.22).

Öğretim Yöntemi: Bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yol (Yaşar, 1998, s. 67).

Oyun: Bir bakıma hoşça vakit geçirme ve belli kuralları olan ve enerji boşalımıyla yapılan etkinliklerdir. Uzak bir amaç ya da ileriye dönük memnunluk duygusu ile ilişkisi olmayan, amacı özünde bulunan zevk verici etkinlikler(Adıgüzel, 1993, s. 15).

Drama: İnsanın her türlü eylem ve ediniminde varolan durumlar bütünü (San, 1995, s.5).

Yaratıcı Drama: Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir küme çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, bir eğitim ünitesini, kimi zaman da bir soyut kavramı ya da davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği "oyunsu" süreçlerde anlamlandırması, canlandırması (San, 1996, s.149).

Deney Kümesi: Denkleştirme koşullarına uyan ve yaratıcı drama yoluyla öğrenen küme.

Kontrol Kümesi: Denkleştirme koşullarına uyan ve geleneksel yöntemle öğrenen küme.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın temel amacına uygun olarak; araştırma modeli, deneklerin denkleştirilmesi, veri toplama araçları, uygulama, verilerin çözümü ve yorumlanmasında kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler anlatılmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

İlköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretiminin öğrencilerin akademik başarıları ve hatırd tutma düzeyleri üzerindeki ek kişinin sınamaya yönelik bu araştırma, deneme modellerinden “öntest-sontest kontrol kümeli model”e (Büyüköztürk, 2001, s. 21; Karasar, 1998, s. 92) göre düzenlenmiştir. Buna göre, araştırma, bir deney, diğeri kontrol kümesi olmak üzere iki küme üzerinde gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol kümeleri yansız atama yöntemi ile seçilmiş; denel işlem uygulanmış; denel işlemde önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçümler gerçekleştirilmiştir.

Öntest-sontest kontrol kümeli modelin sembollerle gösterimi şöyledir.

K_D	R		O_1	O_3
		X		
K_K	R		O_2	O_4

Sembollerin anlamları aşağıdaki gibidir (Büyüköztürk, 2001, s. 23):

- K_D : Deney kümesi
 K_K : Kontrol kümesi
 R : Kümelerin oluşturulmasındaki yansızlık
 O_1 ve O_3 : Deney kümesinin öntest ve sontest ölçümleri
 O_2 ve O_4 : Deney kümesindeki deneklere uygulanan bağımsız değişken
 X : Bağımsız değişken düzeyi

2.2. Denekler

Bu araştırmanın deneklerini, 2003-2004 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde Nevşehir İli Acıgöl İlçesi Karapınar Kasabası Karapınar İlköğretim Okulu dördüncü sınıfına devam eden 4-A ve 4-B sınıflarındaki toplam 60 öğrenci oluşturmaktadır.

Okulda iki tane dördüncü sınıf şubesi bulunmaktadır. Deney ve kontrol kümeleri belirlenirken yansız atama yöntemine başvurulmuştur. Bu durumda 4-B sınıfı deney kümesini, 4-A sınıfı da kontrol kümesini oluşturmuştur. Deney kümesindeki 36 öğrenci ile kontrol kümesinde 37 öğrenci arasında denkleştirme yapılmıştır. Böylece, araştırma ile denenmek istenen bağımsız değişken deney ve kontrol kümelerinde kontrol altına alınmıştır. “Deneme modellerinde neden-sonuç ilişkisinin belirlenebilmesini sağlayan temel etken değişkenlerin kontrol edilebilmesidir. Değişken kontrolünden amaç, iç geçerliliği artırmak, alınacak sonucun yalnızca denenilen bağımsız değişkenden kaynaklanmasını sağlamaktır” (Karasar, 1998, s. 92).

Denkleştirme işleminde “denkleştirilmiş küme yöntemi” uygulanmıştır. Bu yöntemle kümeler, etkisi ölçülmek istenen bağımsız değişken dışında kontrol edilebilen diğer değişkenler bakımından birbiriyle denkleştirilmektedir. Böylece, belirli özellikler bakımından aynı sayıda denek bulundurularak

kümelerin, etkisi ölçülmek istenen bağımsız değişken bakımından karşılaştırması yapılabilmektedir. Bu amaçla, öğrencilerin 3. sınıf Hayat Bilgisi karne notlarından (Ek-4), anket (Ek-5) sonucu toplanan verilerden ve öntest uygulaması sonucu aldıkları puanlardan (Ek-10) yararlanılmıştır. Sonuç olarak her iki kümede 30'ar öğrenci olmak üzere toplam 60 öğrenci denkleştirilmiştir.

Denkleştirmede ilk olarak, 3. sınıf hayat bilgisi dersi karne notları incelenmiş ve deney ve kontrol kümelerinde aynı notlara sahip eşit sayıda öğrenci bulundurulmuştur. Çizelge 1'de karne notları ve bu notlara sahip öğrenci sayıları görülmektedir.

Çizelge 1 incelendiğinde, deney ve kontrol kümelerindeki deneklerin karne notları bakımından birbirlerine denk oldukları görülmektedir.

Denkleştirmede anket sonucu elde edilen verilerden de yararlanılmıştır. Anket sonuçlarına bakıldığında deneklerin, anketin dokuz maddesine verdikleri yanıt bakımından kümeler tamamen denktir. Anketin diğer maddeleri bakımından ise, büyük ölçüde benzerlik österdiği görülmektedir. Bu durumda deneklerin denkleştirilmesinde tamamen aynı olan anket maddesi dikkate alınmıştır. Bu ölçüte göre, deney ve kontrol kümelerinde bulunan deneklerin durumları da "çizelge 1"de görülmektedir.

Verilere bakıldığında, deney ve kontrol kümelerindeki deneklerin cinsiyet bakımından sayıları tamamen aynıdır.

Deney ve kontrol kümelerindeki denekler annelerinin öğrenim düzeyleri bakımından sayıca birbirine denktir.

Deney ve kontrol kümesindeki denekler, ortalama aylık gelir bakımından sayıca birbirine eşittir.

Çizelge 1

Deneklerin Özellikleri

Özellik	Deney Kümesi		Kontrol Kümesi	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
Karne notları				
2	2	6,66	2	6,66
3	4	13,33	4	13,33
4	13	43,33	13	43,33
5	11	36,66	11	36,66
Cinsiyet				
Kız	19	63,33	19	63,33
Erkek	11	36,66	11	36,66
Annelerin Öğren. dü.				
Okur-yazar değil	15	50,00	15	50,00
İlkokul mezunu	20	66,66	20	66,66
Ortaokul mezunu	—	—	—	—
Lise mezunu	—	—	—	—
Üniv. mezunu	—	—	—	—
Ort. Aylık Gelir				
100 mil. ve aş.	2	6,66	2	6,66
100 mil-250 mil.	3	10	3	10
250 mil-500 mil.	21	70	21	70
500 mil.-750 mil.	4	13,33	4	13,33
Anne-baba beraber mi?				
Evet	29	96,66	29	96,66
Hayır	1	3,33	1	3,33
Anne				
Sağ	30	100	30	100
Ölü	—	—	—	—
Anne				
Öz	30	100	30	100
Üvey	—	—	—	—
Baba				
Öz	30	100	30	100
Üvey	—	—	—	—
Özel ders alma ya da derse gitme				
Evet	—	—	—	100
Hayır	30	100	30	—
Toplam	30	100,00	30	100,00

Deney ve kontrol kümesindeki denekler, anne ve babalarının beraber yaşayıp yaşamama bakımından tamamen denktir.

Deney ve kontrol kümesindeki denekler, annelerinin sağ olup olmama bakımından sayıca eşittir.

Deney ve kontrol kümesindeki denekler, annelerinin öz olup olmama bakımından denktir.

Deney ve kontrol kümesindeki denekler, babalarının öz olup olmama bakımından tamamen birbirine denktir.

Deney ve kontrol kümesindeki denekler, okul dışında fen bilgisinden özel ders alıp almama yada dershaneye gidip gitmeme bakımından denktir.

Deney ve kontrol kümesinin denkleştirilmesi için uygulanan anket sonuçları incelendiğinde, her iki kümede bulunan denekler; cinsiyetleri, annelerinin öğrenim düzeyi, ailelerinin ortalama aylık gelirleri, anne ve babalarının beraber olup olmama, annelerinin sağ ve öz olup olmama, babalarının öz olup olmama, özel ders alıp almama yada dershaneye gidip gitmeme durumları bakımından tamamen birbirine denktir. Denkleştirmede son işlem olarak deneklerin öntest puanlarına bakılmıştır (Bununla ilgili bilgiler araştırmanın “Bulgular ve Yorumlar” bölümünde “çizelge 2” de verilmiştir). Deney ve kontrol kümelerinin, “Çevremizi Tanıyalım” ünitesi ile ilgili ön öğrenmeleri bakımından da denk oldukları görülmüştür. Öntest ile alınan bu sonuç, anket ve karne notları ile denkleştirilmiş olan deneklerin bilgi düzeyleri açısından da birbirine denk olduklarını göstererek denkleştirmeyi daha da güçlendirmiştir. Bu veriler ışığında her biri 30 denekten oluşan birbirine denk iki küme oluşturulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı ve sınırlılıklarını belirlemek için Türkçe ve yabancı ilgili alanyazın taranmıştır. Ek-2’de verilen ünitenin hedef ve davranışsal hedefleri MEB İlköğretim Kurumları Fen Bilgisi Dersi Öğretim Programı (2000)’nden alınmıştır. Örnek ders planları ise araştırmacı tarafından hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Denkleştirmede kullanılmak üzere bir anket (Ek-5) ve bir de araştırmada öntest-sontest-kalıcılık testi olarak kullanılmak üzere “ünite başarı testi” (Ek-6) geliştirilmiştir. Böylece, araştırmada kullanılan veriler; öğrencilerin karne notlarından, ankete verdikleri yanıtlardan ve ünite başarı testinden aldıkları puanlardan elde edilmiştir.

2.3.1. Anket

Deney ve kontrol kümelerinin denkleştirilmesinde kullanılmak üzere, öğrenci ruhsal dosyalarından, gözlem formlarından, bu konuda yapılmış anketlerden ve ilgili alan yazından yararlanılarak araştırmacı tarafından bir taslak anket hazırlanmıştır. Bu taslak anket tez yöneticisi ve uzman görüşüne sunulmuş, öneriler doğrultusunda taslak ankete son şekli verilerek uygulamaya hazır duruma getirilmiştir. Bu anket; kişisel bilgiler, aile durumları ve başarıyı etkileyen koşullara ilişkin 12 sorudan oluşmaktadır.

2.3.2. Ünite Başarı Testi

Deneme modeli benimsenerek yapılan bu araştırmada, öğretimi yapılan “Çevremizi Tanıyalım” ünitesi ile ilgili ünite başarı testi (Ek-6) geliştirilmiştir. Geliştirilen bu test deney ve kontrol kümesinde öntest, sontest ve kalıcılık testi olarak kullanılmıştır. Ünite başarı testi, uygulamadan önce deney ve kontrol kümesine uygulanarak hem deneklerin

denkleştirilmesi hem de deneklerin uygulama yapılacak üniteye ilişkin davranışlara ne kadar sahip oldukları belirlenmiştir (Ek-10). Ünite başarı testi, uygulamadan sonra sontest olarak kullanılarak deney ve kontrol kümesinde kazandırılan davranışlar ölçülmeye çalışılmıştır (Ek-11).

Ölçme aracını geliştirmek için öncelikle, “Çevremizi Tanıyalım” ünitesinin hedef ve davranışsal hedefleri (Ek-2) belirlenmiş, MEB İlköğretim Kurumları Fen Bilgisi Dersi Öğretim Programı (2000)’de yer alan öğrenci kazanımlarına ait soru sayıları araştırmacı tarafından hazırlanan belirtke tablosunda (Ek-3) verilmiştir. Öğrenci kazanımlarını yoklamak için 50 çoktan seçmeli test maddesi geliştirilmiştir.

Taslak olarak hazırlanan testin, ünite ile ilgili davranışları ölçüp ölçmediği konusunda tez yöneticisi ve konu alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Bu görüş ve öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan düzeltmelerden sonra, hazırlanan testin ünite ile ilişkili olduğu, davranışsal amaçları içerdiği, açık-seçik ve anlaşılır olduğu sonuçlarına dayanılarak testin kapsam geçerliğine sahip olduğu kanısına varılarak uygulanmak üzere çoğaltılmıştır.

Testin güvenilirliğini belirlemek için “testi yarılama yöntemi”nden yararlanılmıştır. Ünite başarı testi önce uygulama yapılacak ilköğretim okulu dışındaki başka bir öğretim okulunda uygulandıktan sonra elde edilen değerler iki eşdeğer yarıya bölünmüş ve bu iki eşdeğer yarıdan elde edilen puanlar ayrı testlerden elde edilmiş gibi değerlendirilerek önce yarı testin güvenilirliği ($r_{1/2 \ 1/2}$) hesaplanmış, sonra da testin tamamının güvenilirliğini hesaplamak için Spearman-Brown formülü kullanılmıştır.

$$r_{11} = \frac{2r_{1/2 \ 1/2}}{1 + r_{1/2 \ 1/2}}$$

Yapılan hesaplamalar sonucunda, tespit güvenirlik katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur. Ayrıca testi yarılama yöntemiyle testin bütününe güvenirliği bir de stanley formülü ile hesaplanmıştır.

$$r = 1 - (Dd^2 / Ds^2)$$

Stanley formülü ile yapılan hesaplamalar sonucunda da güvenirlik katsayısı 0.70 olarak hesaplanmıştır. Hem Spearman-Brown hem de Stanley formülleri uygulanarak elde edilen sonuçlardan yola çıkarak testin güvenirliği istenilen düzeyde ve yeterli kabul edilmiştir.

2.4. Uygulama

Denkleştirmede kullanılan kişisel bilgiler anketi (Ek-5), “Çevremizi Tanıyalım” ünite başarı testi (Ek-6), yaratıcı drama öğretim etkinliği (Ek-7), yaratıcı drama yöntemiyle işlenen üniteye ilişkin ders planları (Ek-8) hazırlandıktan sonra, uygulamanın Nevşehir ili Acıgöl İlçesi Karapınar Kasabası Karapınar İlköğretim Okulu’nda yapılmak üzere Nevşehir Milli Eğitim Müdürlüğü’nden ve Nevşehir Valiliği’nden izin alınmıştır (Ek-1). İznin alınmasından sonra araştırmaya Karapınar İlköğretim Okulu’nda. 2003-2004 yılının birinci döneminde başlanmıştır. Araştırmada uygulama okulu olarak bu okulun seçilmesinin nedeni; araştırmacının aynı kasabada bir başka okulda çalışıyor olması ve bu nedenle araştırmacının okulu ile araştırma yapılan okul arasında ulaşımın kolay olması, böylece, araştırmacının kendi sınıfındaki eğitim ve öğretimini aksatmaması amaçlanmıştır.

Okuldaki araştırmada; 02 Ekim - 10 Ekim 2003 tarihleri arasında yaratıcı drama yönteminin öğretimi etkinliği, 13 Ekim - 14 Kasım 2003 tarihleri

arasında ise uygulama yapılmıştır. Uygulama 25 iş gününde toplam 30 ders saatinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama sırasında, araştırma kapsamı dışında kalan öğrenciler de kendi sınıflarında derse katılmışlardır.

Uygulamaya başlamadan önce öğrencilere kümeleri denkleştirmek için anket, giriş davranışlarını belirlemek için de öntest uygulanmıştır. Ayrıca, uygulamaya başlamadan önce sekiz gün süreyle sadece deney kümesine ve gözlemciye yaratıcı dramının tanımı yapılmış, yararları, önemi, özellikleri anlatılmış, yaratıcı drama yöntemiyle yapılan öğretimde izlenecek aşamalar sıralanmıştır. Yaratıcı drama yöntemiyle örnek uygulamalar yapılmıştır (Ek-7). Örnek uygulama için, “Maddenin Doğası” ünitesi seçilmiştir. Ünitenin seçiminde, öğrencilerin kendi seçtikleri üniteye daha çok ilgi duyacakları ve daha kolay öğrenecekleri düşüncesiyle, deney kümesinin görüşleri alınmış ve oy çokluğu ile bu ünite seçilmiştir. Araştırmada, uygulama güvenilirliğini sağlamak için bir de gözlemci bulundurulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan kontrol listesi, (Ek-9) araştırmaya, araştırmacı ile bire bir katılan gözlemci tarafından doldurulmuştur. Gözlem formlarının değerlendirilmesi sonucunda uygulamanın belirlenen ilkeler doğrultusunda gerçekleştiği görülmüştür.

Uygulama tamamlandıktan sonra ünite başarı testi deney ve kontrol kümesine sontest olarak uygulanmıştır. Ünite işlendikten sonra, deney kümesi öğrencileri çalışmadan çok zevk aldıklarını ve bitmesini istemediklerini dile getirmişlerdir (Ek-15). Aynı zamanda bir sınıf öğretmeni olan gözlemci de çalışmalardan çok etkilendiğini, yaratıcı drama yönteminden öğretimde yararlanmak istediğini dile getirmiştir (Ek-14).

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Uygulama sonunda deneklere uygulanan ünite başarı testi ile yapılan ölçümlerden elde edilen verilerin çözümlemesi yoluna gidilmiştir. Deney ve kontrol kümelerinde 30'ar denek üzerinde gerçekleştirilen ölçümlerden elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemesi yapılmıştır. Öntest ve sontest doğru yanıtlara “2” puan verilerek araştırmacı tarafından okunmuştur (Ek-10, Ek-11).

Çözümleme sonunda elde edilen öntest ve sontest puanlarının aritmetik ortalaması ile puan dağılımlarının standart sapmaları hesaplanmıştır. Kümeler arası karşılaştırmalarda “t” testinden yararlanılmış ve kümelerin puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı .05 düzeyinde yorumlanmıştır.

İstatistiksel çözümlemelerde SPSS (Statistical Packae for the Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın temel amacına uygun olarak ele alınan problemin çözümü için belirlenen yöntemle toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bunların yorumlarına yer verilmiştir.

Bulguların ve yorumların raporlaştırılmasında “raporda uyum” ilkesi (Kaptan, 1995, s.164-165) doğrultusunda denencelerde izlenen sıra dikkate alınmıştır.

Araştırmanın denencesinde, “İlköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinde yaratıcı drama yöntemi ile öğretim yapılan deney kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları ile yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılmayan kontrol kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları arasında birinci küme lehine anlamlı bir farkın olup olmadığı” sınanmıştır.

Bunun için, önce deney ve kontrol kümesindeki deneklerin “Çevremizi Tanıyalım” ünitesine ait başarı testinin öntest uygulamasında aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış. ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Deney ve kontrol kümelerinin ünite başarı testinden aldıkları öntest puanlarına ilişkin bulgular Çizelge 2’de gösterilmiştir.

Çizelge 2

Deney ve Kontrol Kümelerinin Ünite Başarı Testi Öntest Puanlarına
İlişkin Bulgular

Öğrenci Kümeleri	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kontrol Kümesi	30	22.00	6.10	0.200	58	<0.05
Deney Kümesi	30	22.33	6.79			

t tablo : 2.02

Çizelge 2’de görüldüğü gibi, deney ve kontrol kümelerinin öntest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız kümeler için t testi sonuçlarına göre deney ve kontrol kümelerinin öntest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bu bulgu, deney öncesinde deney ve kontrol kümelerinde yer alan öğrencilerin benzer bilişsel özelliklere sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Daha sonra uygulamanın etkililiğini gözlemek amacıyla her iki kümede yer alan deneklerin sontest puanlarının karşılaştırılması gerekmiştir. Bunun için, deney ve kontrol kümelerinin sontest puan ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına bakılmıştır. Deney ve kontrol kümelerinin sontest puanlarıyla ilgili bulgular Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3

Deney ve Kontrol Kümelerinin Ünite Başarı Testi Sontest Puanlarına

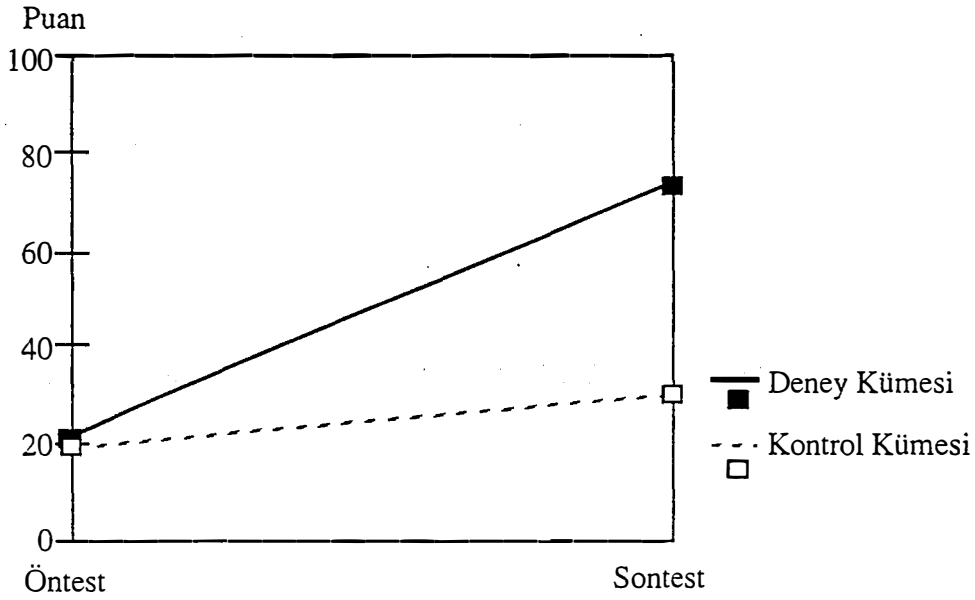
İlişkin Bulgular

Öğrenci Kümeleri	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kontrol Kümesi	30	27.33	8.09	20.336	58	<0.05
Deney Kümesi	30	73.27	9.36			

t tablo : 2.02

Çizelge 3'ten de anlaşılacağı gibi, yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılan deney kümesindeki öğrencilerle yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapmayan kontrol kümesindeki öğrencilerin sontestten elde ettikleri puan ortalamaları arasında deney kümesi lehine 45.94 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığı t-testi ile sınanmış ve $t=20.336$ değeri bulunmuştur. Bulunan bu değer 58 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 2.02 tablo değerinden oldukça büyüktür. Bu sonuç; ilköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinde yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılan deney kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları ile yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılmayan kontrol kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları arasında deney kümesi lehine anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

Deney ve kontrol kümelerinin öntest ve sontest puan ortalamalarındaki farklılık, aşağıdaki çizgisel grafikte görülmektedir. Yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılan deney kümesinde bulunan öğrencilerin öntest puan ortalaması ile sontest puan ortalaması arasındaki artış, kontrol kümesindeki artıştan daha fazladır. Bu çizgisel grafikte araştırmanın birinci denencesini doğrular niteliktedir. Bu bulgulara göre araştırmanın birinci denencesi doğrulanmaktadır.

Şekil 1: Deney ve Kontrol Kümelerinin Öntest ve Sontest Puan Ortalamalarındaki Artışı Gösterir Çizgisel Grafik

Bu araştırmanın bulguları, Kamen'in (1991) yılında yaptığı fen bilgisi dersinde yaptığı yaratıcı dramanın kullanımı konulu doktora tezi ile paralellik göstermektedir. Üstündağ'ın (1988) ilköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin hayat bilgisi dersindeki başarılarını kullanmış olduğu dramatizasyon ağırlıklı yöntemin artırdığını ortaya koyan araştırmasıyla tutarlılık göstermektedir. Bu bulgular, ayrıca Öztürk'ün (1997) yaratıcı drama yöntemi ile yapılan öğretimde deney kümesi lehine çıkan bulgularla da desteklenmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, Çebi, Saab, Aynal, Ömeroğlu, Kalkancı, Yağcı, Dalkılıç, Üstündağ, Koç ve Girgin'in araştırmalarından elde ettikleri bulgularla paralellik gösterirken Okvuran'ın (1993) yapmış olduğu araştırma bulguları ile ters düşmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

İlköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, deneme modellerinden öntest-sontest kontrol kümeli modele göre desenlenmiş, ve denel işlem 2003-2004 öğretim yılının birinci döneminde Nevşehir ili Acıgöl ilçesi Karapınar Kasabası Karapınar İlköğretim Okulu dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada okulun 4-A ve 4-B şubelerinden 4-A kontrol, 4-B deney kümesi olarak belirlenmiştir.

Verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgiler anketi ve “Çevremizi Tanıyalım” ünitesine ait başarı testi kullanılmıştır. Araştırmanın uygulamasına geçilmeden önce başarı testi, deney ve kontrol kümelerine öntest olarak verilmiştir. Kümelerin denkleştirilmesinde denkleştirilmiş küme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için öğrencilerin üçüncü sınıf hayat bilgisi karne notları, anket uygulaması elde edilen veriler ve öntestten alınan puanlar gözönünde bulundurulmuş; sonuçta, her iki kümede 30’ar öğrenci olmak üzere toplam 60 öğrenci denkleştirilmiştir.

Fen bilgisi dersinde yürütülen bu araştırmada, üniteye başlamadan önce sekiz gün boyunca deney kümesi öğrencilerine denel işlem sırasında kullanılacak olan yaratıcı drama yöntemi ve yöntemin aşamaları anlatılmış ve örnek çalışmalar yapılmıştır. Kontrol kümesinde ise böyle bir çalışma yapılmamıştır. Uygulama başladıktan sonra kontrol kümesinde geleneksel öğretim, deney kümesinde ise yaratıcı drama yöntemi ile bir öğretim gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın bitiminde her iki kümeye de ünite başarı

testi sontest olarak uygulanarak öğrenme düzeyleri ölçülmüştür. Toplanan verilerin istatistiksel çözümlemeleri sonucunda elde edilen bulgular ışığında, aşağıdaki sonuç ortaya konularak öneriler geliştirilmiştir.

4.1. Sonuçlar

1. Yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılan deney kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları ile yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılmayan kontrol kümesinde bulunan öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılan küme lehinedir. Buradan da; ilköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinde öğrencilerin akademik başarıları bakımından öğrencilere yaratıcı drama yöntemiyle yapılan öğretimin geleneksel öğretimden daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bu sonuca dayanarak; yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkili olduğu yargısına varılmıştır.

4.2. Öneriler

Gerçekleştirilen bu araştırmanın bulguları ışığında şu öneriler geliştirilmiştir:

4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan da anlaşıldığı üzere; yaratıcı drama yöntemiyle yapılan öğretim öğrencilerin başarılarını artırmaktadır. Bu nedenle ilköğretimin ilk yıllarından başlayarak fen bilgisi dersinin öğretiminde yaratıcı drama yönteminden yararlanılmaya başlanmalıdır.

2. Öğrencilere yaratıcı drama yöntemiyle öğretim yapılabilmesi için öncelikle bu yöntem konusunda öğretmenlere rehberlik yapılmalıdır. Bunun için de öğretmenlere “yaratıcı drama” yöntemini konu alan hizmetiçi eğitim verilmelidir.
3. Fen bilgisi dersi programının yaratıcı drama yönteminin etkili kullanımına olanak sağlayabileceği, yapılan bu araştırma ile görülmüştür. Bu bakımdan öğretmenler öğrencileri derste aktif duruma getirmek için programdaki öğrenci kazanımlarını dikkatle inceleyerek yaratıcı drama yönteminin nerede, nasıl kullanılacağını belirlemeli ve planlarını bu yöneme göre önceden planlamalıdır.
4. Okullarda bir yaratıcı drama sınıfının bulunması, yaratıcı drama yöntemiyle yapılacak öğretimin daha kolay ve daha iyi şartlarda gerçekleşmesine yardımcı olacaktır.
6. Öğretmenlere rehberlik yapabilmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerine de yaratıcı drama yöntemi konusunda verilen hizmetiçi kurslar arttırılmalıdır.

4.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma fen bilgisi dersi “Çevremizi Tanıyalım” ünitesi ile sınırlı olduğu için diğer fen bilgisi ünitelerinde de yaratıcı drama yönteminin uygulanıp uygulanamayacağı denenmelidir.
2. Öğrencilere yaratıcı drama yöntemiyle verilen öğretimin, öğrencilerin fen bilgisi dersine karşı tutumları açısından etkisi incelenmelidir.
3. Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin akademik başarıları ve hatırlama tutma düzeyleri üzerindeki etkileri, farklı dersler ele alınarak araştırılmalıdır.
4. Araştırmanın yapıldığı dördüncü sınıflar dışındaki ilköğretim sınıflarında okutulan fen bilgisi derslerinde de yaratıcı drama yönteminin etkili olup olmayacağı denenebilir.

EKLER

EK	<u>Sayfa</u>
1. Valilik İzin Belgesi	56
2. Ünitenin Hedef ve Davranışsal Hedefleri	59
3. Öğrenci Kazanımları Belirtke Çizelgesi	66
4. Deney ve Kontrol Kümelerindeki Deneklerin Karne Notları.....	67
5. Denkleştirmede Kullanılan Kişisel Bilgiler Anketi	68
6. “Çevremizi Tanıyalım” Ünitesi Başarı Testi	71
7. Yaratıcı Drama Yönteminin Etkinliğine İlişkin Örnek Ders Planları	84
8. Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenen “Çevremiz İçin” Ünitesine İlişkin Örnek Ders Planları	94
9. Yaratıcı Drama Etkinliği İçin Hazırlanan Kontrol Listesi	117
10. Deney ve Kontrol Kümelerinin Başarı Testinden Aldıkları Öntest Puanları	118
11. Deney ve Kontrol Kümelerinin Başarı Testinden Aldıkları Sontest Puanları	119
12. Öğrencilerin Çalışmalarından Örnekler	120
13. Yaratıcı Drama Yöntemiyle Yapılan Öğretimde Kullanılan Araçlardan Örnekler	135
14. Uygulamaya İlişkin Gözlemcinin Görüşleri	136
15. Uygulamaya İlişkin Deney Kümesindeki Öğrenci Görüşlerinden Örnekler	137

EK-1

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

SAYI : B.30.2.ANA.0.70.00.01.-400-779-3992
KONU : Anket Uygulama İzni.

Tarih : 13 Ekim 2003

NEVŞEHİR VALİLİĞİNE
(Milli Eğitim Müdürlüğü)
NEVŞEHİR

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Nilgün YALIM, "İlköğretim 1. Basamak Fen Bilgisi Dersinin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Öğretimi" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili olarak İliniz Acıgöl ilçesi Karapınar kasabesindeki Karapınar Esentepe İlköğretim Okulu ve Karapınar İlköğretim okullarında anket uygulaması gerekmektedir.

Bilgilerinizi, adı geçen öğrenciye isimleri belirtilen okullarda söz konusu çalışmayı yapabilmesi için gerekli iznin verilmesini arz ederim.

Prof.Dr.Atilla BARKANA
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EKLER :
EK-1 Anket Formu.

T.C.	
NEVŞEHİR VALİLİĞİ	
M. E. B.	md
15-10-2003	

21

EK-1 devam

T.C.
NEVŞEHİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

01 EKİM 2003

SAYI : B.08.4.MEM.4.50.00.07.02/1681-

KONU : Nilgün YALIM'ın Tez Çalışması.

014135

VALİLİK MAKAMINA
NEVŞEHİR

İLGİ : Acıgöl Karapınar Esentepe İlköğretim Okulu Öğretmeni Nilgün YALIM'ın 30/092003 tarihli dilekçesi.

İlimiz Acıgöl Karapınar Esentepe İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmeni olarak görev yapan Nilgün YALIM'ın ilgi dilekçesinde;

Anadolu Üniversitesi Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Programında Yüksek Lisans yaptığı, tez aşamasında olduğu, Tezinin konusunun da "İlköğretim birinci basamak 4. sınıf Fen Bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretilmesi" olduğu belirtilmektedir.

İlgilinin tez çalışmasının Acıgöl Karapınar İlköğretim Okulu ile Karapınar Esentepe İlköğretim Okullarında yapması ve bu okullarımızın 4. sınıflarına da öntest ve sontest uygulamasında yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; olurlarınıza arz ederim.

 Fazıl PARLAK
 Müdür Vekili
 Müdür Yardımcısı

O L U R
 01/10/2003
 Adnan TUBANLAR
 Vali Vekili
 Vali Yardımcısı

EK-1 devam

T.C.
NEVŞEHİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

08 EKİM 2003

SAYI : B.08.4.MEM.4.50.00.07/02/ 1690 -

014663

KONU : Nilgün YALIM'ın Tez Çalışması.

ACIGÖL KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim müdürlüğü)

İLGİ : Nevşehir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 01 Ekim 2003 tarih ve
B.08.4.MEM.4.50.00.07/02/1681-014135 sayılı oluru.

İlçeniz Karapınar Esentepe İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmeni Nilgün YALIM'ın Karapınar İlköğretim Okulu ile Karapınar Esentepe İlköğretim Okullarında "4.Sınıf Fen Bilgisi Dersinin Yaratıcı Drama Yöntemi ile Öğretilmesi" ile ilgili tez hazırlamasına dair Valilik Oluru yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Adnan TÜRKDAĞLAR
Vali Ka.
Vali Yardımcısı

EKİ : 1-Valilik Oluru.

EK-2

ÜNİTENİN HEDEFLERİ VE DAVRANIŞSAL HEDEFLERİ

Hedef 1:

Canlı ve cansız doğayı gözlemleyerek doğanın nelerden oluştuğuna örnekler verebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçeneklerin arasından cansız doğayı oluşturanları seçip işaretleme.

Hedef 2 :

Havanın varlığına günlük yaşamdan örnekler verebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçeneklerden içinde hava olanı seçip işaretleme.
2. Havanın canlılar için önemini seçenekler arasından seçip işaretleme.
3. Havanın varlığına örnek vermek.

Hedef 3 :

Havanın değişkenliğine günlük yaşamdan örnekler verebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Meltemlerle ilgili olarak verilen bilgilerden doğru olanları seçenekler arasından seçip işaretleme.

Hedef 4 :

Rüzgar şiddeti ile yel, rüzgar, tayfun, fırtına, kasırga, hortum arasında ilişki kurabilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Rüzgar çeşitlerinden hava basıncı farkı en çok olanla en az olanı seçip işaretleme.
2. Rüzgarın hızını seçen aleti seçenekler arasından seçip işaretleme.

EK-2 devam

2. Suyun kirlenmesi sonucu nelerin meydana gelebileceğini seçenekler arasından seçip işaretleme.

Hedef 14 :

Toprağın nasıl oluştuğunu fark edebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçeneklerden toprağın oluşmasındaki etkileri seçip işaretleme.
2. Suyun toprağın oluşmasındaki etkisini açıklama.

Hedef 15 :

Toprağın yapısındaki canlı ve cansız öğeleri belirtebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçeneklerden toprağın yapısındaki cansız öğeleri seçip işaretleme.

Hedef 16 :

Isıtılmış ve ısıtılmamış topraktaki bir fasulye tohumunun çimlenmesini gözlemleyerek gözlem sonuçlarını karşılaştırabilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen ortamlardan hangisinde tohumun çimleneceğini seçip işaretleme.
2. Verilen seçeneklerden tohumun çimlenmesi için gerekli olanı seçip işaretleme.
3. Verilen seçeneklerden tohumun çimlenmesi için gerekli olmayanı seçip işaretleme.

Hedef 17 :

Toprağın bitki ve hayvanlarla ilgili özelliklerini örneklerle açıklayabilme.

EK-2 devam

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçenekler arasından tarım toprağını seçip işaretleme.
2. Humuslu toprağın oluşumunu söyleyip yazma.
3. Verilen seçenekler arasından bitkilerin yetişmesi için elverişli olan toprağı seçip işaretleme.

Hedef 18 :

Toprağın canlılar için önemini örneklerle açıklayabilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçeneklerden toprağın canlılar için önemini seçip işaretleme.

Hedef 19 :

Toprağın korunmasının gerekliliğini örneklerle açıklayabilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçeneklerden tarım topraklarının rüzgar ve sel suları ile sürüklenmesine verilen adı seçip işaretleme.

Hedef 20 :

Hangi ortamlarda hangi canlıların bulunabileceğini tartışabilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçenekler arasından farklı olanı bulup gösterme.
2. Verilen seçeneklerden karada yaşayan hayvanı seçip işaretleme.
3. Özellikleri verilen hayvanı seçenekler arasından seçip işaretleme.
4. Yaşadığı ortam bakımından farklı olan hayvanı seçip işaretleme.
5. Verilen seçeneklerden hem suda hem karada yaşayan hayvanı seçip işaretleme.

EK-2 devam

Hedef 21 :

Yeryüzünde çeşitli ortamların olduğunu ve bu ortamlarda farklı canlıların yaşadığını gözlemlerle fark edebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçenekler arasından sonbaharda dökülen yaprakların nereye kaybolduğunu seçip işaretleme.
2. Verilen seçeneklerden suda yetişeni seçip işaretleme.

Hedef 22 :

Canlı olarak tanıdığı varlıklarda hangi özelliklerin bulunabileceğini tartışır.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçeneklerden canlıların beslenmesi ile ilgili bilgiyi seçip işaretleme.
2. Verilen seçenekler arasından yumurtlayarak çoğalan canlıyı seçip işaretleme.

Hedef 23 :

Canlı ve cansız varlıkların özellikleri ile ilgili bulgulara dayanarak bu varlıklar arasındaki farklılıkları örneklerle açıklayabilme.

Davranışsal Hedefler :

1. Verilen seçenekler arasından cansızlara ait olan özelliği seçip işaretleme.

Hedef 24 :

Canlıların ortak özelliklerini fark edebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Canlının dışarıdan gelen uyarıcıya verdiği yanıtı açıklama.
2. Verilen seçeneklerden canlıların ortak özelliklerini seçip işaretleme.

EK-2 devam

3. Verilen seçeneklerden canlıların ortak özelliği olmayanı seçip işaretleme.
4. Verilen seçenekler arasından irkilme ile ilgili olanı seçip işaretleme.

Hedef 25 :

Canlıların temel yapı biriminin hücre olduğunu fark edebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçeneklerden hücrenin çoğalmasını yöneten bölümü seçip işaretleme.
2. Verilen seçeneklerden sadece bitki hücresinde bulunanı seçip işaretleme.
3. Bitki ve hayvanların hücrelerinde, hangi maddeleri tüketerek enerji ürettiklerini söyleyip yazma.

Hedef 26 :

Doğada gözle görülebilen ve görülemeyen canlı varlıkların bulunduğunu fark edebilme.

Davranışsal Hedefler:

1. Verilen seçenekler arasından canlı doğayı meydana getirenleri seçip işaretleme.
2. Verilen seçenekler arasından canlının öldükten sonra çürümesine neden olan canlı çeşidini seçip işaretleme.

EK-3
ÖĞRENCİ KAZANIMLARI BELİRTKE ÇİZELGESİ

Öğrenci Kazanımları	Soru Sayısı
Canlı ve cansız doğayı gözlemleyerek doğanın nelerden oluştuğuna örnekler verir.	1
Havanın varlığına günlük yaşamdan örnekler verir.	3
Havanın değişkenliğine (sıcaklık farkından doğan) günlük yaşamdan örnekler verir.	1
Rüzgâr şiddeti ile yel, rüzgâr, tayfun, fırtına, kasırga, hortum arasında ilişki kurar.	2
Hortum ve kasırganın nerelerde ve hangi koşullarda oluşabileceğini belirtir.	1
Hava olaylarının adlarını belirterek canlı ve cansızlara olan etkilerini örneklerle açıklar.	1
Meteorolojinin günlük yaşamımızdaki önemini fark eder.	2
Havanın canlılar için neden önemli olduğunu deneylerle gösterir.	1
Suyun doğadaki bulunuş şekillerini (yağmur, kar, dolu, çiy, kırağı, buz vb.) açıklar.	2
Suyun doğada bulunduğu ortamlara örnekler verir (yeraltı suları, kaynak, artezyen, dere, çay, ırmak, göl, deniz.okyanus, buzul vb.).	1
Suyun doğada dolanımını örneklerle açıklar.	2
Suyun canlılar için neden önemli olduğunu deneylerle gösterir.	1
Su kaynaklarından nasıl yararlandığını, korunmasının önemini ve korumak için nelerin yapılması gerektiğini örneklerle açıklar.	2
Toprağın nasıl oluştuğunu fark eder.	2
Toprağın yapısındaki canlı ve cansız öğeleri belirtir.	1
Isıtılmış ve ısıtılmamış topraktaki bir fasulye tohumunun çimlenmesini gözlemleyerek gözlem sonuçlarını karşılaştırır.	3
Toprağın bitki ve hayvanlarla ilgili özelliklerini örneklerle açıklar (topraktaki bitki v ehayvan artıklarının mikroorganizmalar yardımıyla çürümesi ve toprağın humus kazanması).	3
Toprağın canlılar için önemini deneylerle gösterir.	1
Toprağın korunmasının gerekliliğini örneklerle açıklar.	1
Hangi ortamlarda hangi canlıların bulunabileceğini tartışır.	5
Yeryüzünde çeşitli ortamların olduğunu ve bu ortamlarda farklı canlıların yaşadığını gözlemlerle fark eder.	2
Canlı olarak tanıdığı varlıklarda hangi özelliklerin bulunabileceğini tartışır.	2
Canlı ve cansız varlıkların özellikleri ile ilgili bulgulara dayanarak bu varlıklar arasındaki farklılıkları örneklerle açıklar.	1
Canlıların ortak özelliklerini fark eder.	4
Hücre çeşitlerini mikroskopta inceleyerek canlıların temel yapı biriminin hücre olduğunu fark eder.	3
Doğada gözle görülebilen ve görülemeyen canlı varlıkların bulunduğunu fark eder.	2

EK-4**DENEY VE KONTROL KÜMELERİNDEKİ DENEKLERİN KARNE NOTLARI**

Deney Kümesi		Kontrol Kümesi	
<u>Denek Sıra No</u>	<u>Notu</u>	<u>Denek Sıra No.</u>	<u>Notu</u>
1	4	1	2
2	4	2	5
3	4	3	3
4	5	4	3
5	5	5	4
6	4	6	2
7	5	7	4
8	5	8	5
9	4	9	5
10	4	10	3
11	5	11	5
12	5	12	4
13	5	13	4
14	4	14	5
15	4	15	5
16	3	16	5
17	4	17	4
18	3	18	4
19	4	19	5
20	5	20	4
21	4	21	4
22	5	22	5
23	5	23	4
24	5	24	4
25	4	25	3
26	4	26	4
27	2	27	4
28	2	28	5
29	3	29	4
30	3	30	5

EK-5**DENKLEŞTİRMEDE KULLANILAN KİŞİSEL BİLGİLER ANKETİ**

Sevgili Öğrenci,

Bu anket, bilimsel bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anket soruları sizleri daha yakından tanımak içindir. Anket oniki sorudan oluşmaktadır. Soruları önce dikkatlice okuyunuz; sonra ilk üç sorunun yanıtını karşısına, diğerklerinin yanıtını ise sorunun altında bulunan seçeneklerden size en uygunolanın başındaki kutucuğaa (x) işareti koyarak yanıtlayınız. Soruları içtenlikle yanıtlayacağınızı ümit eder, katkılarınız için teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi

Nilgüm YALIM

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ESKİŞEHİR

EK-5 devam**KİŞİSEL BİLGİLER ANKETİ**

1. Adınız Soyadınız :
2. Yaşınız :
3. Sınıfınız :
4. Cinsiyetiniz : () Kız () Erkek
5. Babanızın öğrenim düzeyi nedir?
() a) İlkokul mezunu
() b) Ortaokul mezunu
() c) Lise ve dengi okul mezunu
() d) Yüksekokul ya da fakülte mezunu
() e) Başka (belirtiniz) :
6. Annenizin öğrenim düzeyi nedir?
() a) İlkokul mezunu
() b) Ortaokul mezunu
() c) Lise ve dengi okul mezunu
() d) Yüksekokul ya da fakülte mezunu
() e) Başka (belirtiniz) :
7. Ailenizin ortalama aylık geliri nedir?
() a) 1.000.000 TL. ve aşağısı
() b) 100.000.000 TL. - 250.000.000 TL.
() c) 250.000.000 TL. - 500.000.000 TL.
() d) 500.000.000 TL. - 750.000.000 TL.
() e) 750.000.000 TL. ve yukarısı
8. Anne-baba beraber mi yaşıyor?
() Evet () Hayır

EK-5 devam

9. Anne,

☐ Sağ

☐ Ölü

☐ Öz

☐ Üvey

10. Baba,

☐ Sağ

☐ Ölü

☐ Öz

☐ Üvey

11. Şu anda okul dışında herhangi bir özel dershaneye gidiyor musunuz ya da özel fen bilgisi dersi alıyor musunuz?

☐ Evet

☐ Hayır

12. Okul dışında, haftada ortalama kaç saat fen bilgisi çalışıyor sunuz?

☐ Bir saatten az

☐ İki saat kadar

☐ İki saatten fazla

☐ Hiç çalışmam

EK-6**“ÇEVREMİYİ TANIYALIM” ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ**

Sevgili Öğrenci,

Bu test bilimsel bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Test 50 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Testi yanıtlamanız için 50 dakika süre verilmiştir. Soruları dikkatlice okuyup yanıtınızı, yanıt kağıdındaki parantezin içine (x) işareti koyarak işaretleyiniz. Yanıt kağıdının başına adınızı, numaranızı ve sınıfınızı yazınız. Göstereceğiniz ilgi ve katkıya teşekkür eder, başarılar dilerim.

Nilgüm YALIM
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
ESKİŞEHİR

EK-6 devam

“ÇEVREMİZİ TANIYALIM” ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

1. Aşağıdakilerden hangileri cansız doğayı oluşturur?

1. Hava

2. Toprak

3. Mikroorganizmalar

4. Su

a) yalnızca 1

b) 2-4

c) 1-2-4

d) 2-3-4

2. Aşağıdakilerden hangilerinde hava vardır?

I. Atmosferde

II. Suda

III. Toprakta

a) yalnız 1

b) 1-2

c) 1-3

d) 1-2-3

3. Canlılar hava olmadan canlılıklarını sürdüremezler. Bunun nedeni aşağıdakilerden **hangisidir**?

a) Suyun doğal çevrimi hava katmanının da gerçekleşir

b) Canlılar havanın oksijeni ile besinlerinden enerji üretir

c) Yanma olayları havanın oksijeni ile gerçekleşir

d) Havada bulunan azot ile bitkiler besin hazırlar

EK-6 devam

4. Aşağıdakilerden hangisi havanın varlığının **ispatıdır**?
- a) suyun donması
 - b) yağmurun yağması
 - c) kitabı salladığımızda yüzümüze gelen serinlik
 - d) havanın güneşli olması
5. 1. Deniz meltemi, gündüz denizden karaya doğrudur.
2. Kara meltemi, gece karadan denize doğru eser.
Yukarıda meltemlerle ilgili olarak verilen bilgiler için ne söylenebilir?
- a) ikiside doğru
 - b) ikiside yanlış
 - c) birinci doğru, ikinci yanlış
 - d) ikinci doğru birinci yanlış
6. Yüksek basınç merkezinden, alçak basınç merkezine doğru olan hava akımına rüzgar denir. Buna göre aşağıdaki rüzgarlardan hangisinde hava basıncı farkı **en çoktur**?
- a) melten
 - b) fırtına
 - c) kasırga
 - d) yel
7. Rüzgarın hızını ölçen alet aşağıdaki seçeneklerden **hangisidir**?
- a) barometre
 - b) plüviyometre
 - c) anemometre
 - d) termometre

EK-6 devam

8. Aşağıdaki bilgilerden hangisi “kasırga”ya aittir?
- a) Gündüz denizden karaya doğru eser
 - b) Şiddeti çok azdır
 - c) Ilık esen bir rüzgardır
 - d) Karalarda evler yakılabilir, ağaçlar köklerinden sökülür.
9. Aşağıdakilerden hangisi bir hava olayı **değildir**?
- a) toprak
 - b) bulut
 - c) nem
 - d) yağış
10. Aşağıdakilerden hangisi hava olaylarını inceleyen bilim dalıdır?
- a) barometre
 - b) biyoloji
 - c) meteoroloji
 - d) selsiyus
11. Aşağıdakilerden hangisi meteorolojinin önemlerindendir?
- a) İnsanların doğa olaylarına karşı önceden önlem almalarını sağlar
 - b) Nem miktarının artmasını sağlar
 - c) Su buharını kar ya da dolu şeklinde yeryüzüne düşürür
 - d) Yağmur sularını toprağın altına süzer.
12. 1. Hava, canlıların yaşaması için gerekli bir maddedir.
 2. Kanı temizler.
 3. Ateşin yanmasını sağlar.
- Yukarıdaki bilgilerden hangileri **doğrudur**?
- a) 1
 - b) 2-3
 - c) 1-3
 - d) 1-2-3

EK-6 devam

13. Bitkilerin soğuk yaprakları üzerinde havadaki su buharının yoğunlaşması ile oluşan su damlacıklarına ne ad verilir?
- a) yağmur b) kırağı c) sis d) çiy
14. Bol su buharı taşıyan nemli havanın yeryüzüne yakın yerlerde yoğunlaşmasından aşağıdakilerden hangisi oluşur?
- a) dolu b) kırağı c) sis d) çiy
15. Aşağıdakilerden hangisi suyun bulunduğu ortamlardan **değildir**?
- a) artezyen b) göl c) kıta d) kaynak
16. Aşağıdakilerden hangisinde su, sıvı haldedir?
- a) çiy b) nem c) kırağı d) buhar
17. Aşağıdakilerden hangisi doğada suyun dolanımının nedenlerinden biri **değildir**?
- a) Yeşil bitkiler fotosentez ile besini oluştururken topraktan su emerler.
- b) Canlılar terleme ile havaya su buharı verirler.
- c) Sıcaklık etkisi ile yeryüzü suları buharlaşır.
- d) Yağmur, kar, dolu gibi doğa olayları ile atmosferdeki su buharı yoğunlaşarak yeryüzüne iner.

EK-6 devam

18. Su canlılar için çok önemlidir. Çünkü su;

1. Kana akıcılık kazandırarak hücrelere besin ve oksijen taşınmasını sağlar.
2. Mikroplarla bulaşan bazı hastalıkların tedavisinde kullanılır.
3. Bitkiler fotosentez ile besin hazırlamak için madensel tuzları suda çözünmüş olarak alırlar.
4. Atmosferdeki ozon tabakasını delinmesini önler.

Yukarıdakilerden hangileri **doğrudur**?

- a) 1-3 b) 1-4 c) 2-3 d) 1-2-4

19. Aşağıdakilerden hangisi su kaynaklarının kirlenmemesi için alınan önlemlerden **değildir**?

- a) kanalizasyon sularının çevreye yayılmasının önlenmesi
- b) ev ve fabrikaların atık sularının çevreye yayılmasının önlenmesi
- c) artezyen sularının açılmaması
- d) çöplerin uygun yerlerde toplanması

20. Aşağıdakilerden hangisi bir göldeki suyun kirlenmesi sonucu ortaya çıkan **olaylardan biridir**?

- a) oksijenin artması
- b) canlı çeşidinin artması
- c) göldeki canlı artıklarının azalması
- d) gölden balık yiyen insanların hastalanması

EK-6 devam

21. Toprağın oluşmasında aşağıdakilerden hangileri etkilidir?

1. su

2. sıcaklık değişimi

3. mikroorganizmalar

4. rüzgar

a) 1-4

b) 2-3

c) 1-2-3-4

d) 1-3-4

22. Toprağın oluşmasında en büyük etken sulardır. Su ana kayaları nasıl parçalar?

a) büyük dalgaların deniz kenarındaki kayalara çarpmasıyla

b) aşındırma, sürüklenme, eritme ve biriktirmeyle

c) su içinde bulunan mikroorganizmaların salgılarıyla

d) yağmur damlalarının ve dolu tanelerinin kayalara çarpmasıyla

23. Aşağıdakilerden hangisi toprağın yapısındaki cansız öğelerden değildir?

a) çakıl

b) kil

c) kireç

d) rüzgar

24. Aşağıdakilerden hangisinde tohum çimlenir?

a) kapalı cam fanusn içindeki tohum

b) ısıtılmamış toprak içerisindeki tohum

c) ısıtılmış toprak içerisindeki tohum

d) su içerisine konulmuş tohum

EK-6 devam

25. Aşağıdakilerden hangisi tohumun çimlenmesi için **gerekli**dir?
- a) toprak b) karanlık c) su d) rüzgar
26. Tohumun çimlenmesi için aşağıdakilerden hangisi **gerekli** **değildir**?
- a) su b) ışık c) hava d) uygun sıcaklık
27. Tarım toprağı ya da zengin toprak neye denir?
- a) ürün ektiğimiz toprağı
- b) erozyonla sürüklenen toprağı
- c) humuslu toprağı
- d) toprağın en üst katmanına
28. Humuslu toprak nasıl oluşur?
- a) kireçli kayaların rüzgarla sürüklenip parçalanmasıyla
- b) akar suların sürükleyip getirdikleri maddeleri denize yaklaşırken çöktürmesi ile
- c) hayvan ve bitki artıklarının mikroorganizmaların salgıları sonucu parçalanmasıyla
- d) killi, kireçli ve kumlu toprakların karışmasıyla
29. Kavun, karpuz gibi bitkiler hangi çeşit topraklarda yetiştirilir?
- a) humuslu b) kumlu c) kireçli d) killi

EK-6 devam

30. Toprak canlılar için önemlidir. Çünkü:

1. Toprakta yaşayan bazı organizmalar bitki ve hayvan artıklarını parçalayarak toprağı madensel madde bakımından zenginleştirirler.
2. Toprakta yaşayan böcekler, burada beslenir ve yumurtalarını bırakırlar.
3. Toprakta yetişen bitkilerin ürünleri bitki, hayvan ve insanlar tarafından besin olarak kullanılır.

Yukarıdaki yargılardan hangileri **doğrudur**?

- a) yalnız 3 b) 1-2 c) 2-3 d) 1-2-3

31. Verimli tarım toprakları rüzgar ve sel suları ile sürüklenerek göllere, denizlere karışıp kaybolur. Bu olay aşağıdakilerden **hangisidir**?

- a) erozyon b) nadas c) heyelan d) kumul hareket

32. Aşağıdaki hayvanlardan hangisi diğerlerinden farklı sınıfta yer alır?

- a) güvercin b) yarasa c) saka d) leylek

33. Aşağıdaki hayvanlardan hangisi karada yaşar?

- a) balina b) midye c) yengeç d) sümüklü böcek

EK-6 devam

34. 1. Hem karada, hem de suda yaşar.
 2. Sürüngen hayvanlar sınıfındandır.
 3. Suda erimiş oksijenle solunum yapar.
 Yukarıda özellikleri verilen hayvan hangisi olabilir?
 a) kurbağa b) balık c) timsal d) karides
35. Aşağıdakilerden hangisi yaşadığı ortam bakımından diğerlerinden **farklıdır**?
 a) salyangoz b) midye c) yengeç d) mürekkep balığı
36. Aşağıdakilerden hangisi hem karada hem suda yaşayan bir hayvandır?
 a) su samuru b) deve c) ahtapot d) midye
37. Sonbaharda dökülen yaprakların bir süre sonra yok olduğu görülür. Bunun sebebi aşağıdakilerden **hangisidir**?
 a) yaprakların rüzgarla kaybolması
 b) yaprakların toprakla örtülmesi
 c) topraktaki mikroorganizmaların yaprakları çürütmesi
 d) yaprakların karla örtülmesi
38. Aşağıdaki bitkilerden hangisi suda yaşar?
 a) defne b) meşe c) kaktüs d) nilüfer

EK-6 devam

39. Canlıların beslenmesi ile ilgili bilgilerden hangileri **doğrudur**?
1. Bütün canlılar besine ihtiyaç duyar.
 2. Bitkiler besin yapmak için otçullara muhtaçtır.
 3. Bazı balıklar sudaki üreticilerle beslenir.
- a) 1-3 b) yalnız 2 c) yalnız 1 d) 1-2-3
40. Aşağıdaki canlılardan hangisi yumurtlayarak çoğalır?
- a) inek b) yılan c) aslan d) yarası
41. Aşağıdaki özelliklerden hangisi cansızlara aittir?
- a) çoğalmazlar b) büyürler c) çoğalırlar d) ölürler
42. Canlının dışardan gelen bir uyarıya yanıt vermesine ne denir?
- a) fotosentez b) dolaşım c) irkilme d) solunum
43. Aşağıdakilerden hangisi canlılara ait ortak özelliktir?
- a) kendi besinlerini yapma
 - b) yapılarında klorofil bulundurma
 - c) çevresindeki olaylardan etkilenme
 - d) başkalaşım geçirerek erginleşme
44. Aşağıdakilerden hangisi canlıların ortak özelliği **değildir**?
- a) solunum b) boşaltım c) besin yapma
 - d) hücrelerden meydana gelme

EK-6 devam

45. Bitkilerde aşağıdaki olaylardan hangileri irkilme ile ilgilidir?
1. Kökün suyu alabilecek şekilde gelişmesi
 2. Çimlenmesini tamamlayan bitkinin besin yapmaya başlaması
 3. Bitkinin sıcak havada daha fazla terleme yapması
- a) 2-3 b) 1-2 c) 1-3 d) yalnız 1
46. Aşağıdakilerden hangisi hücrenin çoğalmasını yönetir?
- a) çekirdek b) sentrozom c) koful d) sitoplazma
47. Aşağıdakilerden hangisi sadece bitki hücresinde bulunur?
- a) klorofil b) çekirdek
- c) zar d) sitoplazma
48. Bitkiler ve hayvanlar hücrelerinde, aşağıdakilerin hangisinde verilen maddeleri tüketerek enerji üretirler?
- a) karbondioksit ve glikoz
- b) glikoz ve oksijen
- c) karbondioksit ve oksijen
- d) oksijen ve su
49. Canlılar öldükten bir süre sonra çürümeye başlarlar. Buna neden olan canlı hangisidir?
- a) virüsler b) mikroorganizmalar
- c) hayvanlar d) mantarlar

EK-6 devam

50. Aşağıdakilerden hangileri canlı doğayı meydana getirirler?

1. bitkiler

2. toprak

3. hayvanlar

4. mikroorganizmalar

a) 1-3

b) 2-3

c) 1-2-3-4

d) 1-3-4

EK-7**YARATICI DRAMA YÖNTEMİNİN ÖĞRETİMİ ETKİNLİĞİNE
İLİŞKİN ÖRNEK DERS PLANLARI****DERS PLANI****BÖLÜM I**

Dersin Adı	
Sınıf	
Ünitenin Adı / No	
Konu	
Önerilen Süre	

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça • Öğretmen • Öğrenci	
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: • Dikkat ekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) • Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) • Özet	

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme • Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme- Değerlendirme • Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme- Değerlendirme • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	

MEB. İlköğretim Kurumları Ders Planı Çizelgesi (MEB, 2003).

EK-7 devam

DERS PLANI-1

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Maddenin Doğası
Konu	Maddenin Özellikleri
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef : Değişik maddeleri görünen ve/veya hissedilen özellikleri ile niteleyebilme. Öğrenci Kazanımları : 1. Maddeleri/cisimleri renk, koku, sertlik, doku, tat gibi özelliklerine göre örneklendirme. 2. Özellikleri verilen maddeleri / cisimleri, diğer maddeler / cisimler arasından seçip gösterme.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Madde, cisim
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Fincan, pamuk, taş, balon, tarak, kolonya
● Öğretmen ● Öğrenci	

EK-7 devam

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:

- Dikkat ekme
- Güdüleme
- Gözden Geçirme

Isınma

1. Öğretmen, "Şimdi hepinizin avuç içine bir miktar oyun hamuru verdiğimi düşlemenizi istiyorum. Bu oyun hamuru ile dilediğiniz gibi oynayarak onu istediğiniz büyüklüğe getirebilirsiniz. HEPİNİZ hamurunuzdan bir madde/cisim oluşturun. Bu bir canlı olabilir, cansız bir nesne olabilir ya da soyut bir düşüncenin simgesi olabilir" diyerek, öğrencilere düşlediklerini yapmaları için fırsat verdi.

2. Öğrenciler ellerindeki düşsel oyun hamuru ile istedikleri madde, cisim ya da soyut bir düşüncüyü oluşturdular.

3. Öğrencilerden isteyenler oyun hamuru ile neler yaptıklarını anlattılar.

Oyun

1. Öğretmen öğrencileri iki eşit sayıdaki kümeye böldü. Kümelerin birbirlerine yüzleri dönük olarak ama küme arkadaşıyla yan yana durmalarını istedi. Kümelerin en başındaki öğrencilere hemen önlerinde, ellerinin altında su dolu hayali bir kova olduğu, öğretmenin işaretinden sonra bu kovayı alarak yanındaki arkadaşına vermesi gerektiği söylendi. Burada önemli olanın kovanın suyla dolu olduğunun düşünmesi; buna göre de kovayı tutarken çekilen güçlüğün, yanındaki arkadaşına verirken görev sorumluluğunun ve kovayı arkadaşına verdikten sonraki rahatlamının canlandırılmasıdır.

2. Oyuna açıklamalardan sonra başladı. Oyunun amacının karşılıklı duran iki kümeden birinin bu yönergeleri hem doğru olarak yerine getirmesi hem de bunu bir yarışa dönüştürerek sıranın en sonundaki arkadaşına kovayı hızla iletmesi olduğu vurgulandı. Böylelikle hayali su dolu kova hangi kümede sıranın en sonuna daha hızlı gelirse o kümenin yarışmayı kazanan taraf olacağı söylendi. Oyun istek üzerine birkaç kez daha oynandı.

EK-7 devam

● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) ● Özet	Doğaçlama 1. Öğretmen öğrencileri dört kümeye ayırdı ve kümelere "sizler farklı özelliklere sahip madde / cisimlersiniz. Bu madde / cisimler bir fotoğraf oluşturacaklar. Madde/cisimler birbirleriyle konuşamazlar ancak yakın, uzak, iç içe vb. durabilir ve fotoğraf çekimi için hazır olabilirler. Her küme kendi arasında konuşsun ve fotoğrafa hangi madde/cisimleri alacaklarına karar versin. Bu çalışmada önemli olan hangi madde/cisimleri seçtiğiniz ve madde/cisimleri renk, koku, sertlik, doku, tat gibi özelliklerine göre nasıl bir arada bulundurduğunuzdur." dedi. 2. Öğretmen dört kümedeki öğrencilere aralarında konuşma ve planlama yapmaları fırsatını verdi. Kümeler arasında dolaşarak gereken kümelere-ipuçları verdi. 3. Kümeler çeşitli madde/cisimlerden oluşan fotoğrafları diğer kümelere sergiledi. Her kümenin fotoğraf canlandırması bitince, canlandırma yapmayan kümeler fotoğraflar üzerinde yorum yaptı, fotoğraftaki madde/ cisimlerin neler olduğu bulundu ve neden bu madde/cisimler olduklarına ilişkin gerekçeleri sıralandı. Oluşum 1. Öğretmen sınıfı yeniden üç kişilik kümelere ayırdı. Her kümeyi birbirleriyle yan yana oturabilecek biçimde düzenledi. 2. Öğretmen öğrencilere "Şimdi her kümeye özelliklerini söylemeniz için çeşitli maddeler / cisimler vereceğim. Kümedeki iki kişinin gözleri kapalı olacak. Üçüncü kişi onlara bu maddeleri / cisimleri sırasıyla verecek. Gözleri kapalı olanlar eline verilen maddenin / cismin özelliklerini sıralayarak onu diğer iki arkadaşına tanıttak. Örneğin gözü açık kişi, gözü kapalı olan birinin eline porselen bir fincan verecek. Fincanı eline alan öğrenci dokunarak, koklayarak ya da sesini bulmaya çalışarak tahmin ettiği madde/cismi kümeye anlatacak ancak fincan olduğunu söylemeyecek. Porselenden yapılmış, sert görünüme sahip, düzgün bir yüzeyi var, masaya dokunduğunda ses çıkarıyor diyecek. Diğer gözü kapalı öğrenci onun anlattıklarına göre çeşitli yorumlar yapacak. Fincan doğru tahmin edildiğinde kümedeki iki kişi gözlerini açacak ve madde/cismin konuştukları özellikleri hakkında bu kez görerek yeniden yorumlar yapacaklar." dedi. 3. Bu çalışma her üç kişiden ikisinin sırayla gözleri kapatılarak farklı madde/cisimlerle sürdürüldü.
--	---

EK-7 devam**BÖLÜM III**

Ölçme - Değerlendirme ● Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Kümelerin çalışmaları üzerinde sınıfça tartışıldı. Madde/cisimlerin görülebilir hissedilebilir özelliklerinin neler olduğu, bunların nasıl kolayca ya da güçlükle birbirinden ayrılabilirdiği gibi yorumlar yapıldı. Doğrular pekiştirildi, eksiklikler tamamlatıldı ve yanlışlar düzeltildi
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Resim dersinde cisim resimleri yaptırılabilir.

EK-7 devam

DERS PLANI-2

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Maddenin Doğası
Konu	Maddenin Özellikleri
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef : Maddelerin hacim ve kütlelerini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları : 1. Her maddenin bir hacmi olduğunu söyleme, yazma ve hacim birimlerini tanıma, kullanma. 2. Düzgün geometrik biçimli ve düzgün olmayan katıların hacimlerini deneyle bulma. 3. Sıvıların hacimlerini deneyle bulma. 4. Bir katı ile, bu katıyı çözmeyen bir sıvı karıştırıldığında, toplam hacmi bulma karışanların hacimleri toplama ile karşılaştırma. 5. Birbirine karışmayan hacimleri belli iki sıvının üst üste kondukları zamanki hacimlerini, iki hacimleri ile karşılaştırma. 6. Hacmin, maddenin ayırdedici bir özelliği olmadığını söyleme, yazma. 7. Gazın hacminin değişebileceğini deneyle gösterme. 8. Katı, sıvı ve gaz maddelerin kütlelerini terazi ile ölçme. 9. kütle birimlerini tanıma ve kullanma.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Katı, sıvı, gaz
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Gazete, sınıftaki nesneler
• Öğretmen • Öğrenci	

EK-7 devam

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ● Dikkat ekme ● Güdüleme ● Gözden Geçirme	Isınma ve Oyun Birinci Etkinlik : Öğretmen, ortaya bir gazete konacağını yönergeye göre hareket edilmesi gerektiği söylendi. Öğretmenin "parmağını koy", "dirseğini koy", "elini koy", "ayağını koy", "kafanı koy", vb. yönergelerine göre hareket ettiler. Gazeteye basamayan oyundan çıktı ve her yönergeden sonra gazeteden bir parça koparıldı (Öztürk, 2001). İkinci Etkinlik : Ardından bir öğrencinin gözleri kapatılarak "gözleri açıkken baktıkları şeylerle" ilgili bir soru yöneltildi. "Öğretmeninizin sandalyesine hangi renkler var" gibi... Doğru yanıt veren öğrenci alkışlandı ve istediği öğrenciyi yerine ebe yaptı. Oyuna on dakika kadar devam edildi (Öztürk, 2001). Üçüncü Etkinlik : Öğretmen, öğrencilerden aşağıdaki yönergelere göre hareket etmelerini istedi. 1 "Kendi eline bak. Her iki tarafına da dikkatle bak... Avuç içlerine, ellerinin üstüne, kollarına, bacaklarına bak". 2 "İçinde bulunduğun sınıfa ilk kez görüyormuşsun gibi bak. Duvarlara, yere, sandalyeye, çivilere, levhalara... Daha önce de farketmediğin birşeyleri bulmaya çalış". 3 "Odadaki nesnelere bak, gözlerini kapa ve onları hayalinde canlandır". 4 "Arkadaşlarının kıyafetlerine, renklerine bak". "Öğrencilerden "U" biçiminde oturmaları istendi. Ardından onlara çevrelerinde daha önce bakıpta farketmedikleri, neleri gördükleri soruldu. Bu nesnelerin kapladığı alan ve hacimleri hakkında ne düşündükleri, bunları nasıl ölçebilecekleri soruldu.
---	---

EK-7 devam

● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) ● Özet	Doğaçlama ve Oluşum Öğrenciler altı kümeye ayrılarak aşağıdaki konulardan kendilerine verilen konuya 10 dakika içinde öykü yazıp doğaçlama sundular. 1. küme : lastik tamircisi, 2. küme: manav, 3. küme : benzin istasyonu, 4. küme : sütçü, 5. küme : havuza giren insanlar, 6. küme : baloncu. Öğrenciler “U” biçiminde dizildiler. Konuşmadan, vücutlarını hareketli bir biçimde kullanarak aşağıdaki kavramları ifade etmeye çalıştılar. 1. Miktar (az-çok), 2. Büyük - küçük, 3. Uzun - kısa, 4. Alçak - yüksek, 5. Şişman - zayıf, 6. Yön (öne, arkaya, sağa, sola, yukarı, aşağı), 7. Hareket (beden yolu ile), 8. Enerji (az - çok), 9. Zaman.
--	--

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme ● Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Birinci Etkinlik : Yapılan çalışmalar gözden geçirildi. Konunun pekiştirilmesi için aşağıdaki sorular üzerinde tartışıldı: 1. Şekli belli olmayan katı maddelerle, sıvı ve gazların hacimleri nasıl ölçülebilir? 2. Şekli belli olan katı maddelerle, sıvı ve gazların hacimleri nasıl ölçülebilir? 3. Katı, sıvı ve gazların kütleleri nasıl ölçülebilir? İkinci Etkinlik : Dünya dışında kütleimiz dünyadaki 1/6'si kadardır. Bunun nedeni ne olabilir? sorusu üzerine düşüncelerini söylediler. Öğrencilerden Ersin, bunun yerçekimi ile ilgili olduğunu kütleyi yerçekimine uygulanan kuvvetle açıklayabileceğimizi, eğer yerçekimi olmazsa kuvvet uygulayamayacağımızı ve böylece kütleimizin olmayacağını ya da az olacağını söyledi.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Resim dersinde market resmi yaptırılabilir.

EK-7 devam

DERS PLANI-3

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Maddenin Doğası
Konu	Maddenin Halleri (katı,sıvı, gaz)
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef : Maddenin hallerini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları : 1. Katı, sıvı ve gaz halinde maddelere örnekler verme. 2. Katıların sıvıların ve gazların temel özelliklerini karşılaştırma. 3. Katıların ve sıvıların hacminin sabit olduğunu, gazların hacminin bastırılarak değiştirilebildiğini deneyle gösterme. 4. Sıvıların ve gazların biçimlerinin, bulundukları kaba göre değiştiğini deneyle gösterme ve bunun nedenini açıklama.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Hava, gaz
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça • Öğretmen • Öğrenci	Buz parçası, kağıt, zımpara, madeni para, kadife kumaş parçası, taş, pamuk, ayna, kalem, kalemıraş, silgi, çubuk.

EK-7 devam

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: • Dikkat ekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) • Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) • Özet	Isınma ve Oyun Öğrencilerden önlerine konan; buz parçası, kağıt, zımpara, madeni para, kadife kuma, parçası, taş, pamuk, ayna, kalem, kalemtraş, silgi ve çubuğu elleriyle incelemeleri istendi. Daha sonra ikiyeşerli eşleştiler. Eşlerden biri çorabını çıkarıp sırt üstü yattı, ayaklarını yukarı kaldırıp gözlerini kapattı. Diğer eş yerde yatan eşinin ayaklarına nesneleri dokundurup tahmin etmesini istedi. Rollerini değiştirip oyuna devam ettiler. Doğru sayısı çok olan eş oyunu kazandı. Doğaçlama ve Oluşum Birinci Etkinlik : Sınıf iki kümeye ayrıldı. Bir küme otururken diğerleri yan yana dizildi. Öğretmen, pandomim (sözsüz oyun) yapacak olan öğrencilerden ilkinde hayali bir nesne uzatarak - diğer kümenin duymayacağı biçimde - "bu buz parçası, onu al ve elden ele dolaştırın" dedi. Bu uygulama bittikten sonra diğer küme elden ele dolaştırılan nesnenin ne olduğunu bulmaya çalıştılar. Aynı işlem hayali olarak verilen taş, balon ve valizle devam ettirildi. İkinci Etkinlik : Öğrenciler yediyeşerli dört kümeye ayrıldı. Kümelere toprak, buz, su ve oksijen konularından biri verildi. Kümelere verilen konuya beş dakika içinde öykü yazıp sundular.
---	--

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme • Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Çalışmaları beraberce hatırlayarak balon çalışmasında balonu şişiren şeyin ne olduğu ve özellikleri hakkında tartıştılar. "Buna hava dendiğini, maddenin üç halinden gaz sınıfına girdiğini, gözle görülemediğini, hacminin ve kütlelerinin olduğunu, sıkıştırılabildiklerini" söylediler. Daha sonra maddenin diğer hallerinden olan katı ve sıvı hakkında da konuşuldu. Bütün öğrencilere söz hakkı verilmeye çalışıldı. Değerlendirme sonunda öğrencilerin konuyu kavradıkları görüldü.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Türkçe dersinde "su"yun öyküsünü yazabilirler.

EK-8

YARATICI DRAMA YÖNTEMİYLE İŞLENEN “ÇEVREMİZİ TANIYALIM” ÜNİTESİNE İLİŞKİN ÖRNEK DERS PLANLARI

DERS PLANI-1

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Çevremizi Tanıyalım
Konu	İçinde Yaşadığımız Doğa a) Cansız Doğada Neler Var?
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef: Doğadaki cansız varlıkları ve canlılar için önemini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları: 1. Canlı ve cansız doğayı gözlemleyerek doğanın nelerden oluştuğuna örnekler verir.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Varlık, doğa, canlı, cansız
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça ● Öğretmen ● Öğrenci	Teyp, kaset, resim kağıdı, sulu boya, fırça, su kabı.
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ● Dikkat ekme ● Güdüleme ● Gözden Geçirme	Isınma ve Oyun Öğrenciler öğretmen tarafından ikiye bölünerek eşleştirildi. Kitaro'nun müziği eşliğinde öğretmenin, “eşinden en uzağa” veya “eşine en yakın” komutuna göre hareket ettiler. Gündelik yaşamda kaydedilmiş çeşitli sesler (sokak satıcısı sesleri, kaynayan su, otomobil kornası, hayvan sesleri, el çırpımlar, otomobil sesleri, insan sesleri gibi...) öğrencilere dinletilerek, bu seslerin neye, kime ait olduğunu tahmin etmeleri istendi. Daha sonra öğrenciler, kasetten sesini dinledikleri nesneleri, kişileri, olayları hareketlerle canlandırmaya çalıştılar.

EK-8 devam

● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi) ● Özet	Doğaçlama ve Oluşum Üçerli kümeler oluşturuldu. Birinci öğrenci model, ikinci öğrenci heykeltraş, üçüncü öğrenci ise materyal oldu. Model isteği bir biçimde durdu. Heykeltraş, materyale modelin duruşunu vermeye çalıştı. Küme, içinde roller değiştirilerek aynı doğaçlama tekrar yapıldı. Öğrenciler altışarlı kümeye ayrıldı. Her kümeye 35x50 cm. ebatlarında resim kağıdı ve suluboyalar dağıtıldı. Kağıdın sol yarısına cansızların, sağ yarısına ise canlıların resimleri yapıldı.
---	---

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme ● Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Yapılan çalışmalar birkaç öğrenciye soruldu. Resimler sergilendi. Kümeler resimler hakkında konuştular. Yapılan resimlerden ve konuşmalarda konunun anlaşıldığı görüldü.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Beden Eğitimi dersinde Pazar Yeri oyunu oynayacaklar.

EK-8 devam

DERS PLANI-2

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Çevremizi Tanıyalım
Konu	Cansız Doğada Neler Var?
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef: Doğadaki varlıkları ve canlılar için önemini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları: 2. Havanın varlığına günlük yaşamdan örnekler verir. 3. Havanın değişkenliğine (sıcaklık farkından doğan) günlük yaşamdan örnekler verir. 4. Rüzgar şiddeti ile yel, rüzgar, fırtına, kasırga, hortum arasında ilişki kurar. 5. Hortum ve kasırganın nerelerde ve hangi koşullarda oluşabileceğini belirtir. 6. Hava olaylarının adlarını belirterek canlı ve cansızlara olan etkilerini örneklerle açıklar. 7. Meteorolojinin günlük yaşamımızdaki önemini fark eder. 8. Havanın canlılar için neden önemli olduğunu deneylerle gösterir.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Hava, su, toprak, fırtına, kasırga
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Balon
● Öğretmen ● Öğrenci	

EK-8 devam

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ● Dikkat ekrme ● Güdüleme ● Gözden Geçirme ● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi) ● Özet	Isınma ve Oyun Birinci Etkinlik: Öğrenciler ikişerli on beş kümeye ayrıldılar. Eşlerden birinin balon olacağı diğerinin onu şişireceği söylendi. Eşlerden biri diğerini (balon rolündekini) bir elinin baş parmağından şişirdi. Balon olan öğrenci, şişiren öğrencinin üfleme hızına uygun olarak şişirilme devimini canlandırdı. İyice şişen balonun havası biraz boşaltılıyormuş gibi yapıldı. Tekrar şişirilip balona iğne batırılıyormuş gibi yapıldı. Eşler rolleri değiştirdiler. Aynı uygulamalar yapıldı. Farklı olarak sonunda iğne batırılıyormuş gibi olan uygulama yerine balon şişirildi ve birden balonun ağzı serbest bırakıldı. İkinci Etkinlik: Öğrenciler altışarlı beş kümeye ayrıldılar. Birinci küme ev sahibi (anne, baba, çocuklar), ikinci küme misafir, üçüncü küme soğuk hava, dördüncü küme sıcak hava, beşinci küme bardaktaki çay oldular. Öğretmen sırayla kümeleri yönlendirip oyuna kattı. Doğaçlama ve Oluşum: Öğrenciler beşerli altı kümeye ayrılarak aşağıdaki konulardan kendilerine verilen konuya on dakika içinde öykü yazıp doğaçlama sundular. 1. küme : rüzgar 2. küme : yel 3. küme : tayfun 4. küme : fırtına 5. küme : kasırga 6. küme : hortum Öğrenciler bu kez altışarlı beş kümeye ayrıldılar. Birinci küme “topacın”, ikinci küme “son hızla giden otomobilin”, üçüncü küme “uçurtmanın”, dördüncü küme “bir bardak çayın”, beşinci küme “bulutun” öyküsünü yazıp doğaçlama oynadılar.
---	--

EK-8 devam

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme ● Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Çalışmaları beraberce hatırlayarak balon çalışmasında balonu şişiren şeyin ne olduğu ve özellikleri hakkında tartıştılar. “Buna hava dendiğini, maddenin üç halindengaz sınıfına girdiğini, gözle görülemediğini” söylediler. Yapılan çalışmalar gözden geçirildikten sonra çalışmalardan yola çıkarak şu sorular tartışıldı: 1. Havayı gözümüzle görebilir miyiz? 2. Rüzgar nasıl oluşur? 3. Rüzgarın şiddeti her zaman aynı mıdır? 4. Karıştırılan bardaki çayın hareketi neye benziyor? 5. “Kasırğa, yel, rüzgar, fırtına, hortum ve tayfun”u şiddeti en az olandan en fazla olana doğru sıralayın. 6. Hortum ve kasırğa nerelerde oluşur? Tartışma sonunda öğrencilerin havanın varlığını, hava akımının rüzgarı oluşturduğunu ve rüzgarın şiddetinin her zaman aynı olmadığını kavradıkları görüldü.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Hortumun Etkileri konulu resim yaptırılabilir.

EK-8 devam

DERS PLANI-3

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Çevremizi Tanıyalım
Konu	Suyun Doğada Bulunuş Şekilleri, Yağmur Nasıl Oluşur? Kar Nasıl Oluşur?
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef: Doğadaki cansız varlıkları ve canlılar için önemini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları: 9. Suyun doğadaki bulunuş şekillerini (yağmur, kar, dolu, çiy, kırağı, buz vb.) açıklar. 10. Suyun doğada bulunduğu ortamlara örnekler verir (yeraltı suları,kaynak, artezyen, dere, çay; ırmak,göl, deniz, okyanus, buzul vb.) 11. Suyun doğada dolanımını örneklerle açıklar.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Yağmur, yoğunlaşma, kar
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Güneş, su
• Öğretmen • Öğrenci	

EK-8 devam

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ● Dikkat ekme ● Güdüleme ● Gözden Geçirme ● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi) ● Özet	Isınma ve Oyun Öğrenciler “U” biçiminde dizildiler. Her biri bir kardan adam oldu. Aşağıdaki yönergelere göre hareket ettiler. ● Güneş çıkmaya başladı. Vücudunuzun ısındığını hissediyorsunuz. ● Sıcaklık arttı... Başınız erimeye başladı... Şapkanız sallandı, sallandı ve düştü... Burnunuzdaki havuç, gözünüzdeki kömür de düştü... ● Şimdi de kollarınız ve bacaklarınız eriyor. ● Bacaklarınız eriyor... eriyor... artık sizi taşıyamıyor. Yavaş yavaş aşağı kayıyorsunuz... ● En sonunda tamamen erediniz su oldunuz... Öğrencilerin ayağa kalkmaları ve “U” biçimi oluşturmaları istendi. Ardından öğretmen oyunun nasıl oynanacağını anlattı. Buna göre: “katı” denildiğinde hareketsiz, olduklar ıyerde kaldılar. “Sıvı” denildiğinde yerde süründüler. “Gaz” denildiğinde uçuyormuş gibi yapular. Doğaçlama ve Oluşum: Birinci Etkinlik: Sınıf on beşerli iki kümeye ayrıldı. Bir küme otururken diğerleri yan yana dizildi. Öğretmen, pandomim (sözsüz oyun) yapacak olan öğrencilerden ilkin e hayali bir nesne uzatarak-diğer kümenin duymayacağı biçimde- “bu buz parçası, onu al ve elden ele dolaştırın” dedi. Bu uygulama bittikten sonra diğer küme elden ele dolaştırılan nesnenin ne olduğunu bulmaya çalıştılar. Aynı işlem hayali olarak verilen bir kova su ve balonla devam ettirildi. İkinci Etkinlik: Öğrenciler üçerli on kümeye ayrıldı. Her bir kümeye “yer altı suları, artezyen, kaynak, dere, çay, ırmak, göl, deniz, okyanus, buzul” konularından biri verildi. Kümelerine verilen konuya beş dakika içinde öykü yazıp sundular.
--	---

EK-8 devam

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme ● Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Yapılan çalışmalar gözden geçirildikten sonra ilk çalışmadan yola çıkarak şu sorular tartışıldı: 1. Güneş çıkınca hava nasıl oluyor? 2. Güneş etrafa ne yayıyor? 3. Sıcaklık daha çok artarsa ne olur? 4. Sıcaklık azalırsa ne olur? 5. Suyun doğada dolanımı nasıl olur? 6. Suyun doğada bulunuş şekilleri nelerdir? 7. Suyun doğada bulunduğu ortamlar nerelerdir? Tartışma sonunda öğrencilerin suyun ısı kaybı ile erime ve donmanın, ısı alımı ile yoğunlaşma ve buharlaşmanın; böylece suyun doğada dolanımının gerçekleştirdiğini kavradıkları görüldü.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Türkçe dersinde “Sis” adlı metin okunabilir.

EK-8 devam
DERS PLANI-4

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Çevremizi Tanıyalım
Konu	Su Kaynakları, Yeraltı Su Kaynakları Nasıl Oluşur? Su Kaynaklarının Korunması
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef: Doğadaki cansız varlıkları ve canlılar için önemini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları: 12. Suyun canlılar için neden önemli olduğunu deneylerle gösterir. 13. Su kaynaklarından yararlandığını, korunmasının önemini ve korumak için nelerin yapılması gerektiğini örneklerle açıklar.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Pınar, dere, çay, ırmak, baraj, artezyen, kaynak
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça ● Öğretmen ● Öğrenci	Teyp, kaset, fotoğraf
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ● Dikkat ekme ● Güdüleme ● Gözden Geçirme	Isınma ve Oyun Öğretmen tarafından ikiye bölünecektir. Eşler karşılıklı oturdular. Eşlerden birinin elinde hayali para olduğu söylendi. Konuşmadan, elen vurup çekiştirmeden, vücut dilini kullanarak parayı diğer eşten almaya çalıştılar. Rollerini değiştirerek aynı oyunu oynadılar. Aynı oyunu konuşarak oynadılar. Eşlerden biri parayı almaya, diğeri vermemeye çalıştı. “Konuşma sırasında tehdit, dini duyguları sömürme, şiddet olmayacak” uyarısı yapıldı.

EK-8 devam

● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi) ● Özet	Doğaçlama ve Oluşum Birinci Etkinlik : Öğrenciler Kitaro'nun müziği eşliğinde isteyen gözü kapalı öğretmenin “şu anda neredesin? Çevreyi gözden geçir, neler var?” yönergesi doğrultusunda beş dakika kadar dolaştılar. Öğrenciler tek çift yöntemiyle on beşerli iki kümeye ayrıldı. Kendilerine verilen(birinci fotoğraf: kirli su nedeni ile kıyıya vurmuş balıklar. ikinci fotoğraf: susuzluktan kurumuş birnehir yatağı) EK-14 fotoğrafın görüntüdeki “an”ını canlandırmaları istendi. Kümeler bir süre incelendikten sonra “an”ı hareketsiz olarak canlandırdılar. Diğer kümeler “an”dan mekanı bulmaya çalıştılar. İkinci çalışma olarak fotoğrafın öncesi, anı ve sonrası hareketle anlatıldı. Diğer kümeler mekanı bulmaya çalıştılar. İkinci Etkinlik: Kirli su nedeniyle kıyıya vuran balığın fotoğrafına baktıktan sonra öğretmen öğrencileri dört kümeye ayırdı. 1. küme : Petrol taşıyıcısı olan şirket 2. küme : Canlının soyundan olanlar 3. küme : Yönetici 4. küme : Görsel-işitsel basın Kümeler diğerlerinin üstlendikleri rollerden habersizdiler. Farklı yaklaşımlar oluşturulup canlandırıldıktan sonra üzerinde tartışıldı.
---	--

EK-8 devam

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme ● Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Öğrenciler “U” biçiminde oturdular. Çalışmaları kısaca tekrar edeceğimiz söylendi. “Gözümüzü kapatarak yapılan çalışmada kendinizi nerde düşlediniz?” sorusuna yanıtlar, parkta, çocuk bahçesinde, ormanda, su kenarında vb. yerlerde oldu. Öğretmen, “herkes güzel yerler düşlemiş” dedi. “Kendini neden çöplükte, lağamda düşleyen yok? Buraların özellikleri neler? Kimler buraları bu hale getiriyor? Buraların insan ve çevre sağlığına zararları nelerdir? İnsanların yaşaması için nelere ihtiyaç vardır? Diğer canlıların yaşaması için nelere ihtiyaç vardır. Suyun canlılar için önemi nedir?” soruları üzerinde tartışıldı. Oluşum çalışmasında ise konuya kendinizi diğer kümelerin yerine koyup baktığınızda ne düşünüyorsunuz? sorusu tartışıldı. Birinci ve ikinci küme açısından olaya baktıklarında onarlı haklı bulup çok üzüldüklerini ve kendilerini hatalı bulduklarını söyledi. Sonuç olarak: “Su hayattır. Onu kirletmemeli ve korumalıyız” görüşünü yinelediler.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Matematik dersinde havuz problemi çözdürülebilir.

EK-8 devam

DERS PLANI-5

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Çevremizi Tanıyalım
Konu	Toprağın İçinde Neler Var?
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef: Doğadaki cansız varlıkları ve canlılar için önemini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları: 14. Toprağın nasıl oluştuğunu fark eder. 15. Toprağın yapısındaki canlı ve cansız öğelerini anlatır.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Toprak, mikroorganizma
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça • Öğretmen • Öğrenci	Dergi, gazete, karton, yapıştırıcı, makas, oyun hamuru.

EK-8 devam

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:

- Dikkat ekme
- Güdüleme
- Gözden Geçirme

Isınma ve Oyun

1. Etkinlik : Küme serbest olarak dolaşırken öğretmenin “elma, çilek, pamuk, taş, domates, kömür, patates ve odun topla” yönergesine göre hareket ettiler. Öğretmen topladıklarından yakacak olarak kullanılanları bir kenara, yiyecek olarak kullanılanları başka bir kenara ayırmalarını istedi. Daha sonra öğretmen öğrencilerin ellerine hayali oyun hamuru verdi. Öğrenciler biraz önce topladıkları meyveleri oyun hamuru ile üç boyutlu çalıştılar.

2. Etkinlik : Öğrenciler iki kümeye ayrıldı. Kümeler toprağın insan yaşamındaki önemi ile ilgili beşer soru hazırladılar. Birer de sözcü seçtiler. Sözcüler kümeleri adına soruları sordu, karşı kümeden gelen soruları yanıtladı. Doğru sayısı çok olan küme birinci oldu. Diğer küme tarafından tebrik edildi.

3. Etkinlik : Öğretmen öğrencileri onarlı üç kümeye ayırdı. Birinci küme: kaya, ikinci küme: çöp, üçüncü küme: mikroorganizma, oldular. Öğretmenin yönergelerine göre hareket ettiler:

- Mikroorganizmalar çöpün içindesiniz ve yavaş yavaş çöpleri parçalıyorsunuz...
- Rüzgar çıktı, esiyor esiyor kayalara çarpıyor...
- Arkasından şiddetli bir yağmur ve kar yağıyor...
- Tekrar hava ısınıyor, ısınıyor, ısınıyor...
- Kayalar parçalanıyor, ufulanıyor ve toprak oluyor...
- Mikroorganizmalar parçaladığı çöpler, toprakla karışıyor...

EK-8 devam

• Derse Geçiş • Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney) • Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi) • Özet	Doğaçlama ve Oluşum 1. Etkinlik: Öğretmen öğrencileri onarlı üç kümeye ayırdı. 1. küme : Soğuk topraktaki tohum 2. küme : Isıtılmış (ılık) topraktaki tohum 3. küme : Çöl toprağındaki tohum, oldular. Konularına beş dakika içinde öykü yazıp doğaçlama sundular. 2. Etkinlik : Öğrenciler, öğretmen tarafından üçerli on kümeye ayrıldılar. Aşağıda kendilerine verilen kelime veya cümlelerle bitkilere dayandırarak öykü yazdılar ve doğaçlama sundular. 1. Dünyadaki oksijen niçin hiç bitmiyor? 2. Kışın nasıl ısınırız? 3. Ev eşyalarımızı nelerden yaparız? 4. Ekmeğın yolculuğunu biliyor musunuz? 5. İlaç 6. Giyecek 7. Defter 8. İnek 9. Tavuk 10. Tohum 3. Etkinlik : Bu çalışmanın ardından öğrencilere çeşitli dergi ve gazeteler dağıtıldı. Öğrenciler bu gazete ve dergilerden topraktan elde edilen ürünlerin resimlerini kestiler ve kartonlara yapıştırdılar.
---	---

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme • Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Yapılan çalışmalar birkaç öğrenciye soruldu. Hatırlatmanın arkasından resimler sergilendi. Aşağıdaki sorular tartışıldı: 1. Toprak nasıl oluşur? 2. Toprakta bulunan maddeler nelerdir? 3. Tohumun çimlenmesi için neler gereklidir? 4. Toprağın canlılar için önemi nelerdir? 5. Toprak nasıl kirlenir? 6. Toprağı korumak için neler yapılmalıdır? Bir öğrenci “toprağın bu kadar önemli olduğunu bilmiyordum” diyerek, öğrendiklerinden düştüğü şaşkınlığı dile getirdi. Tartışma sonunda konunun anlaşıldığı görüldü.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Resim dersinde canlı ve cansız varlıkları üç boyutlu çalışabilirler.

EK-8 devam**DERS PLANI-6****BÖLÜM I**

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Çevremizi Tanıyalım
Konu	Hava, Su, Kara Ortamları ve Barındırdıkları Canlılar
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef: Canlı varlıkların ortak özelliklerini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları: 20. Hangi ortamlarda hangi canlıların bulunabileceğini tartışır. 21. Yeryüzünde çeşitli ortamların olduğunu ve bu ortamlarda farklı canlıların yaşadığını gözlemlerle fark eder.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Ortam, canlı
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça • Öğretmen • Öğrenci	Dergi, gazete, karton, makas, yapıştırıcı, pastel boyalar

EK-8 devam

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ● Dikkat ekme ● Güdüleme ● Gözden Geçirme	Isınma ve Oyun 1.Etkinlik : Öğrenciler sınıfın ortasında daire olduktan sonra; baştan ayak bileğine kadar tüm vücudu ısıtacak hareketler öğretmen eşliğinde yapıldı. Öğrencilerin ellerine hayali bir oyun hamuru verildi. Bu hamurla canlı bir nesne oluşturmaları söylendi. Sırayla yaptıkları nesnenin hareketini canlandırdılar. Daha sonra bu hareketlerin içinden bir bölümünü kısa süreli donuk duruş olarak uyguladılar. Sonra bütün öğrencilerin aynı anda kedi, köpek, kuş, yılan, kanguru, fil, yaşlı insan, bebek ve rüzgarda sallanan ağacı tartımsal (ritimsel) yapısı uygun bir müzik eşliğinde canlandırdılar. 2. Etkinlik : Öğretmen eli ile hava su veya kara işareti yaptı. “Kara : bir elle düz çizgi. Su : bir elle eğri bir çizgi. Hava : iki elle bir çember çizilerek belirlenebilir.” Öğretmen, bu işaretlerden birini yaptı. bir öğrencinin adını söyledi. O öğrenci, orada yaşayan bir hayvanın adını söyledi. Doğru söyleyen, başka bir arkadaşına, aynı şekilde soru sordu. Öğrenci bilemediğinde öğretmen başka bir öğrencinin adını söyledi.
--	---

EK-8 devam

● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi) ● Özet	Doğaçlama ve Oluşum 1. Etkinlik : Öğretmen tarafından tek-çift yöntemi ile öğrenciler iki kümeye ayrıldı. Kümeler: 1. Çiftlikte sabah 2. Denizde hayat, konuları dağıtıldı. Önce sessiz canlandırma yapıp karşı kümenin konuyu bulmaları istendi. Sonra sessiz canlandırma yapıldı. 2. Etkinlik : Öğrenciler öğretmen tarafından altışarlı beş kümeye ayrıldı. Her bir kümeye üzerlerinde; “Karada yaşayan hayvanlar, suda yaşayan hayvanlar, hem karada hem suda yaşayan hayvanlar, karada yetişen bitkiler, suda yetişen bitkiler”, yazılı kartonlar dağıtıldı. Önceden getirmeleri istenen hayvan ve bitki resimlerinden kendi kümelerine ait olanları yapıştırmaları, isterlerse kendilerinin de resim yapabilecekleri söylendi. 3. Etkinlik : Öğrencilerden yanlarında getirdikleri kartonlardan yırtarak, keserek, boyayarak isteyen hayvan, isteyen bitki maskesi yapmaları istendi. Öğrenciler sırayla-maskelerini göstermeden-maskesini yaptıkları hayvanlardan ya da bitkilerden “nerelerde yaşarlar ve nasıl yararlanırsınız?” sorusunu yanıtladılar. Öğrenciler tahminlerde bulundular. Doğru söyleyen öğrenci alkışlandı. Daha sonra öğretmen tarafından altışarlı beş kümeye ayrıldılar. On dakika süre içerisinde kümede bulunan maskelerden yola çıkarak öykü yazdılar ve sundular.
---	--

EK-8 devam

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme • Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Yapılan çalışmalar birkaç öğrenciye sorularak gözden geçirildi. Resimler sergilendi. Hayvanlar ve bitkileri yaşadıkları yerlere göre kaç ayırabiliriz? sorusu yanıtlandı. Ayrıca hayvanlarla arkadaşlık konusundaki duygu ve düşüncelerini paylaştılar. Yapılan sergiden ve alınan yanıtlardan konunun anlaşıldığı görüldü.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Türkçe dersinde “Hayvanlarla Arkadaşlık” konulu kompozisyon çalışması yapılabilir.

EK-8 devam

DERS PLANI-7

BÖLÜM I

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Çevremizi Tanıyalım
Konu	1. Canlı varlıkları gördüğümüz cansızlardan ayırıcı özellikler. 2. Tanıdığımız canlılarda hangi ortak özellikler var?
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef: Canlı varlıkların ortak özelliklerini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları: 22. Canlı olarak tanıdığı varlıklarda hangi özelliklerin bulunabileceğini tartışır. 23. Canlı ve cansız varlıkların özellikleri ile ilgili bulgulara dayanarak bu varlıklar arasındaki farklılıkları örneklerle açıklar. 24. Canlıların ortak özelliklerini fark eder.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Beslenme, solunum
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça ● Öğretmen ● Öğrenci	Çiftlik, kağıt, kalem

EK-8 devam

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ● Dikkat ekme ● Güdüleme ● Gözden Geçirme	Isınma ve Oyun 1. Etkinlik: Öğrenciler “U” biçiminde oturdular. Sağ elin işaret parmağı içten dışa dairesel hareket yaparak, sol elin işaret parmağını dıştan içe hareket ettirdiler. Bu çalışma ile sağ ve sol beyinden gelen farklı emirleri aynı anda işleme koymaları amaçlandı. Öğrenciler yan yana oturdular, isteyenler yattı. Gözleri kapalı durumda olan öğrencilere öğretmen sırayla şu yönergeler verdi: - Şimdi binanın dışındaki sesleri dinleyin. En küçük sesleri bile duymaya çalışın... - Şimdide bu odanın dışındaki sesleri duymaya çalışın. Binanın içinde, ama bizim bulunduğumuz odanın dışındaki sesleri dinleyin... - Şimdi bu odadaki sesleri duymaya çalışın. Öğretmen bu sırada çeşitli işler yaparak gürültü çıkarttı. Bazen de tam bir sessizlik sağladı. - Kulağını bir arkadaşının kalbine daya ve dinle. - Şimdi de herkes kendi bedenini dinlesin. Nefesini, kalp atışını dinle. Yaşayan, canlı olan her şeye var olan tattımsal sesi dinle. - Binanın dışındaki sesleri tekrar dinlemeye çalış. Sesini duyduğun şeyleri, arabaları, insanları hayalinde canlandır... Farklı taşıtları, taşıtların şoförlerini ve yolcularını hayalinde canlandır. Öğrenciler dinledikleri seslerden taklit etmek istedikleri -varsa- taklit ettiler. 2. Etkinlik : Öğrencilerden ikişerli onbeş küme oluşturuldu. Eşler sırt sırta oturtuldu. Kağıt kalem kullanmaları istendi. Eşlerden biri diğerine yönerge vererek beş canlının resmini hem kendisi yaptı hem eşine yaptırdı. Yönerge bir kez verildi, tekrar edilmedi. Her bir resim tamamlanınca “evet, tamam” denildiğinde yönerge veren kişi diğer canlıya geçti. Çizimlerin sonunda eşler birbirine dönerek yapıtları resimleri tartıştılar. Yönergeyi veren kendi kağıdına “yönergeyi veren”, alan da “yönergeyi alan” yazdı. Sonra rol değişimi yapıldı. Aynı sıra takip edildi. Burada önemli olan yönergelerimizi ne kadar açık ve net verirse karşımızdakinin de o doğrultuda yönergeyi anlayacağı ve uygulayacağıdır.
---	--

EK-8 devam

● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi) ● Özet	Doğaçlama ve Oluşum 1. Etkinlik : Öğrenciler öğretmen tarafından onarlı üç kümeye ayrıldı. Kümelerin aynı çiftlikte yaşayan canlılar olacağı söylendi. Birinci küme bir aile, ikinci küme çiftlik hayvanları, üçüncü küme bahçe bitkileri oldular. Konularına on dakika içinde öykü yazıp doğaçlama sundular. 2. Etkinlik : Öğrencilere bir cümle söyleneceği, “U” biçiminde oturan öğrencilerin yeni cümlelerle öyküyü tamamlamaları söylendi. “Bütün canlılar büyümek, hareket etmek, çoğalmak için beslenmek zorundadırlar. İnsanlar ve hayvanlar...” cümle tamamlanıp yeni cümlelerle öykü tamamlandı.
---	---

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme ● Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Yapılan çalışmalar gözden geçirildi. Aşağıdaki sorular tartışıldı: 1. Canlı varlıkları gördüğümüz cansızlardanayırıcı özellikler nelerdir? 2. Canlıların ortak özellikleri nelerdir? Tartışmalar sonunda konunun anlaşıldığı görüldü.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Türkçede hayvanlarla ilgili bir öykü anlatılacak.

EK-8 devam**DERS PLANI-8****BÖLÜM I**

Dersin Adı	FEN BİLGİSİ
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Çevremizi Tanıyalım
Konu	Tüm Canlılık Özelliklerinin Gerçekleştirildiği Yapı Birimi Hücreyi Tanıyalım
Önerilen Süre	40 + 40 + 40

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef: Canlı varlıkların ortak özelliklerini kavrayabilme. Öğrenci Kazanımları: 25. Hücre çeşitlerini mikroskopta inceleyerek canlıların temel yapı biriminin hücre olduğunu fark eder. 26. Doğada gözle görülebilen ve görülemeyen canlı varlıkların bulunduğunu fark eder.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Hücre
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Yaratıcı drama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça ● Öğretmen ● Öğrenci	Duvar, toprak, su, çimento
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ● Dikkat ekme ● Güdüleme ● Gözden Geçirme	Isınma ve Oyun Herkes yanındakinin gözlerini bağladı. Tüm öğrencilerin gözleri bağlı iken, kümedeki öğrencilerden birisi sessizce odadan çıktı. Odada kalanların gözleri açılarak “kim eksik?” diye soruldu. Kimin eksik olduğu doğru bulunca küme kendi kendini alkışladı.

EK-8 devam

● Derse Geçiş ● Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney) ● Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi) ● Özet	Doğaçlama ve Oluşum 1. Etkinlik : Öğrenciler öğretmen tarafından on beşerli iki kümeye ayrıldı. Birinci kümeye duvar, ikinci kümeye de beton kelimeleri verildi. Her iki kümede birer sözcü seçtiler. Sözcüler pandomimlerini sundular. Diğer küme tahminlerini söyledi. 2. Etkinlik: Sınıf yedi kümeye ayrıldı. Her bir kümeye aşağıdaki konular dağıtıldı. 1. Baba parası yiyen genç 2. Sağlıklı bir bitki 3. Çöplerle dolu bir dünya 4. Sütten peynir ve yoğurt yapan aile 5. Diş ağrısı çeken bir çocuk 6. Kellik 7. Uyku hastası bir çocuk Bu konulara beş dakika içinde öykü yazıp doğaçlama oynadılar. Önlerine amip, öglena (kamçılı hayvan) ve terliksi hayvanın resimleri sırayla kondu. Düşüncelerini söylediler. Üzerlerinde “amip”, “öglena” ve “terliksi hayvan” yazan küçük kartonları koyup hangi ismin hangi resme ait olabileceğini tahmin ettiler.
---	--

BÖLÜM III

Ölçme - Değerlendirme ● Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ● Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğreniler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Değerlendirme Öğrenciler “U” biçiminde oturup önce, “ne yapsaydık?, nasıl yapsaydık?” sorularının ışığı altında doğaçlamalarını, daha sonra da aşağıdaki soruları tartıştılar. 1. Tek hücreli canlıların hangileri olduğu oyunumuzda nasıl yansıtıldı? 2. Yapılan doğaçlamada tekhücreli canlıların yaşayışları nasıl canlandırıldı? 3. Bitki hücresinde neler var? Görevleri nelerdir? 4. Hayvan hücresinde neler var? Görevleri neler? Yapılan tartışmalardan konunun anlaşıldığı görüldü.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Beden Eğitimi dersinde Sağlık ve temizliğin önemi anlatılabilir.

EK-9
YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İÇİN HAZIRLANAN
KONTROL LİSTESİ

Yaratıcı drama yönteminin öğretimi sırasında kullanılan liste:

	Yapıldı	Yapılmadı
Yaratıcı dramanın tanımı yapıldı.		
Yöntem olarak yaratıcı drama anlatıldı.		
Yaratıcı dramanın önemi ve yararları anlatıldı.		
Yaratıcı dramanın özellikleri anlatıldı.		
Yaratıcı drama yönteminde izlenecek aşamalar sıralandı.		

Yaratıcı drama yönteminin uygulanması sırasında kullanılan liste:

	Yapıldı	Yapılmadı
Isınma aşaması ile derse başlandı.		
Oyun aşamasında yönergeler verildi.		
Doğaçlama ve oluşuma yer verildi.		
Değerlendirme yapıldı.		

EK-10

**DENEY VE KONTROL KÜMELERİNİN BAŞARI TESTİNDEN
ALDIKLARI ÖNTEST PUANLARI**

Deney Kümesi		Kontrol Kümesi	
<u>Denek Sıra No</u>	<u>Puanı</u>	<u>Denek Sıra No.</u>	<u>Puanı</u>
1	24	1	16
2	16	2	18
3	16	3	22
4	26	4	28
5	22	5	12
6	28	6	32
7	24	7	26
8	28	8	20
9	20	9	30
10	16	10	18
11	14	11	16
12	42	12	24
13	28	13	28
14	22	14	26
15	32	15	22
16	22	16	24
17	20	17	28
18	20	18	18
19	18	19	14
20	24	20	26
21	16	21	18
22	20	22	30
23	16	23	8
24	18	24	32
25	16	25	24
26	38	26	22
27	16	27	18
28	30	28	24
29	18	29	22
30	20	30	14

EK-11

**DENEY VE KONTROL KÜMELERİNİN BAŞARI TESTİNDEN
ALDIKLARI SONTEST PUANLARI**

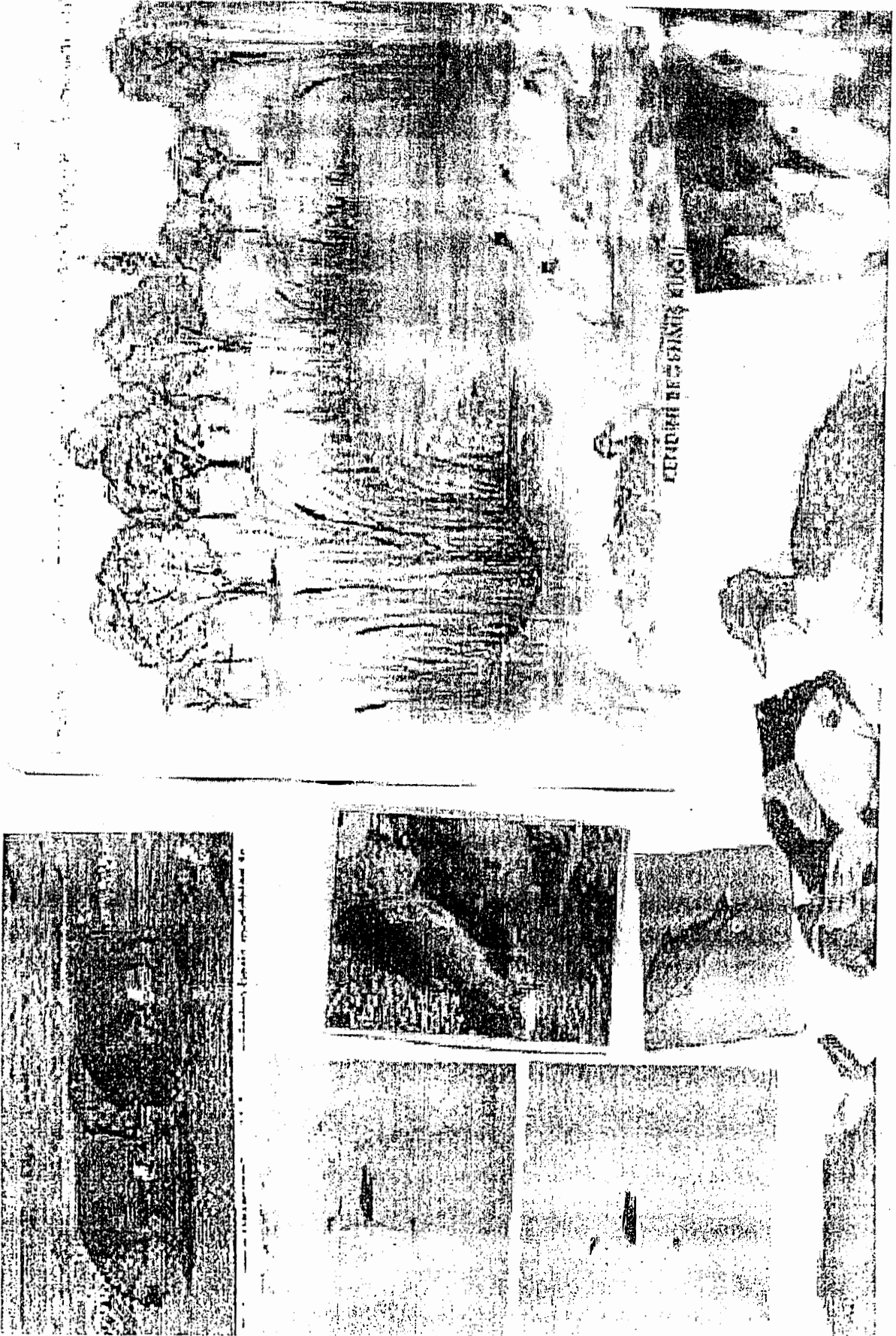
Deney Kümesi		Kontrol Kümesi	
<u>Denek Sıra No</u>	<u>Puanı</u>	<u>Denek Sıra No.</u>	<u>Puanı</u>
1	72	1	8
2	90	2	46
3	70	3	24
4	78	4	32
5	86	5	14
6	78	6	34
7	82	7	32
8	78	8	28
9	68	9	30
10	72	10	18
11	76	11	18
12	74	12	28
13	78	13	30
14	68	14	28
15	78	15	36
16	76	16	22
17	76	17	30
18	70	18	18
19	70	19	22
20	68	20	28
21	80	21	28
22	68	22	44
23	88	23	32
24	84	24	34
25	64	25	24
26	80	26	22
27	54	27	26
28	50	28	24
29	64	29	24
30	58	30	36

EK-12

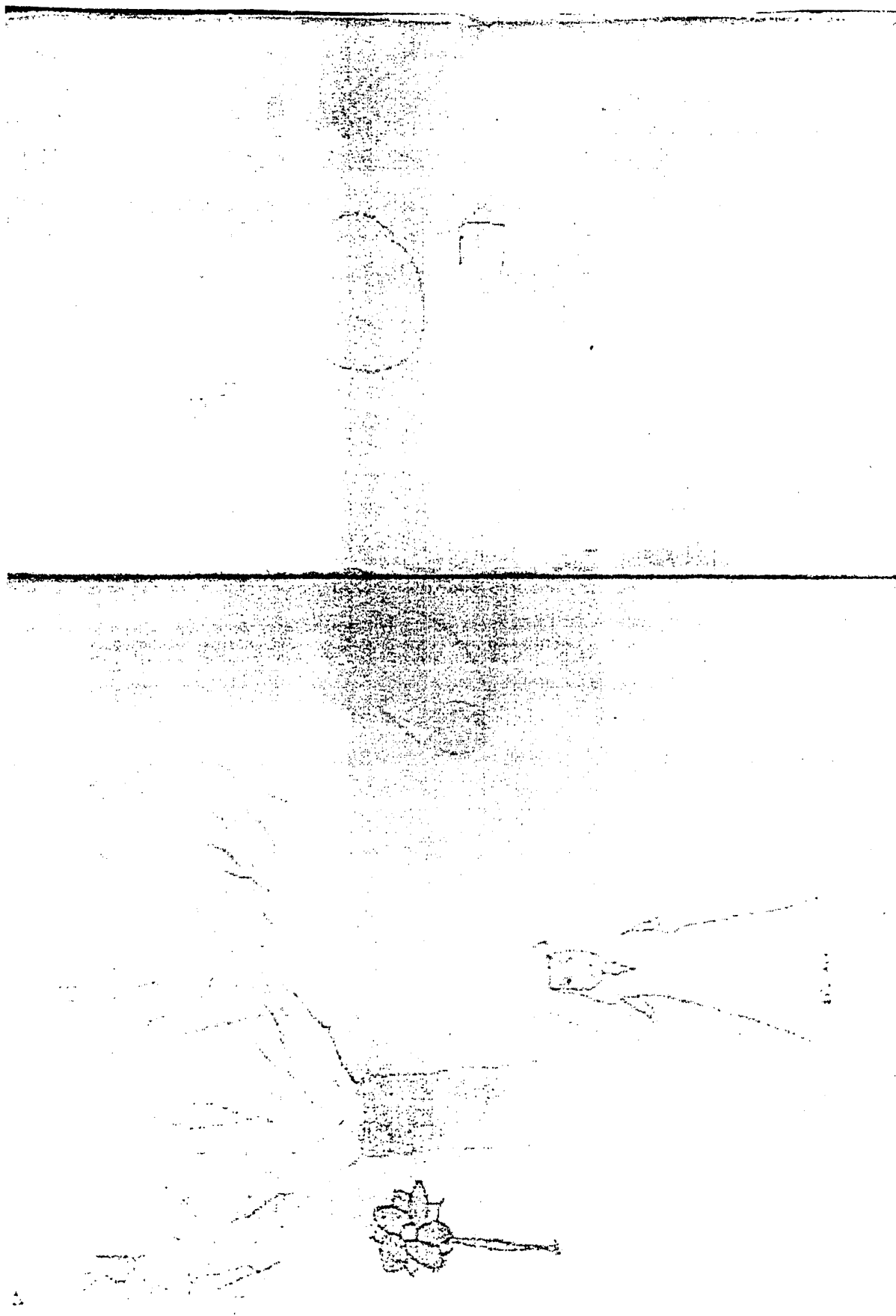
ÖĞRENCİLERİN ÇALIŞMALARINDAN ÖRNEKLER

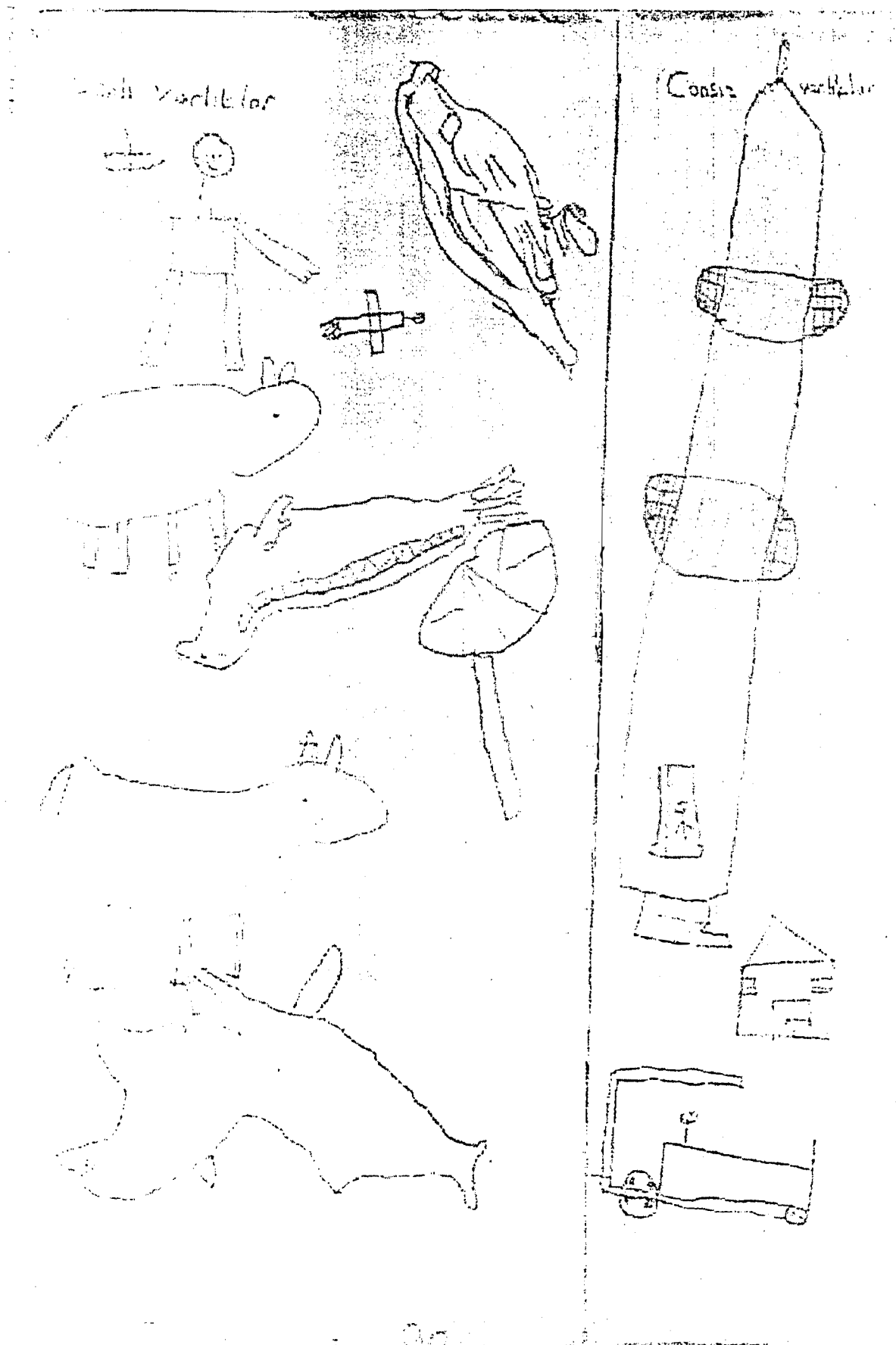
EK-12 devam

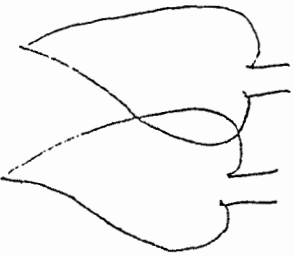
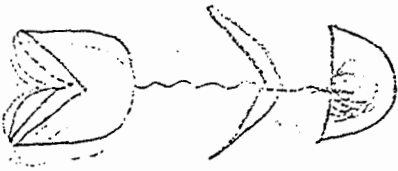
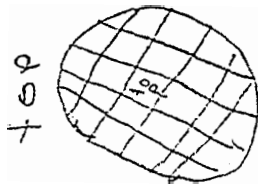
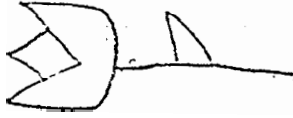
EK-12 devam

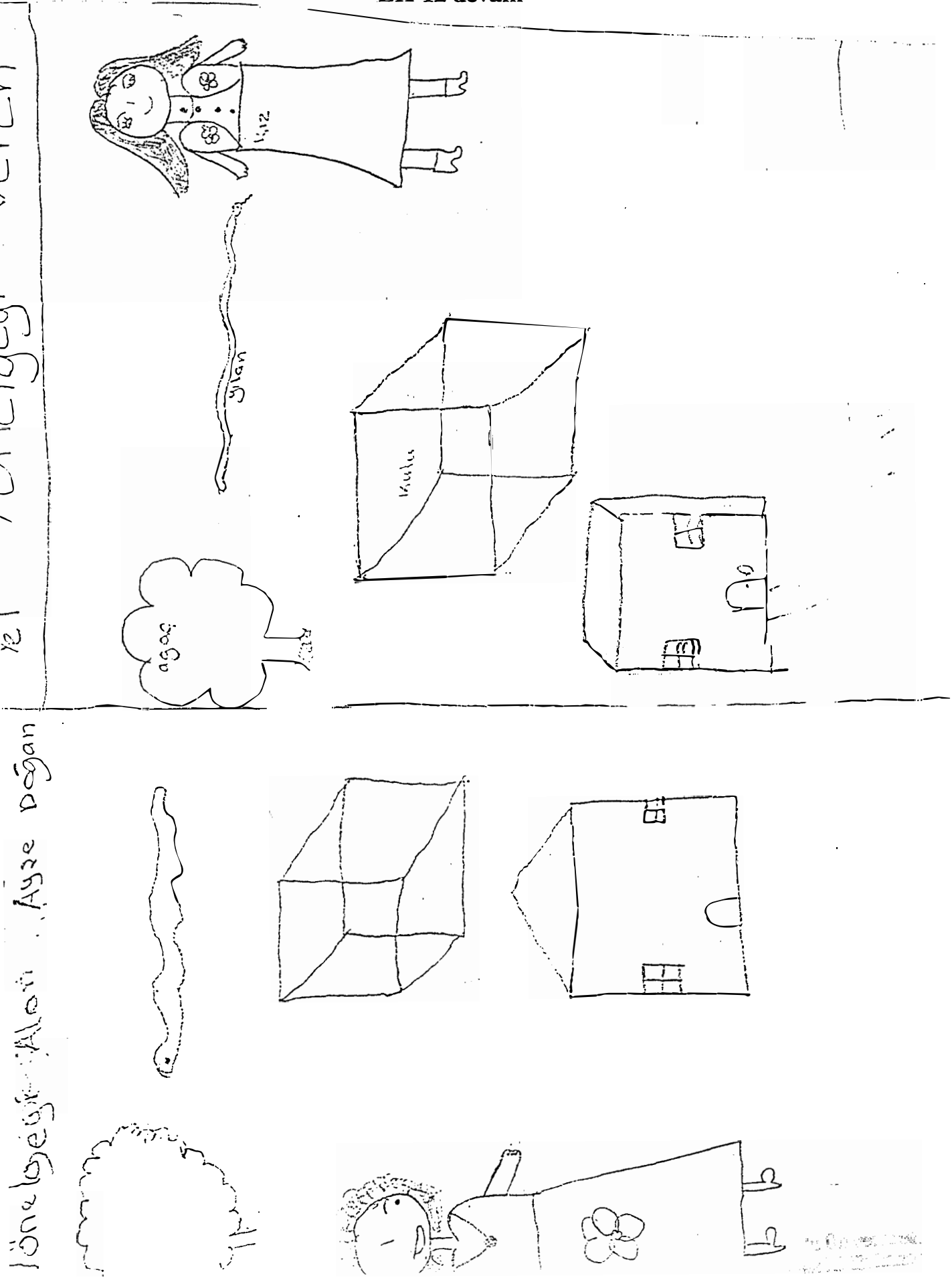
EK-12 devam

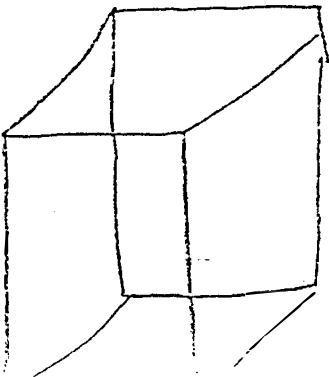
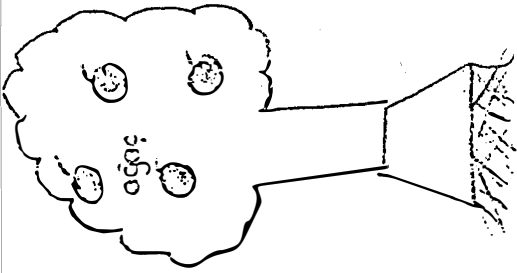
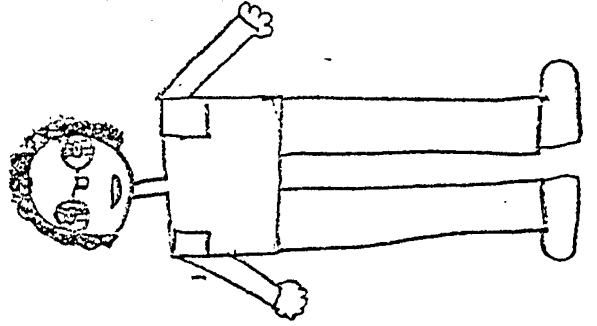
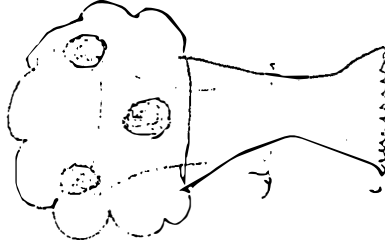
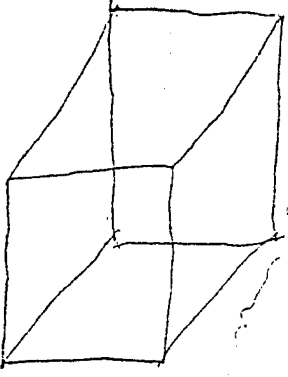
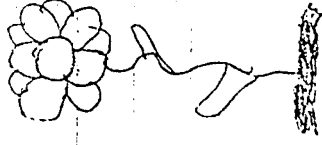
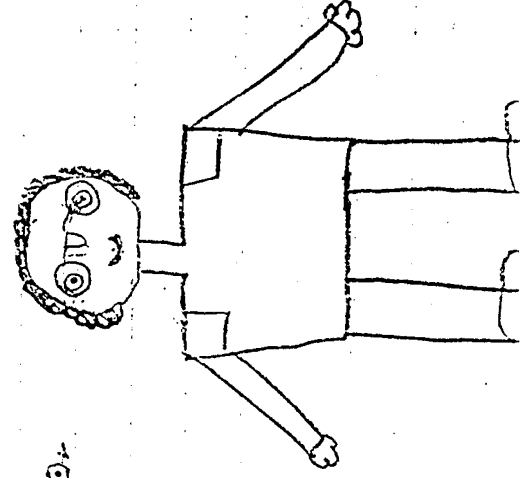
EK-12 devam

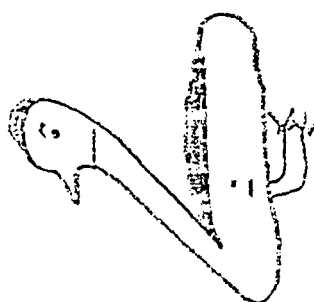
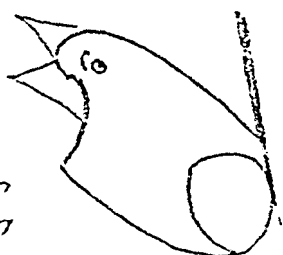
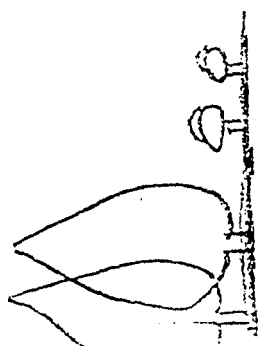
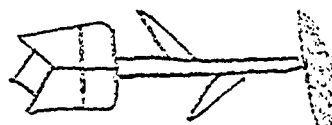
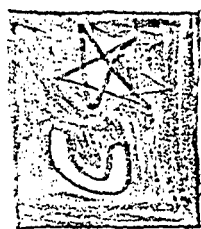
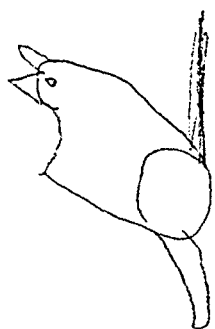
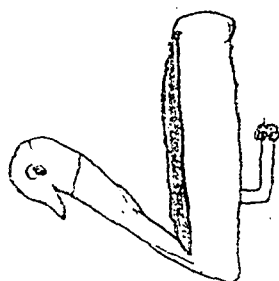
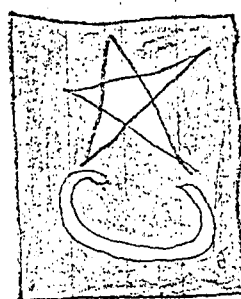
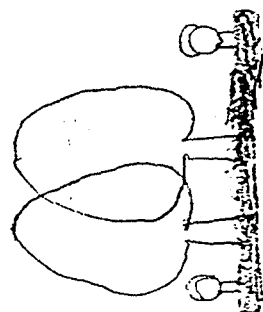
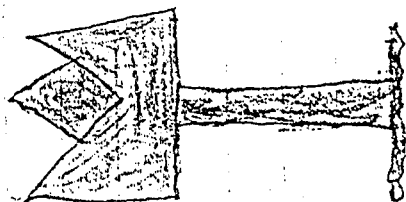
EK-12 devam

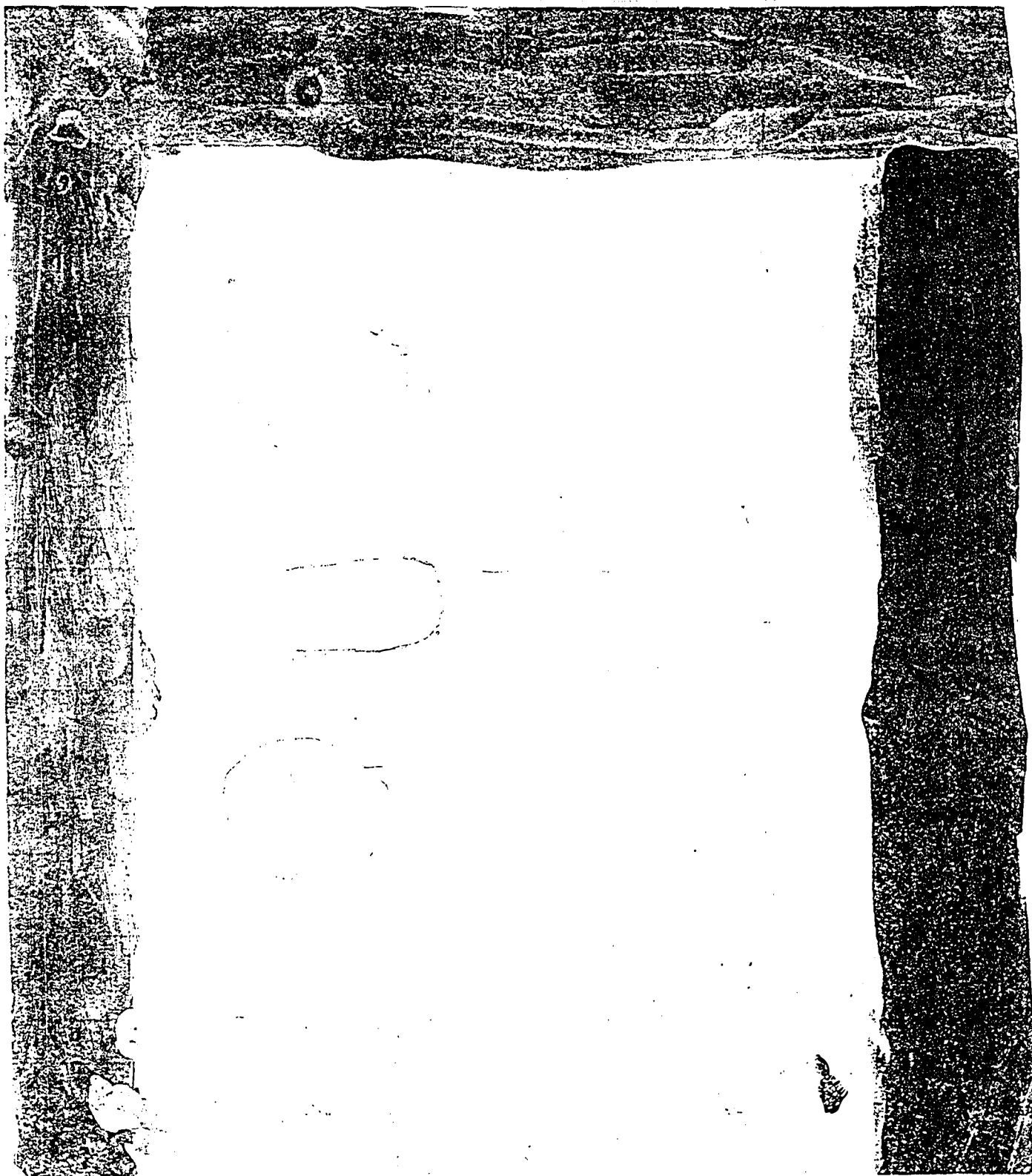
EK-12 devam

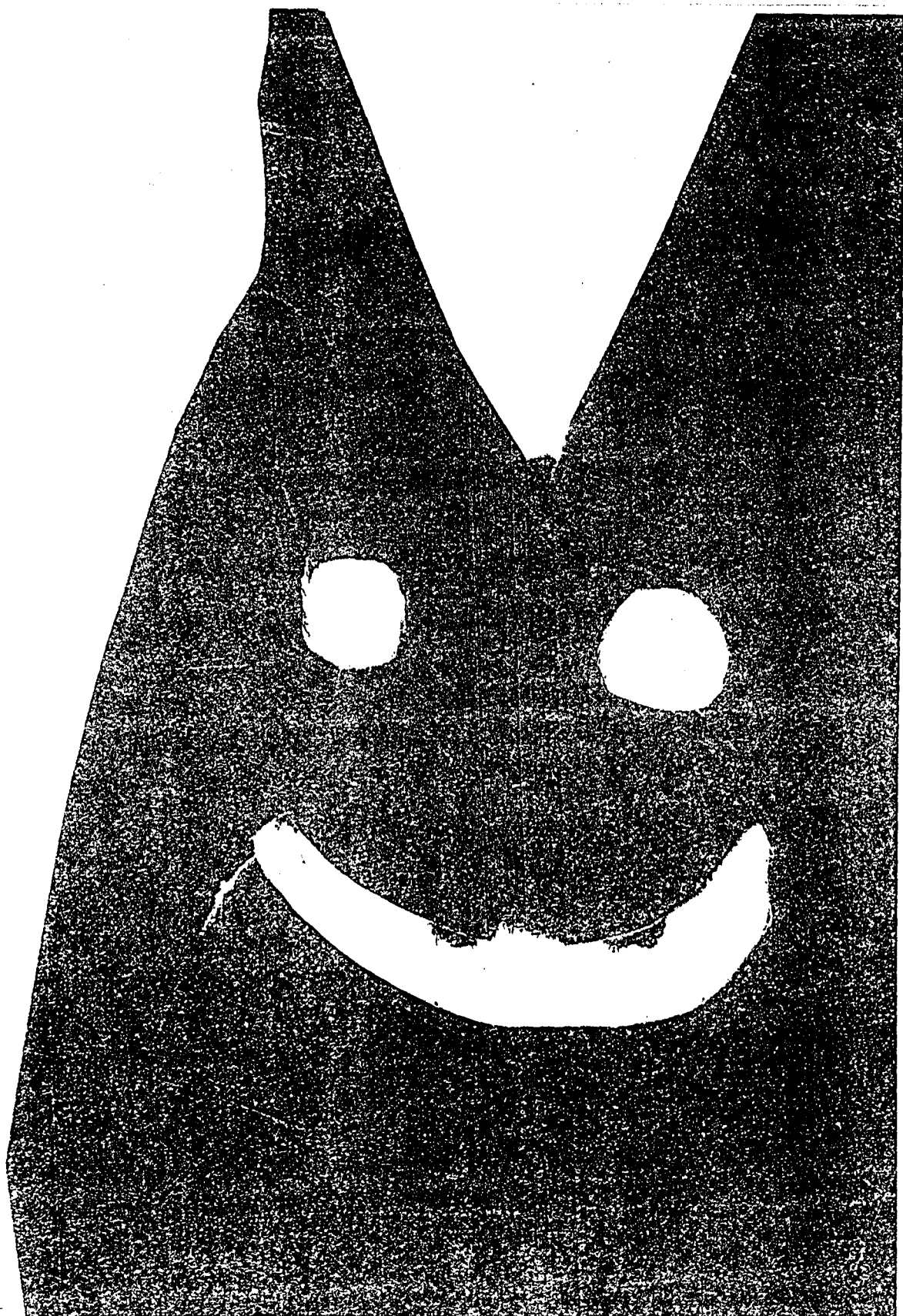
EK-12 devam

EK-12 devam

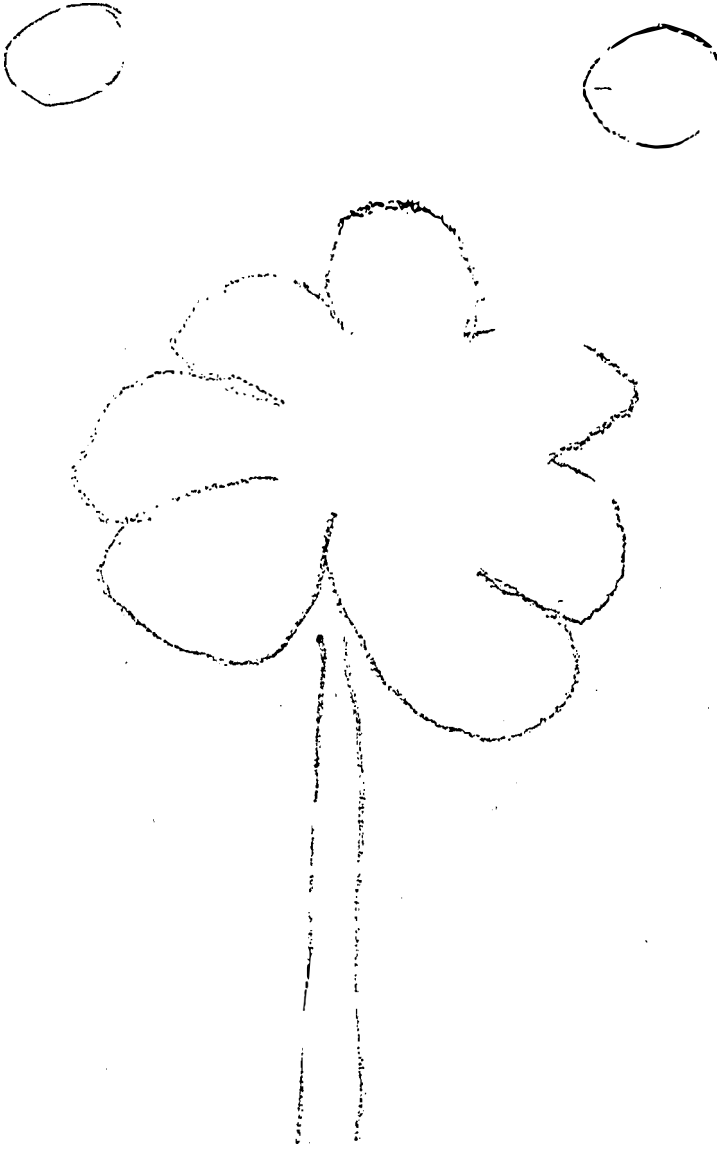
Ek-12 devam

Ek-12 devam

Ek-12 devam

Rabia Güneş

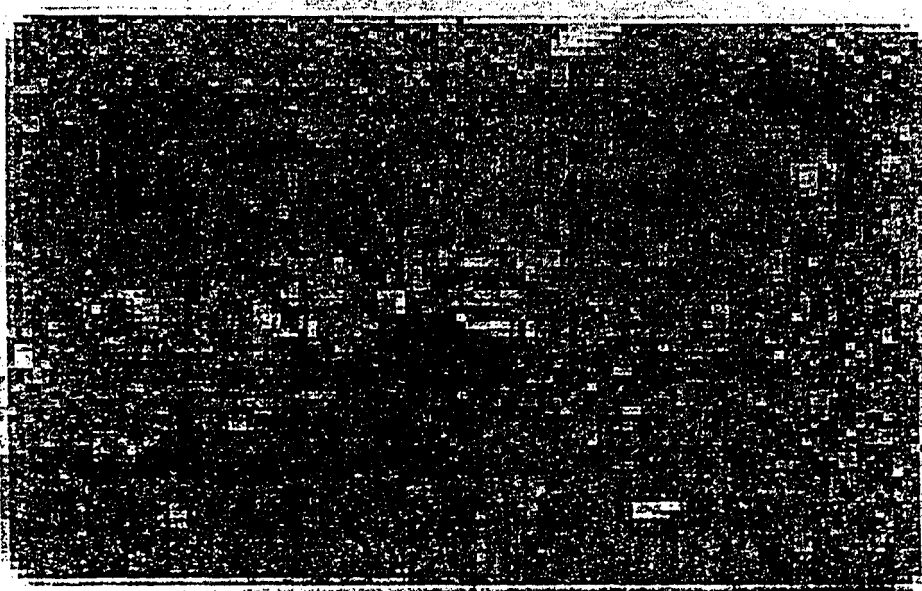

Ek-12 devam

Bütün canlılar büyümek, hareket etmek, çoğalmak için beslenmek zorundadır. İnsanlar ve hayvanlar kendi besin ihtiyaçlarını kendileri karşılar. Bitkiler ise besinlerini topraktan aldığı madensel tuzları, su ve minerallerden karşılar. İnsanlar ve hayvanlar besinlerini fazladan tükete giderek ve terleyerek boşaltır. Bitkiler ise yapraklarından terleyerek boşaltım yapar. Canlılar beslenerek büyür ve belli bir süre sonra ölürler. Canlılar belli bir olgunluğa eriştikten sonra çoğalırlar. İnsanlar doğurarak çoğalır. Hayvanların bazıları doğurarak bazıları ise yumurtlayarak çoğalırlar. Bitkiler ise tohum ve tozlaşmayla çoğalır. Bütün canlılar yaşayabilmek için nefes almak zorundadır. Canlılar hareket edenler. Hareket etmek için enerjiye ihtiyaçları vardır. Bu enerjiyi besinlerden alırlar. Bitkiler bizim kirlettiğimiz havayı temizlerler. Onun için bitkileri korumalıyız. Hayvanları da sevmeli ve onlara zarar vermemeliyiz.

EK-13**YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE YAPILAN ÖĞRETİMDE
KULLANILAN ARAÇLARDAN ÖRNEKLER**

Kirli su nedeniyle kıyıya vurmuş balıklar

Susuzluktan kurumuş bir nehir yatağı

EK-14

UYGULAMAYA İLİŞKİN GÖZLEMCİNİN GÖRÜŞLERİ

Öncelikle, yoraticı drama metodu kullanılarak gerçekleştirilen başarılı ve verimli çalışmayı yakından izleme fırsatı verdiği için Nilgün Hanıma teşekkür ederim. Biz öğretmenlerin şu zaman yatındığı konu olan öğrencilerin derse katılmaması kullanılan etkin yöntemle pekala ortadan kaldırılabiliyor.

Bu çalışmada verilen bir telime ya da cümleden yola çıkılarak kısa bir süre (5-10 dakika) içinde grup olarak mükemmel öyküler oluşturulup oynandığına şahit oldum. Demek ki öğretmen öğrenciye öğretimin kapısını açacağına o kapının anahtarını vermesi her iki taraf içinde olumlu sonuçlar doğuruyor.

Öğrenci kendisinde var olan yoraticılık vasfının farkına varduktan sonra uzun dramalar oluşturmak için bir fotoğraf bile yetiyor. Gösterilen fotoğrafın çekildiği anı gayet güzel ve profesyonel bir şekilde sahneleyebiliyorlar. İzleyici konumundaki öğrenciler hiç zorlanmadan hangi fotoğrafın anlatılmaya çalışıldığını kavrayabiliyorlar. Bu fotoğrafın öncesine ve sonrasına ait canlandırmalarda fotoğraf anına ait canlandırmalarla tam bir uyum ve akıcılık içinde gerçekleştiriliyor.

Öğrencilerin maske kullanarak gerçekleştirdikleri çalışmalarında ise başarıları zıncıydı. Genç bireysel olarak kendi maskelerinin vasıflarını anlatırken, gerekçe grupta bulunan maskelerin hepsini kapsayan öyküleme çalışmalarında yeteneklerini en güzel şekilde sergileyebiliyorlar.

Öğrencileri bu derece motive ederek, bu güzel ve başarılı çalışmayı gerçekleştiren Nilgün Hanımı başarisından dolayı tebrik eder, başarılarının devamını dilerim.

11.10.2011

EK-15

**UYGULAMAYA İLİŞKİN DENEY KÜMESİNDEKİ ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNDEN ÖRNEKLER**

İşlediğimiz derslerden çok memnun oldum ve kolay-
lıkla öğrendim. Bu uygulamaya benim için değişiklik oldu. Bu-
yle kolayca öğrendim ve hiç zorluk çekmedim. Bu ü-
niversiteyi sizlerle işlediğim insan oldum.

Esra Tınç

EK-15 devam

Sümeğe Uğurlu

Derlerden çok memnurdum. Çok
iggi ve çok güzeldi. Umarım arkadaşla-
rında memnun olmuştur. İlk defa gün-
ce bir ders işledim. Dereler daha
kolaydı. İnşallah o dereler yine okun-
Derler çok kolaydı.

EK-15 devam

Öğretmenim işlediğimiz derslerden çok menmun oldum. Böyle oyunla hiç ders işlememişim. Yaptığımız dersleri hiç unutmadım. Sizinle ders işlemek çok güzeldi. Öğretmenim bütün dersleri kolaylık öğrendim. Hiç zorluk çekmedim. Daha kolaylıkla bilgileri edindim. Bunlardan bazılarını yazıyorum. 1. Bitkilerin ve hayvanların hücrelerini öğrendik. 2. u düzeni olarak gözlenimi kopardım. Retyodala duyguları içimizde hayal ettik. Dışdan gelen sesleri içimizde duygularındık.

Ayşe Doğan

EK-15 devam

Öğretmenim öğrendiğimiz dersleri oynatarak öğrendiğimiz için çok kolay öğrendim. Hepsi bir bir aklımda daha önce hiç oyun oynayarak ders işlemediğim. Ayrılığınız bizi çok üzdu. Sizi bizi hiç yamadınız. Yaratıcı dıramayla üniteyi kolaylıkla bitirdik. Öğretmenim bizi derslerde hiç yamadığınız için teşekkür ederim. Öğrendiğimiz dersler çok güzeldi.

Sena Doğan

EK-15 devam

Esirg Fen bilgisinde ki yaptıklarımız çok hoşuma
 sahin gitti çok sevdim. Bütün yaptıklarımız
 çok sevdim. Mikroorganizmaları neyi par-
 çaladığını neyi parçaladığını öğrendim.
 Öğretmenin sen gelmeseydin bütün bu-
 ları senden öğrene mezdim. Öğretmenin
 sen gittiğinde çok üzuldüm. Sen bunları
 biz öğretiliğin için çok mutluyum.
 Öğretmenin seni rüyada gördüm.
 NEVSEHİR'de sinara katıldın senin
 anıtlıklarını sadular. Hepsi bana kolay
 geldi. Sonra uyandım. Keske bu rüya
 gerçek olsa dedim. Öğretmenin ben
 büyüyünce belki rüya gerçek olur.
 Öğretmeni kağıttan hayvan resmi yapmış
 tı. Rüyadan sesler dinledik çok ho-
 şuma gitti. Mikroorganizmanın faydalarını
 zararlarını öğrendim. Öğretmenin seni hiç
 unutmuyacağım. Teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, H. Ömer. "Oyun ve Yaratıcı Drama İlişkisi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1993.
- . "Eğitimde Yeni Bir Yöntem ve Disiplin: Yaratıcı Drama". **1. Eğitim Bilimleri Kongresi. Cilt 2, 28-30 Nisan 1994.** Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1994, ss. 522-532.
- Akdeniz, Sabri. **Eğitim Sosyolojisi: Toplumumuz - Eğitimimiz.** 2. Baskı. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1990.
- Akgün, Şevket. **Öğretmen ve Adaylarına Fen Bilgisi Öğretimi.** 6. Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık, 2000.
- Akkök, Füsün. **İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi (Öğretmen El Kitabı).** M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 1996.
- Altınköprü, Tuncel. **Eğitim Açısından Çocuk Psikolojisi. Çocuk Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır.** İstanbul: Hayat Yayıncılık, İletişim, Eğitim Histemleri ve Ticaret Ltd. Şti., 2000.
- And, Metin. "Yaratıcı Drama ve Tiyatro İlişkisi". **Drama, Maske, Müze - VI. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri.** Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi, Ankara: İşkur Matbaacılık, 1997.
- Aral, Neriman ve diğerleri. "Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcı Drama Eğitiminin Alıcı Dil Gelişimine Etkisi". **Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama.** Ankara: Çağdaş Drama Derneği Bülteni, Temmuz 1999.

Aydın, Celal. **İlkokul 4 Anadolu Liselerine Kolejlere Devlet Parasız Yatılı Sınavlarına Hazırlık Açıklamalı-Test Çözümlü**. Ankara: Doğan Yayıncılık, 1992.

Aynal, Songül. "Dramatizasyon Yönetiminin Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Etkisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989.

Baltaş, Acar. **Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı**. 8. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.

Başaran, İbrahim Ethem. **Temel Eğitim ve Yönetimi**. 1. Baskı. Ankara: Sevinç Matbaası, 1982.

———. **Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri**. 11. Baskı. Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1991.

Baymur, Feriha. **Genel Psikoloji**. 7. Baskı. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayın San. ve Tic. A.Ş., 1985.

Bulut, Şenay. "Çocukların Yaratıcı Gelişmelerine Yardımcı Olmak". **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 61, 1999, ss. 13-15.

Burhan, Ahmet ve diğerleri. **Tüm Dersler ünitelerle İlköğretim 4. Sınıf**. İstanbul: Buhan Yayıncılık, 1998.

Büyüköztürk, Şener. **DeneySEL Desenler: Öntest-Sontest Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi**. 1. Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık, 2001.

———. **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum. Ankara: Pegem A Yayıncılık. 2002.

- Can, Gürcan. "Gelişimin Doğası", **Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi 1**. Editör: Esra Ceyhan. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 2000.
- Cansever, Gökçe. **İçindeki Ben (Freud görüşünün açıklanması)**. 2. Baskı. İstanbul: Ders Yayınları, 1981.
- Cramer, J.F. ve G.S. Browne. **Çağdaş Eğitim: Milli Eğitim Sistemleri Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme**. Çeviren: Ferhan Oğuzkan. (2. Baskı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1977).
- Cüceloğlu, Doğan. **Yeniden İnsan İnsana**. 5. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.
- . **İçimizdeki Biz: Kalite Bilincinin Temeli**. 30. Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2000.
- Çağlar, Doğan. "Demokrasi ve Eğitim". **Çağdaş Eğitim**. Sayı: 14 (1977), s.26.
- Çebi, Ahmet. "Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1985.
- Çetin, Muhsin ve diğerleri. **İlköğretim Başarı Bilgi Kaynağı 4: Yeni Programa Göre Tüm Dersler**. İstanbul: Başarı Yayıncılık, 1999.
- Çilenti, Kâmuran. **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**. Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1991.

Çilenti, Kâmuran ve diğerleri. **İlkokullar İçin Fen Bilgisi 5.** 16. Baskı. Ankara: M.E.B. Yayınları, 1992.

Dalkılıç, Nursel Uyar. “Anaokuluna Devam Eden 60-72 Aylık Çocuklara Destekleyici Olarak Uygulanan Eğitimde Drama Programının Çocukların Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

Demiray, Kemal. **Temel Türkçe Sözlük.** İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1988.

Demirci, Bayram. "Çağdaş Fen Bilimleri Eğitimi ve Eğitimcileri". **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı No: 9 (1993), ss.155-160.

Doğan, Hıfzı. **Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı.** Ankara: Önder Matbaacılık, 1997.

Dorothy G. Singer ve Jerome L. Singer. **Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi.** Çeviren: Nurdan Cihanşümül (1. Basım İstanbul: Gendaş Yayıncılık, 1998.

Duruhan, Kemal. “Aktif Öğretim Yöntemleriyle Aktif Vatandaş Yetiştirmek”, **Yaşadıkça Eğitim.** Sayı: 58, 1998, ss. 2-6.

Düzgün, Etem ve Çiğdem Güzin. **İlköğretim Fen Bilgisi Ders Kitabı 5.** İstanbul: Başarı Yayıncılık A.Ş., 1993.

Eğitim Gönüllüleri Vakfı. **Düşünce Oyunları 1 Eğitimci El Kitabı,** (İstanbul).

Eğitmen, Aynur. "Yaratıcı Drama'nın Bir Ögesi: Lider". **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 61, 1991, ss. 17-23.

———. "Yaratıcı Drama Lideri". **Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama**. Çağdaş Drama Derneği Bültenidir, Sayı: 2, Ocak 1999, ss. 14-15.

Erdem Gürşat ve diğerleri. **İlköğretim Fen Bilgisi 4: Ders Kitabı**. İkinci baskıya ek. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 2000.

Erdoğan, Musa ve diğerleri. **Erdoğan Kolej Hazırlık 5**; Kolejlere, Anadolu Liselerine Devlet Parasız Yatılı Okullarına Hazırlanan İlkokul Öğrencilerine. İzmir: Milsan Basın Sanayi A.Ş., 1989.

Ertürk, Selahattin. **Eğitimde "Program" Geliştirme**. 7. Baskı. Ankara: Meteksan Yayınları, 1993.

Esental, Fethi ve diğerleri. **Adım Adım Tüm Dersler İlköğretim 4: Devlet Parasız Yatılı-Kolejler ve Özel Okullar Sınavlarına Hazırlık**. Koza Yayıncılık, 1999.

Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, **İlköğretim 4. Sınıf Seviye Tespit Sınavı Soru Kitabı**. Eskişehir: 1999.

Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, **İlköğretim 4. Sınıf Seviye Tespit Sınavı Soru Kitabı**. Eskişehir: 2000.

Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, **İlköğretim 4. Sınıf Seviye Tespit Sınavı Soru Kitabı**. Eskişehir: 2001.

"Fen Bilgisi Programı". **Tebliğler Dergisi**. Sayı: 387, 2000.

Fidan, Nurettin ve Münire Erden. **Eğitime Giriş**. Ankara: Feryal Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti., 1991.

Fidan, Nurettin. "Eğitimin Anlamı". **Çağdaş Eğitim**, Sayı: 76 (1983), s.15.

———. **Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1986.

Fulford, Gene ve diğerleri. **İlköğretimde Drama**. Çeviren: Leyla Küçükahmet ve diğerleri. 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

Girgin, Tuğba. "Türkiye’de Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Yaratıcı Drama Etkinlikleri (Ankara İli Örneği)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi, Ocak 1999.

Gökçen, Fatma Çiğdem. **Oyunlarla Öğrenelim**. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama Sanayi Ltd. Şti., 1993.

Gönen, Mübeccel ve Nursel Uyar Dalkılıç. **Çocuk Eğitiminde Drama: Yöntem ve Uygulamalar**. 2. Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hiz. Tic. San. Ltd. Şti., 1999.

Günçe, Gülsen. "Eğitim Ve Kendini Tanıma". **Çağdaş Eğitim**. Sayı: 69 (1982), s.6.

Gürkan, Tanju ve Erten Gökçe. **Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim: Program-Öğrenci-Öğretmen**. Ankara: Siyasal Kitabevi, 1999.

İlhan, Ayşe Çakır. "İlköğretimde Sanat Eğitimi ve Eğitsel Yaratıcı Drama", **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 54, 1997, ss. 17-21.

İlkbahar, Şeila Yahya ve Sibel Tezel. “Yaratıcılık Nasıl Gelişir?”,
Yaşadıkça Eğitim. Sayı: 26, 1993, ss. 9-11.

"İlköğretim Okulları Seçmeli Drama Dersi 1-2-3 Öğretim Program 1".
Tebliğler Dergisi. Sayı: 2492, Eylül 1998.

İpşiroğlu, Zehra. **Eğitimde Yeni Arayışlar**. İstanbul: Adam Yayınları, 1997.

Kale, Nesrin. “Oyun, Çocuğun Özgürlüğüdür”, **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 51,
 1997, ss. 18-20.

Kalkancı, Aylin. “Dramatizasyon Yönteminin Okul Öncesi Eğitimde
 Kullanımı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara
 Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve
 Öğretimi, 1991.

Kamen, M. PHD Creative Drama and The Enhancement of Elementary
 School Students' Understandence of Science Concepts, Texasat: The
 University of Texasat Austin, 1991.

Kantarcıoğlu, Selçuk. **Eğitimde Masalın Yeri**. İstanbul: Milli Eğitim
 Basımevi, 1991.

Karaca, Aliyar ve Ahmet Kahveci. **İlköğretimde Fen Bilgisi 4**. Ankara:
 Koza Yayınları, 1999.

Kaptan, Fitnat. **Fen Bilgisi Öğretimi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

Kaptan, Fitnat ve Hünkar Korkmaz. **İlköğretimde Fen Bilgisi Öğretimi:
 İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El kitabı-
 Modül 7**. Ankara: TC MEB Projeler Koordinasyon Merkezi
 Başkanlığı, 2001.

Kaptan, Saim. **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri, 1995.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. 8. Baskı. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1998.

———. **Araştırmalarda Rapor Hazırlama**. 9.Baskı. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1998.

Kavak, Yüksel. **Dünyada ve Türkiye’de İlköğretim**. 1. Baskı. Ankara: Pegem. Özel Eğitim ve Hizmetleri Ltd. Şti., 1997.

Kavcar, Cahit. "Örgün Eğitimde Dramatizasyon". **Eğitim ve Bilim**. Ankara: TED Yayınları, Sayı: 56, 1988, ss. 32-41.

Kepçeoğlu, Muharrem. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Geliştirilmiş 9. Baskı. Ankara: Özerler Matbaası, 1995.

Koç Filiz. "Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi, Sosyal Bilimler Öğretiminde Bir Yöntem Olarak" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi, 1999.

Koçak, Gürbüz. "Çocukta Güven Duygusu Ve Aile". **Çağdaş Eğitim**. Sayı: 102 (1985), s.13.

Kurtuluş, Baki. **4. Sınıf Ansiklopedisi**. Ankara: Kurtuluş Ofset Matbaası, 1976.

Küçükahmet, Leyla. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. 5. Baskı. Ankara: Gazi Büro Kitabevi Tic. Ltd. Şti., 1994.

———. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Geliştirilmiş 2. Baskı. Ankara: Alkım Yayınları, 1999.

Levent, Tamer. "Ülke Kalkınmasında Sanatın Yeri". **3.Ulusal Sanat Sempozyumu**. Ankara: H.Ü.G.S.F. Yayınları, 1991.

———. "Drama Kültürünü Oluşturmak". **Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama. Çağdaş Drama Derneği Bültenidir**, Sayı: 2, Ocak 1999.

Mangır, Mine ve Yaşare Aktaş. "Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi". **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 26, 1993, ss. 14-18.

MEB. "İlköğretim Kurumları Fen Bilgisi Dersi Öğretim Programı," **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Tebliğler Dergisi**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1992.

MEB. "İlköğretim Kurumları Fen Bilgisi Dersi Öğretim Programı," **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Tebliğler Dergisi**, Sayı: 2518, Kasım 2000.

MEB. "İlköğretim Kurumları Ders Planları," **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Tebliğler Dergisi**, Sayı: 2518, Ağustos 2003.

Meydan Larousse. **Büyük Lugat ve Ansiklopedi**. İstanbul: Meydan Yayınları, cilt: 3, 9, 12. 1990.

Okvuran, Ayşe. "Yaratıcı Drama Eğitiminin Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Düzeylerine Etkisi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

Ömeroğlu, Esra. "Anaokuluna Giden Beş-Altı aşındaki Çocukların Sözel Yaratıcılıklarının Gelişimine Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisi." Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1990.

Önder, Alev. **Yaşarak Öğrenme İçin Eğitici Drama-Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri**. 2. Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti., 2000.

Özdal, Lütfiye ve Fuat Özçınar. **İlköğretim Fen Bilgisi 5. Sınıf Ders Kitabı**. İstanbul: Basamak Yayınları, 1994.

Özden, Yüksel. **Öğrenme ve Öğretme**. 3. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 1999.

Özmen, İlyas. "Eğitim ve Geleceğimiz". **Çağdaş Eğitim**. Sayı: 69 (1982) s.35.

Öztürk, Ferda. "Okulöncesi Dönem (5-6 Yaş Grubu) Müzik Eğitiminde Dramanın Kullanımının Etkililiği", Yayın Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi, 1996.

Öztürk, Ali. "Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenen Tiyatro Dersinin Öğretmen Adaylarının Sözel İletişim Becerilerine Etkisi." Yayınlanmış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2001.

———. "Yaratıcı Dramada Müziğin Kullanımı". **1. Drama Liderleri Buluşması'nda Sunulan Bildiri 13-14 Kasım 1999**.

- . "Yaratıcı Drama Uygulamalarında Güncel Sorunlar". **Türkiye 2. Drama Liderleri Buluşması ve Ulusal Drama Semineri'nde Sunulan Bildiri 23-25 Haziran 2000.**
- . **Yaratıcı Drama Ders Notları.** Eskişehir: 2001.
- Öztürk, Ali ve Kıymet Selvi. "Fen Bilgisi Dersinde Yaratıcı Drama Uygulamalarına Bir Örnek". **4. Fen Bilimleri Eğitimi Kongresinde Sunulan Bildiri.** Ankara: Hacettepe, 2000.
- Pressey, Sindy L. ve Francis P. Robinson. **Psikoloji ve Yeni Eğitim 1.** Çeviren: Hasan Tan. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1991.
- . **Psikoloji ve Yeni Eğitim II.** Çeviren: Hasan Tan. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1991.
- Saab, J. F. EDD The Effects Of creative Drama Methods On Mathematics Achievement Attitudes, Virginia: Creativity West Virginia University, 1987.
- Sağlam, Tülin. "Eğitimde Drama". **Drama, Maske, Müze-VI. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri.** Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi, Ankara: İşkur Matbaacılık, 1997.
- Salk, Lee. **Bebeklikten Yetişkinliğe Çocuğun Duygusal Sorunları.** Çeviren: Erzem Onur, 5. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 1993.
- San, İnci. **Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık.** 2. Baskı. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1979.

- . **Sanat ve Eğitim: Yaratıcılık-Sanat Sorunları, Kuramları ve Eleştirisi - Eğitimle İlişkiler**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1985.
- . "Yaratıcılık Açısından Sanat Eğitimi". **Sanat Üzerine**. Ankara: H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 1985.
- . "Eğitsel Yaratıcı Drama. Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem Ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin". **Assitej Bildirileri**. Ankara: 1992.
- . "Ankara'da Beşinci Uluslararası Yaratıcı Drama Semineri". **A.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi**, cilt: 1, Sayı: 27, 1994, ss. 69-81.
- . "**Yaratıcılık**", Basılmamış Ders Notları. Ankara: 1995.
- . "Müze ve Drama. MEB Hizmetiçi Eğitim". **Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama**. 3,4 Nisan, Temmuz 1999, s.3.
- . "Türkiye'de Yaratıcı Drama Çalışmalarının Dünü ve Bugünü". **Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama**. Çağdaş Drama Derneği Bülteni, Sayı: 2, Ocak 1999.
- San, İnci ve diğerleri. **Ankara'da Yaratıcı Drama**. Ankara: Alman Kültür Merkezi Yayınları, 1990.
- Selvi, Kıymet. "Fen Bilgisi Öğretim Programının Geleceğe Yönelik Amaçları". **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 9, Sayı: 1-2, Eskişehir: Güz 1999, ss. 37-43.

———. “Sınıf Öğretmenleri ve Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Fen Öğretimiyle İlgili Gelecek Kavramına Sahip Olma Durumları”. **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 10, Sayı: 1, Eskişehir: Bahar 2000, ss. 59-65.

Selvi, Kıymet ve Ali Öztürk. "Yaratıcı Drama Yöntemi İle Fen Öğretimi". **Eğitim ve Bilim** sayı:116, cilt:25, Nisan 2000, ss. 42-46.

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Özsen Matbaası, 1998.

———. **İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı- Modül 2: Öğrenme Ürünleri ve Eğitimi**. Burdur: M.E. Yayınevi, 1999.

Senemoğlu, Nuray; Müfit Gömleksiz ve Tülay Üstündağ. **İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı - Öğrenmenin Oluşumu : Öğretme Model Strateji ve Teknikleri - Modül 1**. Ankara: M.E.B. Yayınevi., 2001.

Soru Bankası: **Anadolu Liseleri Kolejler Devlet Parasız Yatılı Sınav Soruları (5)**. Ankara: Doğan Yayıncılık, 1991.

Soru Bankası: **Anadolu Liseleri Kolejler Devlet Parasız Yatılı Sınav Soruları (4)**. Ankara: Doğan Yayıncılık, 1991.

Sönmez, Veysel. **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı: Hedefler - Davranış - İçerik, Genel-Özel Öğretme Yöntemleri - Değerlendirme**. Genişletilmiş 4. Baskı. Ankara: Adım Yayıncılık Ltd. Şti., 1993.

Söylemez, Sebahat. "Grup Oyunlarının Mesleki Rehberlikte Kullanılışı", **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 58, 1998, ss. 17-21.

Stange, Sabina. "Yaratıcılığın Ortaya Çıkması ve Gelişimi Açısından Maskenin İşlevi". **Drama, Maske, Müze - VI. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri**. Çeviren: İnci San ve Burcu Dalgıç. Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi, Ankara: İşkur Matbaacılık, 1997.

Suzan, Nebahat ve Mehmet Suzan. **İlköğretim 5. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabı**. Ankara: Yıldırım Yayınları, 1998.

———. **İlköğretim 4. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabı**. Ankara: Yıldırım Yayınları, 2000.

Tarman, Süleyman. "Yaratıcılık: Zeka ve Eğitimle İlişkisi", **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 63, 1999, ss. 10-14.

Titiz, Tınaz. "Yaratıcı Düşüncelerimize İhtiyaç Var!", **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 50, 1997, ss. 4-5.

Türküm, Sibel. "İkinci Çocukluk Döneminde Gelişim", **Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi 1**. Editör: Esra Ceyhan. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 2000.

Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**. 9. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt: 1, 1998.

Türk Eğitim Derneği, **Yaratıcılık ve Eğitim: XVII. Eğitim Toplantısı**. Ankara: Şafak Matbaacılık Ltd. Şti., 1993.

Topses, Gürses. **Eğitim Sürecinde İnsan ve Psikolojisi**. Ankara: Gazi Büro Kitabevi Tic. Ltd. Şti., 1992.

Tozlu, Necmettin. **İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1989.

Uluğ, Feyzi. **Okulda Başarı: Etkili Öğrenme ve Ders Çalışma Yöntemleri**. 3. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.

Uysal, Nurten. "Anaokuluna Giden 5-6 Yaş Çocuklarında Yaratıcı Drama Çalışmalarının Sosyal Gelişim Alanına olan Etkisinin İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Ünal, Sevil. "Aktif Öğrenme, Öğrenmeyi Öğrenmek ve Öğrenmek ve Probleme Dayalı Öğrenme". **Öğretmen Dünyası**. Sayı: 249, Eylül 2000.

Üstündağ, Tülay. "Dramatizasyon Ağırlıklı Yöntemin Etkililiği." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1988.

———. "Yaratıcı Dramanın Üç Boyutu". **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı: 49. 1996, ss. 19-23.

———. "Vatandaşlık ve İnsan Hakları Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Erişmeye ve Derse Yönelik Öğrenci Tutumlarına Etkisi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.

———. "Dramatizasyon Ağırlıklı Yöntemin Etkililiği". **Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama. Çağdaş Drama Derneği Bültenidir**, Sayı: 2, Ocak 1999a, s. 29.

———. "Çukurova'da Eğitimde Drama Semineri". **Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama**, 3, 4 Nisan, Temmuz 1999b, s. 38.

———. **Yaratıcı Drama Öğretmeninin Günlüğü**. 1. Baskı. Ankara: Pegem A Yayınları, 2000.

———. "Temel Eğitimde Drama". **Yaratıcı Drama 1985-1995 Yazılar**. 1. Cilt. Ankara: Naturel Yayın, 2002.

Ünal, Sevil. "Aktif Öğrenme, Öğrenmeyi Öğrenmek ve Probleme Dayalı Öğrenme", **Öğretmen Dünyası**. Sayı: 249, Eylül 2000, ss. 25-27.

Varış, Fatma. **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1978.

———. **Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"**. 5. Baskı. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık, 1994.

Yağcı, Çiğdem. "Müzik Eğitimi ve Bir Yöntem Olarak Yaratıcı Drama İlişkisi (Örnek Bir Model Önerisi)" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi, Temmuz, 1995.

Yalçın, Cengiz ve Diğerleri. **İlköğretim Fen Bilgisi Ders Kitabı 5**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1994.

Yaşar, Cengiz. **İmla (Yazım) Kılavuzu**. Yeni Basım. İstanbul: Kaya Matbaacılık, 1992.

Yaşar, Şefik. **Yabancı Dil Öğretiminde Programlı Öğretim Uygulaması.**

Eskişehir: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, 1990.

———. "Çağdaş Bilim Anlayışı". **Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan.** 1. Baskı.

Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, Kasım 1998.

———. "Fen Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Strateji Yöntem ve Teknikler".

Fen Bilgisi Öğretimi. Ünite 1. 2. 3. 4. 5. Birinci basım. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, 1998.

Yavuzer, Haluk. **Ana-Baba ve Çocuk.** 6. Baskı. İstanbul: Evrim Matbaacılık

Ltd. Şti., 1993.

———. **Çocuk Psikolojisi.** 10. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.

Yıldız, Reşit; Osman Yılmaz ve Fahri Yimenicioğlu. **İlköğretim Fen Bilgisi**

5 Ders Kitabı. İstanbul: Salan Yayınları, 1995.

Yılmaz, Hasan. **Öğretmenim Lütfen Bu Kitabı Okur musun!...** 6. Baskı.

Konya: Sebat Ofset Matbaacılık, 2002.

Yörükoğlu, Atalay. **Çocuk Ruh Sağlığı.** 5. Baskı. Ankara: Türk Tarih

Kurumu Basımevi, 1983.

Wechselberg, Klaus ve Ulrike Puyn. **Anne ve Çocuk.** Çeviren: Erdoğan

Kınalıbay, 6. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 1993.